

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KONUT TASARIMINDA YENİ KAVRAMLAR VE TEK EV
MİMARİSİNDEKİ BİÇİMSEL YANSIMALARI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar H. Ece ACAR
(502001136)**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 26 Nisan 2004
Tezin Savunulduğu Tarih: 24 Mayıs 2004**

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hülya TURGUT (İ.T.Ü.)
Diğer Jüri Üyeleri Prof.Dr. Orhan HACIHASANOĞLU (İ.T.Ü.)
Prof.Dr. Handan TÜRKOĞLU (İ.T.Ü.)**

MAYIS 2004

ÖNSÖZ

Araştırma konusunun seçiminde, tezin düzenlenmesi ve yazılmasında değerli eleştiri ve önerileri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Hülya Turgut'a katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Tezin araştırma ve yazım süresince çalışmamın daha verimli olması için günlük yaşamda bana kolaylıklar sağlayıp benden katkı ve desteklerini esirgemeyen aileme, çalışma sürecince bana teknik destek sağlayan Gökhan Acar'a, yapıcı eleştirileri için Mimar Özkan Gülağaç'a ve yardımını gördüğüm herkese teşekkür ederim.

Nisan, 2004

H. Ece Acar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No:</u>
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	viii
SUMMARY	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	2
2. ‘TEK EV’ OLGUSU VE MEKANSAL DEĞİŞİMİNİ ETKİLEYEN PARAMETRELER	5
2.1. Tek Ev Olgusu Ve Biçimsel Nitelikleri	6
2.2. Yirminci Yüzyılda Yaşanan Değişimler ve Gelişmeler	10
2.2.1. Toplumsal ve Kültürel Değişimler	12
2.2.2. Ekonomik ve Politik Gelişmeler	24
2.2.3. Teknolojik Gelişmeler	26
2.2.3.1. Yapı Malzeme ve Tekniğindeki İlerlemeler	28
2.2.3.2. İletişim Sistemleri ve Bilgi Teknolojilerindeki Hızlı Gelişmeler	30
2.2.3.3. Bilgisayar Teknolojisi ve İnternet	31
2.3. Bölüm Sonucu	37
3. YİRMİNCİ YÜZYIL TEK EV TASARIMLARINDA BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR VE YENİ TASARIM KAVRAMLARI	40
3.1. Yirminci Yüzyılda Konut ve Tek Ev Olgusunun Biçimsel Gelişimini Etkileyen Batı Örnekleri	40
3.2. Yirminci Yüzyılda Ülkemizdeki Mimari Eğilimler ve Tek Ev Tasarımlarına Yönelik Yaklaşımlar	54
3.2.1. Modern Öncesi Dönem(1920-1940)	55
3.2.2. Modern Dönem (1940-1980)	60

3.2.3. Modern Sonrası Dönem (1980-)	61
3.3. Tek Ev Olgusunun Biçimine Etki Eden Tasarım Kavramları	76
3.4. Bölüm Sonucu	86
4. TEK EV TASARIMLARINDA BİÇİME ETKİ EDEN KAVRAMLARIN MEKAN-YÜZEY-KÜTLE KURGUSUYLA ETKİLEŞİM SİSTEMİ	88
4.1. Etkileşim Sistemini Oluşturmada Yöntem	88
4.2. Etkileşim Sisteminde Kullanılacak Örneklerin Seçilme Nedenleri	89
4.3. Etkileşim Sisteminin Seçilen Tek Ev Örnekleri ile Karşılaştırılmalı Analizi	92
5. SONUÇ	95
KAYNAKLAR	97
EKLER	105
ÖZGEÇMİŞ	138

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 Toplumsal Değişimlerin Mekanla Etkileşimi	13
Tablo 2.2 Konutta Kültürel Değişim Modeli	23
Tablo 2.3 Malzeme Teknolojilerinde Türkiye'nin 2023 Hedefleri	29
Tablo 2.4 Yirminci Yüzyılda Yaşanan Değişimlerin Davranışsal Ve Mekansal Etkileşimleri.....	39
Tablo 3.1 Yirminci Yüzyıl Konutu Mekansal Gelişiminin Görsel Özeti	51
Tablo 3.2 İdeolojik, Biçimsel ve Tasarım Fikirleri Açısından Mimari Eğilimlerin Sınıflandırılması.....	52
Tablo 3.3 Modern ve öncesi/modern sonrası kavramlar ve öneriler	53
Tablo 3.4 1980 Sonrası Türkiye'de Mimari Eğilimler	62
Tablo 3.5 1980 Sonrası Tasarım Kavramlarının Karşılaştırılması.....	63
Tablo 3.6 Karaaslan'ın Tasarımlarında Anadolu Kaynaklı Yaklaşımlar	66
Tablo 3.7 Yapılarda Sürdürülebilirlik Kriterinin Uygulanabilirliği	72
Tablo 3.8 Yirminci Yüzyılda Biçimsel Yaklaşımlar Paralelinde Oluşan Tasarım Kavramlarının Mekan-Yüzey ve Kütle Kurgusundaki Etkileri	87
Tablo 4.1 Tek Ev Biçimsel Oluşumunda Kavramsal Çerçeve.....	88
Tablo 4.2 Etkileşim Sisteminde Yer Alan Örnekler.....	91
Tablo 4.3 Yirminci Yüzyıl Konut Tasarımlarındaki Kavramların Tek Ev Biçimi İle Etkileşim Sistemi	92

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2. 1 Yedigün dergisinin 1937 201. sayısında yer alan bir sayfiye evi	9
Şekil 2. 2 Bekir Bey Evi	9
Şekil 2. 3 Konutta kavramsal Çerçeve	17
Şekil 2. 4 Bina çevrelerinde etkili olan beş karakter seviyesi.....	18
Şekil 2. 5 Akkültürasyon Süreci içinde Konut Örüntüsü Strüktürel Analiz Modeli .	19
Şekil 2. 6 Kültürel Değişim Modeli	23
Şekil 2.7 Cam Ev, 1949, Philip Johnson.....	30
Şekil 2. 8 Mies van der Rohe-Tugendhat Evi.....	32
Şekil 2. 9 Haftasonu Evi, Kolatan ve Macdonald.....	32
Şekil 2. 10 Sanal Ev.....	34
Şekil 2. 11 H-ouse, Roma-2001, Mimar: Tomasso Avellino	35
Şekil 2. 12 Geleceğin Konutu, Archigram	36
Şekil 2. 13 Hijyen Makinesi, Joel Sanders, 2000	36
Şekil 3. 1 Steiner Evi,1910	41
Şekil 3. 2 Mekan Çalışması, Theo Van Doesburg, 1920	41
Şekil 3. 3 Shroder Evi, Gerrit Rietvelt, 1924.....	42
Şekil 3. 4 Destruction of the box	42
Şekil 3. 5 Kaufman Evi, 1934, Frank Lloyd Wright.....	42
Şekil 3. 6 Mairea evi,1938-39.....	43
Şekil 3. 7 Fransworth Evi Görünüş ve Plan.....	44
Şekil 3. 8 Villa Savoye, Poissy, 1929-31, Le Corbusier.....	46
Şekil 3. 9 John c, Ev10, 1966	47
Şekil 3. 10 Ev1, Eisenman, 1969	48
Şekil 3. 11 Anne Evi, 1965, Robert Venturi	49
Şekil 3. 12 Lang Evi, Robert Stern, 1973	50
Şekil 3. 13 İstanbul’da Art-Deco stiline Feriköy ve Kurtuluş bölgesinde örneklenmesi	56
Şekil 3. 14 Yedigün dergisinden bir konut örneği	57
Şekil 3. 15 Modern Öncesi Dönemden Görsel Örnekler	59
Şekil 3.16 Rahmi Koç Villası,Sedat Hakkı Eldem,1975	64
Şekil 3. 17 Geleneksel Biçimin Çağdaş Yorumuna Örnek, Çengelköy Villaları.....	65
Şekil 3.18 Sedat Hakkı Eldem’in Eskiizleri	68
Şekil 3. 19 Çengelköy Evi, Gökhan Avcıoğlu.....	69
Şekil 3. 20 ‘Kağıt Ev’, Shigeru Ban,1995	72
Şekil 3. 21 Değişken Kabuklu Cornwall Evi.....	73
Şekil 3. 22 Standard Solar Evi	74
Şekil 3. 23 Sinpaş Akıllı Konutları	75
Şekil 3. 24 Gaspar Evi,Alberto, Campo Baeza,1991, İspanya	77
Şekil 3. 25 Wall-less House, 1994, Takaharu and Yui Tezuka	77
Şekil 3. 26 Curtain Wall House, Shigeru Ban,1995	78

Şekil 3.27 The Deck House, John Young,1992 Londra	78
Şekil 3. 28 Kristal Evi, William ve George Fred Keck , 1933	79
Şekil 3. 29 Poly Evi, XTEN Architecture, Los Angeles.....	80
Şekil 3. 30 Mobius Evi, Ben Van Berkel, 1998.....	81
Şekil 3. 31 Villa Man Bow, Satoshi Okada Architects, Japan.....	82
Şekil 3. 32 Casa En La Costa Mediterranea, Map Architects, İspanya, 2001	83
Şekil 3. 33 Galler'de Ev, Future Systems, 1994	84
Şekil 3. 34 Amestoy Avenue Konutu, Studio of Architecture, Kaliforniya	85

KONUT TASARIMINDA YENİ KAVRAMLAR VE TEK EV MİMARİSİNDEKİ BİÇİMSEL YANSIMALARI

ÖZET

Bu tez çalışmasında, toplumların yaşam biçimlerini yansıtan ve yüzyılların deneyim ve birikimi ile şekillenen konut tipolojilerinden biri olan '*tek ev*' olgusunun biçimsel gelişimi ele alınmaktadır. Yaşamın kaçınılmaz bir özelliği olan değişim faktörünün sürekliliği mimari tasarımlardaki değişimi de sürekli kılmaktadır. Araştırma kapsamında, yirminci yüzyıl başından itibaren süregelen değişim kavramının etken olduğu mimari eğilimler paralelinde tek evin biçimsel ifadesinde etkili olan tasarım kavramlarına değinilmektedir. Tek ev olgusunun biçimsel gelişimi incelenirken '*biçim*' kavramı; mekan, yüzey ve kütle kurguları ile tanımlanmaktadır. Tez çalışmasını oluşturan bölümler ve içerikleri şu şekildedir:

- Birinci bölümde, çalışmanın amacı belirtilerek tez çalışmasının kavramsal strüktürünün netleştirilmesi sağlanmıştır. Tez çalışmasında ele alınacak yöntem belirlenmiştir.
- İkinci bölümde, öncelikle tek ev kavramına, bu kavramın tarihsel süreklilik içinde kazandığı ifadeler ve biçimsel niteliklerine değinilmiştir. Bu bağlamda yirminci yüzyılda biçimde etkili olan değişim parametreleri belirlenmiş ve bu parametrelerin davranışsal ve mekansal etkileşimleri üzerinde durulmuştur.
- Üçüncü bölüm, yirminci yüzyıldaki mimari eğilimlere paralel olarak oluşan tasarım kavramlarının tek ev mimarisindeki etkilerinin incelenmesini içermektedir. Bölümün akışı içinde dünyadaki ve ülkemizdeki tek ev mimarisindeki gelişimler örneklenmiştir. Bu gelişimlere paralel olarak her bir dönemin kendine ait mimari eğilimleri belirlenmiş ve bu eğilimler yine örneklemelerle tanıtılmıştır. Tasarım kavramlarının, biçimi oluşturan elemanlar olarak kabul edilen '*kütle*, *mekan* ve *yüzey*' kurgularındaki etkileri ortaya konmuştur.
- Dördüncü bölümde, tek ev tasarımlarında biçime etki eden tasarım kavramlarının mekan-yüzey-kütle kurgusuyla etkileşim sisteminin oluşturulmasında izlenen yöntemler belirlenmiştir. Etkileşim sisteminde ülkemizdeki tek ev örnekleri dönemsel bir sınıflama içinde analiz edilmiştir.
- Beşinci bölümde analizin uygulamasıyla elde edilen bulgular özetlenmekte ve değerlendirilmektedir. Ülkemizdeki tek ev örneklerinin görsel belgelerinin incelenmesinden çıkan sonuçlar, dönemlere göre karşılaştırmalı olarak irdelenmekte ve söz konusu dönemlerde etkili olan tasarım kavramlarının biçime etkileri özetlenmektedir.

Tez kapsamında Türkiye’de tek ev olgusunun mimari gelişiminin incelenmesi, görsel veriler ışığında gerçekleştirilmiştir. Toplumların çok yönlü etkileşimleri sosyal yaşamda ve buna paralel olarak mimari tasarımda çok farklı eğilimlerin söz konusu olmasını gerektirmiştir. Bu nedenle tek ev oluşumunda günümüzde etkili olan tasarım kavramları bu çok yönlü mimari eğilimler çerçevesinde oluşmaktadır. Bu inceleme sonucunda görülmüştür ki, aynı dönemde farklı mimari eğilimler bir arada bulunabilmektedir. Türkiye’de tek ev biçimsel gelişim sürecinde uluslararası yaygınlık kazanmış modern özellikler çoğunlukla etkisini sürdürmektedir. Birinci dönemde ortak bir ulusal dil yaratma çabalarının yanında Modern eğilimler de etkili olmaktadır. İkinci dönemde ise Modern eğilimler oldukça kendini hissettirmektedir. Üçüncü dönemde ise artık çoğulcu bir ortama girilmiştir. Bu dönemin başlarında geleneksel biçim özelliklerine tekrar dönme çabaları göze çarpmaktadır. Dönemin sonlarına doğru ise bu yaklaşımların yanında günün her türlü yenilik ve gelişimlerinden etkilenen, teknolojik imkanları değerlendiren ve globalleşen kentlerin yaşam tarzlarına ayak uyduran örnekler yerini almaktadır.

NEW CONCEPTS ON HOUSE DESIGN AND THE FORMAL REFLECTIONS OF THE SINGLE-FAMILY HOUSES

SUMMARY

The aim of this study is to consider the formal development of the single-family houses (villa), which is shaped by experimentations and knowledge of the centuries. The continuity of the change as an inevitable feature of life makes the changes in architectural designs continual. Included in the research, the design concepts of the twentieth century's architectural inclinations, which are under the effect of change concept are argued. Considering the development of the single-family house, 'form' is described by 'space', 'surface' and 'mass' organizations. The chapters of the thesis and their contexts are summarized below:

- In the first chapter, the aim of this study is determined to clear the conceptual framework of the thesis. The research methods of the thesis are determined.
- In the second chapter, primarily the single-family house concept, and the expressions from where it gains historical continuity and the formal characteristics are mentioned. In this context, the change parameters, which are effective on the forms of the twentieth century, are determined. The behavioral and spatial interactions of these parameters are revealed.
- The third chapter includes the arguments about the effects of the design concepts on single-family houses, which take their form in the light of the architectural inclinations, in the twentieth century. In this chapter, the developments of the single-family houses are illustrated from the examples of the world and our country. The architectural inclinations are determined according to features of each period and these inclinations are explained with the visual examples. The reflections of the design concepts in the organizations of the 'space, surface and mass' are mentioned.
- In the fourth chapter, the methods of determining the 'interaction system' between the design concepts that effect the form in single-family house designs and the space-surface-mass organization. Due to the interaction system, the single family house examples in our country are analyzed through a periodical clasification.
- In the fifth chapter the data gathered by the aplication of the analysis are summarized and evaluated. The results of the study made on the images of the single-family house examples in our country, are investigated comparatively according to the periods. The effects of the so called periods' design concepts on the form are summarized.

The method of this study on the architectural development of the single-family house concept in Turkey, is limited within the evaluation of their visual images. The versatile interactions of the societies cause different inclinations in the social life and consequently in the architectural design. Therefore, the design concepts, which are effective in this time, are formed in the frame of these different inclinations. In the conclusion of this research, it is seen that, different architectural inclinations could exist in the same periods. In the formal process of the development of the single-family houses, modern inclinations, which are prevalence in international atmosphere, usually continues their effects. In the first period, besides the efforts of the creating a national identity, the modern approaches are effective. In the second period, modern approaches are quite effective. Finally in the third period, the pluralist approaches are effective in architectural atmosphere. At the beginning of this period, it is seen that there are efforts to return to the traditional form characteristics. At the end of this period, besides these inclinations about the architectural form, the examples, which influence the various innovations and developments, evaluate technological opportunity and become global, adapt new life styles, are the final parts of these chart.

1. GİRİŞ

Sanayi devrimi ile birlikte kentlerin büyümesi, kent içindeki yaşamın değişmesine ve yeni yaşam tarzlarının oluşumuna olanak sağlamıştır. Endüstriyel üretime göre biçimlenen yeni yaşam şekli, barınma ve ulaşım problemi çağdaş yaşamdaki kavramların değişmesine ve yeni kavramların oluşumuna neden olan unsurlar olmuşlardır. Zamanın getirdiği bu değişimler ve yenilikler günümüz konut mimarisinde etkisini göstermeye devam etmektedir.

20. yüzyılın ortalarından itibaren büyük kent yaşamında bir hareketlilik söz konusudur. Kentleşmenin başlıca faktörü olan köyden kente göç, farklı kesimden insanların bir arada yaşamasına ve yerleşim birimlerindeki nitelik farklarının çoğalmasına yol açmıştır. Ayrıca 1980 sonrası uygulanan ekonomi politikaları ülkemizde özel sektör kesiminin ve büyük yatırımcıların ekonomisinin önemli ölçüde artmasını ve farklı ekonomik düzeyde grupların oluşmasına neden olmuştur. Gelir dağılımında meydana gelen dengesizlik, toplumda yaşama birimlerinin zamanla farklılaşıp ayrışması sonucuna bizi götürmektedir. Yaşam ünitelerindeki bu 'ayrışma', her bir yaşam biriminde zamanla gözle görülür fiziksel farklara nedendir. Özellikle gelir düzeyi yüksek olan kesim maddi imkanları oranında en son teknolojiyi kendine örnek alacaktır. Bunu bir ön kabul olarak ele aldığımızda konutta meydana gelen yeni biçimsel yaklaşımların öncelikle gelir düzeyi yüksek sınıf konutlarında meydana geldiği sonucuna varabiliriz. Avrupa'da teknoloji alanındaki tüm gelişmeler artan iletişim hızıyla birlikte ülkemize de kolaylıkla ulaşabilmektedir. İletişimin ve ulaşımın gittikçe artan bir hızla gerçekleştiği dünyamızda farklı kültürlerin birbirlerinden artık çok uzak olmadığı ve birçok kültürün birbirlerinden haberdar olduğu bir gerçektir. En son teknoloji ürünlerini alım gücüne sahip kesim kendini yenilemekte gecikmeyecektir.

Büyük kentlerde meydana gelen nüfus artışı ve gittikçe yapaylaşan yaşam koşulları, üst gelir düzeyindeki aileleri kendi doğal ortamlarını kurmaya sevk etmiştir. Bununla birlikte 20. yüzyılın sonlarına doğru kent konutundaki değişim ve yenilikler dışa kapalı toplu yaşam ünitelerinin üst üste yığılmasıyla meydana gelen 'residence' larda veya dışa kapalı uydu kent ismiyle gündeme gelen yerleşimlerde veya üst gelir

düzeyindekilerin sahip olduğu tekil konutlarda kendini göstermektedir. Üst gelir grubunda oluşan bu ayrışma ve şehir yaşamından kopma talebi, büyük ölçekli inşaat girişimcilerinin ‘konut içinde şehir’, ‘doğa ile bütünleşme’, konfor, estetik vb. kavramlarla dile getirdikleri şehirde olup da şehirle ilişkisini koparabilen yaşam tarzları sunmuşlardır. Bu sunumlarda farklı mekansal biçim imkanları veren tasarımlara yer vermişlerdir.

Üst gelir grubunun kentleşmenin sonucunda oluşturduğu bu talep artışı konut konusunda farklı yaşam tarzlarının oluşturduğu farklı biçim anlayışlarını oluşturmuştur. Günümüzde konut yaşam tarzında meydana gelen değişim ve yenilikler farklı tasarım kavramlarının oluşumuna neden olmuştur. Bu yaşam birimlerinin özgün mimariye sahip olmaları, en son teknoloji ürünü malzemeler ve yapım yöntemleriyle inşa edilmeleri, Avrupa’da meydana gelen konut ‘trend’lerinden uzak olmaması gibi koşullar aranmaktadır.

Bu tez kapsamında konutta yeni kavramların oluşturduğu farklı mekansal biçimler, çok çeşitli biçimsel yaklaşımlara sahip olan ve değişimi en hızlı gerçekleşen bir yapı tipi olan üst gelir grubuna ait ‘tek ev’ olgusu üzerinde incelenecektir.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Endüstri devriminden günümüze kadar gelen süreç içerisinde konutun biçimsel dönüşümünü ortaya koymayı hedefleyen çalışmada konut olgusundaki yenilenme sürecinin ‘tek ev’ tipolojisi üzerindeki biçimsel yansımaları incelenecektir.

Mimari biçim, tarihsel süreçte sosyal, kültürel ekonomik, politik, teknolojik etkiler sonucunda meydana gelen ve bu etkenlerin değişimi ile birlikte bir dönüşüm içerisinde olan bir olgudur. Biçimin bu çok yönlü sistemlerin etkileri sonucu mimari tasarımda etkili olduğunu Broadbent, ‘Design in Architecture’ adlı kitabında açıklamıştır (Broadbent, 1978).

Mimari biçim kavramı soyut geometrik imgesel anlamının dışında toplumsal ve kültürel referanslara sahip olup içinde bulunduğu mekanın ve zamanın koşullarından etkilenen bir olgudur. Bu nedenle tez kapsamında konut biçiminin zaman ve mekan etkileşimi çerçevesinde ele alınması gerekmektedir.

Tarih boyunca konut, içinde bulunduğu toplumlara, zamana ve anın yaşandığı fiziksel koşullara göre farklı biçimsel özellikler göstermiştir. Biçimin oluşumunda toplumların inanç, gelenek, görenek, teknolojik ilerleme ve kültürel değeri etkili olmaktadır.

Konut araştırmalarında günümüze kadar birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan araştırmalardan bir kısmı insan-çevre etkileşimleri konusunda olup bu çalışmalarda ortak özellik insan davranışlarının ve çevrenin karşılıklı etkileşim içinde olduğu görüşüdür. Konut ile insan davranışı arasındaki etkileşimi inceleyen Rapoport, farklı kültürlere sahip toplumların konut formlarındaki farklılaşmalar üzerinde çalışmıştır (Rapoport, 1969). Sosyo-kültürel farklılıkların, iklimsel verilerin, malzeme ve konstrüksiyon tekniklerindeki farklılıklarla birlikte konut biçimini etkilediğine değinmektedir.

Benzer şekilde konut-toplum etkileşimi ile ilgilenen araştırmacılar yine toplumsal değışimlerin konuttaki etkileri üzerine çalışmışlardır.

Bugünün konutunun modern süreçlerin etkisi altında gerçekleştiğini belirten Gür, konutun toplumsal/yasal, fiziksel/biçimsel, davranışsal/anlamsal bağlamının konut tasarımında bir dizi nesnel ve öznel etmenin kullanıcı- toplum ve mimar arasında optimizasyonunun gerekliliğini savunur (Gür, 2000). Tasarımında ele alınması gerekli bu etmenler konut biçimine yansımaktadır.

Tasarımda bir sonuç ürün olan biçime özgü özellikler, bu karmaşık sistemlerden etkilenir. Bu sistemlerin herhangi bir parçasında meydana gelen değışim, öncelikle sistemler arası etkileşimde kendini gösterir. Tasarımcı tüm bu sistemleri günün koşulları ile yoğurarak ve günün olması gerekli çözümlerine ulaşarak sonuç ürününü oluşturur.

Bu tez kapsamında yukarıda bahsedilen sistemlerin sonuç ürüne etkilerinin incelenmesi hedeflenmektedir. Amaç; konut tasarımlarında değışen biçimsel yaklaşımların sonucu oluşan tasarım kavramlarını belirlemek, ülkemizdeki mimarlık ürünlerinden bir yaşam birimi olan ‘tek ev’ olgusunda etkili olan yaklaşımlar doğrultusunda tek evin biçimsel niteliklerini ortaya koymaktır. Biçimsel yaklaşımların ortaya konması için öncelikle uluslar arası ve daha sonra ulusal yaklaşımlar tarihsel bir sırayla ele alınacaktır. Türkiye’de Cumhuriyet sonrası

meydana gelen batılılaşma hareketlerinin etkileri, 20. yy'ın ortalarından itibaren gelişen mimari eğilimlerin tek ev mimarisinde meydana getirdiği değişim, günümüze kadar geldiği süreç içerisinde incelenecektir. Tekil konut tasarımı mimarlığın odak sorunlarından biridir. Ayrıca tek ev, tasarım fikirleri açısından bir başlangıç noktası veya bir araştırma örnekleme olabilir. Mimarın küçük ölçekte yeni malzeme ve teknolojileri deneyimlediği bir model gibidir. Ayrıca pragmatik prototipleri geliştirme ve farklı denemeler gerçekleştirebilme imkanı sunar. Kısacası bu çalışma zamanın konut mimari düşüncelerinin görsel bir okuması olarak nitelenebilir. Bu yöntemle özetle izlenecek yol aşağıdaki gibidir:

- Konut biçiminin değişimine etki eden faktörleri ortaya koymak
- 20. yüzyıl konut anlayışının konut tasarımlarında oluşturduğu kavramları belirlemek
- Konut tasarımlarında biçimsel yaklaşımları belirleyen kavramların 'tek ev' mimarisindeki yansımalarını ortaya koymak

2. ‘TEK EV’ OLGUSU VE MEKANSAL DEĞİŞİMİNİ ETKİLEYEN PARAMETRELER

20. yüzyıl, bilim ve teknolojiadaki ilerlemelerin en hızlı yaşandığı dönem olarak bilinir. Gelişim hızıyla, "yeni" kısa bir zaman sonra yeni olmaktan çıkıp, gündelik yaşamımızın sıradan bir ayrıntısına dönüşebilmektedir. Özellikle inşaat sektöründeki yenilikler farklı konstrüksiyon tekniklerini oluşturmayı sağlamıştır. Geleneksel üretim biçiminden fordist üretim biçimine geçiş ile birlikte imalat sanayi hızla gelişmiştir. Doğal malzemelerden daha güçlü ve daha hafif sentetik malzemelerin yapılması binaların daha özgürce tasarlanmasına olanak sağlamıştır. Yeni ürünlerin hayatımıza girmesiyle birlikte bina yapımında belirli kalıplar yıkılmış ve alışılmış geleneksellikten yavaş yavaş vazgeçilmiştir.

Modern Mimarinin oluşumuna zemin hazırlayan bu yenilikler sayesinde mimarlar farklı estetik yaklaşımları ortaya koymuşlardır. Modern malzeme ve konstrüksiyon biçimleriyle tasarımcılar kullanıcılara farklı mekansal biçim imkanları sunmuştur. Mimarlık alanında yaşanan ilerlemelerle birlikte 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan Modern Mimarinin, mekansal ortamda oluşturduğu dönüşüm, farklı yaşam biçimlerinin oluşmasına ve dolayısıyla yaşama mekanlarındaki değişime neden olmuştur.

Bu hızlı dönüşüm süreci içerisinde günümüz konutunun tasarım dili her geçen gün birbirine eklemlenen tasarım yaklaşımlarından etkilenmektedir. Bu tasarım dilinin oluşumunda zamanla zenginleşen ve kendini yeniliklerle geliştiren, düşüncenin ürettiği kavram hazinesi ile birlikte konut sürekli bir değişim içindedir. Bu tez kapsamında ‘tek ev’ söz konusu yenilenmeden öncelikle etkilenen bir konut tipolojisi olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle tek ev olgusunun tanımlanması ve sahip olduğu değişmez niteliklerinin ortaya konması gerekmektedir. Ayrıca ‘tek ev’ olgusunun tanımının ve biçimsel niteliklerinin incelenmesi, bu olgunun günümüzdeki kazandığı yeni ifadeleri anlamamızda yararlı olacaktır.

2.1. Tek Ev Olgusu Ve Biçimsel Nitelikleri

Tek ev, mimari anlamda, dünya üzerinde bulunan birbirinden farklı konut tipolojilerden biridir. ‘Tek ev’ olgusu kelime anlamı olarak çeşitli biçimlerde ifade edilmektedir. Tez kapsamında ele alınan üst gelir grubuna ait ‘tek ev’ olgusu, tarihi çok eskilere dayanan ve günümüzde de hala mimari terminolojide kullanılan ‘villa’ olarak da adlandırılabilir. Bu nedenle tasarımcıların da üst gelir grubu konutlarında kullandıkları bir ifade biçimi olarak ‘villa’ kavramı ‘tek ev’ kapsamında ele alınmaktadır.

Kelime anlamı, “Yazlıkta veya şehir dışında, bahçeli ve güzel, müstakil ev” (<http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk>) olan villa sözcüğü, kimi zaman ‘bahçeli ev’, müstakil konut, ‘tek ev’ gibi kelimelerle ifade edilir. Villa kelimesi tek başına bu kelimelerin anlamlarını karşılar. Yani bu kelimeler villanın tanımının birer parçası olabilirler. Fakat villanın söz konusu kelimelerden anlam olarak farkı, ekonomik düzeyi yüksek olan sınıfların sahip olduğu bir yaşama birimi olmasıdır. Sözcüğün vatani olan İtalya’da da varlıklı ailelerin sahibi olduğu malikane olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde de gelir düzeyi yüksek olan aileler tarafından kullanılan bir yerleşim tipidir.

Villanın, geçmişten günümüze kelime anlamı bir değişim göstermemiş olsa da özellikle 20. yüzyıldaki hızlı gelişmeler nedeniyle biçimsel açıdan sürekli bir değişim içerisindedir. ‘Değişim’, zaman içerisinde gerçekleşen bir olgudur. Bu nedenle bu tez kapsamında, konutta biçimsel değişimlerin en hızlı yaşandığı bir yapı olarak nitelendirdiğimiz villayı incelerken öncelikle belirli bir zaman öncesinden günümüze kadar olan süreçteki gelişimini incelememiz doğru olacaktır.

Bu tez kapsamında tek ev tasarımlarında günümüze kadar gelen süreç içerisinde gerçekleşen değişimi sadece somut bir görsel dönüşüm olarak ortaya koymak yerine değişimin kökeninde yatan etkenleri inceleme yoluna gidilmiştir. Bu etkenlerin neler olduğunu belirlemeden önce tek ev kavramının anlamsal boyutunu ve biçimsel niteliklerini irdelemek gerekmektedir.

Villa, günümüzde genellikle üst gelir düzeyinde olan insanların sahip olduğu bir yerleşim tipidir. Kelime anlamında ifade edildiği gibi şehir merkezine uzak

bölgelerde ve doğa ile daha yakın ilişkilidir. Günümüzde ise şehir dışında konumlanabildiği gibi şehir içi örneklerine de çokça rastlamak mümkündür.

Villayı diğer yerleşim tipolojilerinden ayıran önemli bir özelliği, çevresiyle olan ilişkisidir. Bu özelliği tasarımcıya, yapıyı tasarlarken diğer yapı tiplerine göre daha fazla özgürlük sağlar. Bulunduğu çevre ile açık veya kapalı ilişkide olması tasarımcının biçimsel tercihidir.

Tek ailenin yaşama birimi olan bir konut tipolojisi olan villa tez kapsamında ele alınan üst gelir grubuna ait tek ev olgusuyla özdeşleşmektedir. Tek ev kullanıcısının yaşam tarzına uygun daha insancıl bir barınma şeklidir. Genelde dört bir yanı serbest, bahçe içinde iki ya da daha fazla katlıdır. İç mekanların konumlanışında hava ve ışık giriş ve çıkışı maksimum konfor koşullarında sağlanır.

Ackerman, villanın tipik olarak bir mimarın hayal gücünün ve kendi çağının bir ürünü olduğunu vurgular. On beşinci yüzyıldan başlayarak sözcüğün de vatani olan İtalya’da, kırsal yaşamın parçası olarak gelişen villa, eskisi gibi surlar ve kaleler arkasında savunulmayan bir kentin parçasıdır. Ackerman ayrıca villa tipolojisinin çağrışımlarının neredeyse ikibin yıldır değişmediğini vurgular. (Ackerman, 1990) Bu çağrışımları, ‘ kentin sıkışıklığı, kalabalığı, gürültüsü ve kirliliğine karşı doğayla başbaşa olmanın keyfi, temiz hava, sağlıklı yaşam’ olarak nitelendirmektedir. Ackerman villanın diğer yapı tipolojilerinden farkını şu şekilde açıklar:

“Kent yaşamının antitezi olarak villa hem fiziksel koşullarıyla hem de çağrıştırdıklarıyla kısıtlanmamışlığı, kirlenmemişliği temsil eder: Ruhun ve bedenin özgürlüğü, arınmışlığı ve sağlığı. Diğer konut programlarının birincil kaygıları minimum kaynakla maksimum kullanışlılığı sağlamakken, villa programındaki keyif veren, rahatlatan bir ortam üretmektir. Bunun sonucu olarak da villa, mimarlar için pratik kaygıların ikinci plana itildiği, yaratıcılık ve düş gücünün hakim olduğu bir “fantezi” alandır. Burada fanteziyle kastedilen, süslü, abartılmış veya kapris ürünü olan değil, gerçekliğin sınırlarından özgürleşmiş, gerçeğe kısıtlanmamış düş gücünün ürünü olandır. Bu özelliği, tarih boyunca, villanın yeniliği ve denemeyi özendiren bir tip olmasına zemin hazırlamıştır ve Modern Mimarlıktaki öncü rolünü de buna borçludur.”

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi villa olgusu diğer yerleşim tiplerine oranla tasarımcının tasarlama eyleminde hayal gücünü daha fazla kullanabildiği ve ortaya koyduğu son üründe -biçim- bunun daha açık fark edilebildiği bir yapı örneğidir.

Villayı kuranlar, kente de hakim olan, gelir düzeyi yüksek yönetici sınıflardır. Zengin aileler tarafından yoğun olarak kullanılan/ kullanılabilen villa, ideolojik yüklemiyle bir yaşama kültürü ve prestij sembolü oluşturur (Cengizkan, 2002). Bir kent özdeşliği içinde geliştirilen villa, Alberti'ye göre, "sahibinin toplumsal ve ekonomik statüsünü yansıtacak biçimde kullanım+ yarar amaçlı (utilitarian) kalabilir." Yani sahibi ne denli toplumsal ve ekonomik statü sahibi ise, villanın üretimle ilişkisi o kadar azalır; yapı ve düzenlemesi daha temsili (representative) bir nitelik kazanır(Alberti,1986).

Ülkemizde tek ev tasarımlarında farklı yaklaşımlar Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra kendini göstermiştir. Türkiye'de 1930'larda hakim olan II. Ulusal Mimarlık akımının mimari ifadede etkisini yitirmesiyle ile tek ev oluşumları özellikle batılı yaklaşımların etkisi içindedir. Bu dönemde tek ev tasarımlarında meydana gelen değişim, yabancı mimarların ülkemizde mimarlık formasyonunu gerçekleştirebilmeleri ile mümkün olmuştur. Bu şekilde "yeni konut" uluslar arası biçimlerle tanışmıştır.

Alsaç'a göre 1930-1940 yıllarında Avrupa'da bilinçli bir bakış açısı yakalanmış, bu oluşumda Bauhaus fikirlerinin yaygınlaştırıcı fonksiyoncu ve rasyonelliğin ön planda tutulması gerekliliği ön plana çıkmış, yeni konstrüksiyon metotlarının daha çabuk ve ucuz çözümler getirmesi gerekliliği ve de mimarlığın salt bir mekan sanatı, sade bir yüzey düzenlemesi olduğu benimsenmiştir (Alsaç, 1976).

Türkiye'de mimarlık dünyasının ulusal platformlarda yavaş yavaş yerini alması ve bu süreci hızlandırma çabalarının en önemlisi yazılı kaynakların önem kazanması ve mimari yayınların artmasıyla gerçekleşmiştir.1930'larda yayınlanan mimari dergilerde konutta yaşanan biçimsel değişim örneklerle ifade edilerek günün yaşam koşullarına uygun mekan tanımlarına yer veriliyordu. O yılların ideolojisini, kültürel atmosferini ve beklentilerini yansıtan yaşama birimlerinin sunumlarını yapan dergiler yeni Cumhuriyet kentlisinin yaşamak istediği/isteyebileceği konut modellerine yer

verir. Gerçekten de yeni konut imajları modernleşmenin başlangıcında olan toplumun konut imgesine yeni anlamlar yüklüyordu. (Şekil2.1)

Şekil 2. 1 Yedigün dergisinin 1937 201. sayısında yer alan bir sayfiye evi (Tükel, 2003)

Bu yapılardaki ortak özellik, serbest planlama, kübik kütle anlayışı, asimetri, cephede geniş boşluklar ,yatay pencereler ve düz çatı gibi biçim kullanımlarıdır.

Mimar dergisinin ilk sayısında yayınlanan İstanbul'daki Bekir Bey Evi, kütle ve cephe düzeniyle Le Corbusier'in kübist-pürist biçimlerinin tek ev mimarisinde vücut bulduğu ilk örneklerdendir (Şekil2.2).

Şekil 2. 2 Bekir Bey Evi (Mimar, 1931, sy:5-10)

Tek ev mimarisi 20. yüzyılın sonlarına doğru meydana gelen farklı mimari yaklaşımlardan ve uluslararası iletişim sistemlerinin hızlanması ile gelişen teknolojinin etkisiyle kendi anlamını sorgulayan kent konutundan etkilenmiştir. Kent konutunun farklı sunumlarla tanışması sonucunda tekil konut, kendi içerisinde yeni bir kimliğe bürünmüştür. Tasarımcıların farklı mekansal biçim arayışlarına yönelmeleri artık konut kullanıcılarının içinde bulunulan çağın gerektirdiği yaşam koşullarına, zamanın olanaklarına ve olması gerekli yaşam biçimine ulaşmada göstermiş oldukları çabalarla ifade edilebilir.

2.2. Yirminci Yüzyılda Yaşanan Değişimler ve Gelişmeler

Bireylerin eylemlerini gerçekleştirmede kullandıkları araçların zamanla yenilenmesi ve kendilerine yeni fonksiyonların yüklenmesiyle günlük yaşamda kullanımları geçicileşmiştir. Toffler (1970) 'Future Shock' adlı kitabında geçmişin, bugünün ve geleceğin insanları arasındaki kritik farklar kısaca "transience"(geçici olma durumu) olarak belirtilmiştir. Toffler, insanların her yenilenen objeye karşı yönelişleri ve eskiyi terketmelerinin, insanların "şeyler" ile olan ilişkisinin geçici olduğunun kanıtı olduğunu ileri sürer. Buna göre "transience" günlük yaşamda kendini gösteren bir özelliktir. Toffler bireyin kalıcı olmayan ilişkiler sistemini şu şekilde sıralamıştır:

- insan-şey
- insan-yer
- insan-insan
- insan-organizasyonel çevre
- insan-düşünce(toplumdaki bilgi akışı)

Bu ilişkiler sisteminde yenilenmeyle birlikte gelen bir geçicilik durumunun söz konusu olduğu ve değişimin merkez öznesinin insan olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Düşünen ve düşüncesini fiziksel ortama elindeki tüm imkanları kullanarak yansıtan bir varlık olarak insan, bu özellikleriyle diğer canlılardan ayrılır. Tarih boyunca farklı uygarlıkların oluşumu düşünce yapısının ve buna paralel olarak kültürel yapının farklılaşmasına dayandırılır. Kùltürler arası etkileşim toplumların ilişki sistemlerini yönlendirmektedir. Bir toplumda meydana gelen kültürel değişimler, toplum yapısını etkileyeceği gibi toplum yapısında meydana gelen değişimler de kültürel yapıyı

etkileyecektir. Bu nedenle birbirini etkileyen toplumsal ve kültürel değişmeler değişimin merkez öznesi olan insanın yaşamında etkileri üzerinde durulması gerekli parametrelerdir.

Günümüzde yaşanan bu değişimler yirminci yüzyıl başından itibaren çok yönlü yeniliklerden etkilenmektedir. Özellikle insan yaşamındaki eylemler bu yenilenmelere göre şekillenmektedir. Yaşanan bu kültürel ve toplumsal değişimin hazırlayıcılarından biri teknolojide yaşanan değişimlerdir. Uygarlıkların devamlılığını sağlayan teknoloji kavramı, uygarlıkların ileriki zamanlara ayak uydurma, kısacası sürekliliğini sağlama görevi üstlenir. Toplumların birbirleriyle etkileşiminde, bir toplumun yaşamında kolaylıklar sağlamada ve yaşam tarzlarının değişiminde önemli rol oynayan bir unsurdur. Teknoloji, sosyal bir zorunluluk olarak karşımıza çıkması ile, yaşadığımız çevredeki değişimi açıklayan bir neden olarak nitelendirilebilir. Teknoloji Aydınlanma Çağı'ndan itibaren insanlığı etkilemiş, pozitivist düşüncenin önemli unsurlarından biri olmuştur. Bu nedenle Endüstri Devrimi sonrası insan hayatında yaşanan değişimlerin önemli nedenlerinden biri olan teknoloji unsuru 20. yüzyıldaki değişimleri incelemede değinilmesi gerekli bir konudur.

Değişimi mümkün kılan bir başka nitelik de ekonomik ve politik değişimlerdir. Ülkemizde özellikle 1980 sonrası yaşanan ekonomik büyüme mekansal değişimlerin hızlı yaşandığı bir dönüm noktası niteliğindedir. Bu dönemde konut piyasasında artan oranda özel sektör girişimleri söz konusudur. Özel sektör girişimlerinin piyasa ortamında giderek çoğalması aralarında bir rekabet ortamının oluşumuna neden olmuş, belirli bir talep artışı yaratma çabaları ile de kullanıcıya yönelik farklı mekansal çözümler ve yeni biçimsel organizasyonlar oluşturmuşlardır. Bunun yanında yine dönemin ekonomik imkanlarının hızlandığı bir süreç içinde gerçekleşen iletişim sistemlerinin gelişimi beraberinde uluslar arası ortak bir ekonomiye sahip olma gibi atılımları getirmiştir.. Bu ortak piyasa oluşturma çabaları ile birlikte oluşan 'globalleşme' kavramı kentliyi sahip olduğu mekansal niteliklerden daha fazlasını istemeye ve bunu elde etme arayışına itmiştir. Ekonomik gücün artmasıyla yenilikleri takip etmek ve onları hayata geçirmek daha da kolaylaşmıştır. Her geçen gün dünyadaki yenilikleri takip eden kentlinin günün yeniliklerine göre biçimlenen yaşam tarzı, yaşadığı mekanlarda kendini göstermektedir.

Bu bölümde, yukarıda bahsedilen, bireylerin yaşamlarındaki değişim ve hareketliliğin belirleyicisi olan toplumsal, kültürel, ekonomik-politik ve teknolojik değişim ve yenilenme sürecinin, farklı yaşam biçimlerini barındıran konutun biçimsel gelişimine etkileri konu edilecektir. Ayrıca konut tasarımlarındaki biçimsel gelişme ve yenilikler, 20. yüzyılda mimari alandaki gelişmeler ve ilerlemeler ışığında irdelenecektir.

2.2.1. Toplumsal ve Kültürel Değişimler

19. yüzyıldan beri sosyal hareketliliğin (insanların, malların ve paranın hareketi) alışılmadık ölçüde artmasıyla dünyanın merkezlerinde metropoliten ilişkiler yaşamaya başlamış, yaşam, ilişkiler, algı, gündelik deneyim fragmanterleşmişti (Bilgin, 1998). Bu hareketlilik fiziki çevrede bazı kalıpların yıkılmasıyla sonuçlandı. Bir başka deyişle bu devinim, yapı yapma adı altındaki tüm çalışmaların belirli geleneksellikten uzaklaşabileceği anlamına geliyordu. Yapısal çevrenin gündelik yaşamın modernleşmesiyle birlikte bu yaşama ayak uydurabilecek şekilde bir biçimlendirmeye ihtiyacı vardı. Tüm bu değişim süreci içerisinde günlük yaşamı kolaylaştıran, insanların yeni ihtiyaçlarına cevap olabilecek fonksiyonları yerine getirecek ekipmanlar da modernleşmeden nasibini alarak yenilenecekti. Zamanın hızla önem kazandığı modern toplumda bu gelişmeler yaşam birimlerinin anlamsal kurgusunda etkili olmuştur.

Buna göre, sanayi devriminin sonucu olarak gelişen toplumsal değişim ve dönüşümler, yaşam ünitelerinin yeni tanımlarının ve örgütlenme modellerinin oluşmasına olanak sağlamıştır diyebiliriz. Yani geleneksel kültürün değişime uğraması yeni yaşam tanımlarının oluşumunda rol oynamıştır.

Göçer (2003), toplumsal değişimleri belirleyen 3 ana faktör olduğunu ifade ederek bu faktörlere dayalı mekansal etkileşim modeli oluşturmuştur. Buna göre toplumsal değişimleri belirleyen faktörler:

- Demografik Değişimler
- Ekonomik Değişimler
- Sosyal ve Kültürel Değişimler

Toplumsal dönüşümlerin bir parametresi olan bu değişkenlerin mekansal yapıyla kurmuş oldukları ilişkiyi açıklamıştır. (Tablo 2.1)

Tablo 2.1 Toplumsal Değişimlerin Mekanla Etkileşimi (Göçer, 2003)

DEMOGRAFİK DEĞİŞİMLER	Demografik Değişim Değişkenleri	Mekansal Etkileşimi
	Nüfus Yapısında Artış/Azalma	Yeni İsdihdam ya da Çöküntü Alanlarının Oluşması
	Kullanıcı Tiplerinin Belirlenmesi	Kullanıcı tiplerine Bağlı olarak Farklılaşan Mekan Kullanımı
	Aile Yapısının ve Büyüklüğünün Belirlenmesi	Konutlarda Oda Sayısı ve Kullanımı

EKONOMİK DEĞİŞİMLER	Ekonomik Değişim Değişkenleri	Mekansal Etkileşimi
	Değişen Meslek Gruplarının Belirlenmesi	Çeşitli Mekanların İşlevini Yitirmesi Mekanların Farklı İşlevler Kazanması Yeni Mekanlar Ortaya Çıkması
	Gelir Düzeyinde görülen Hareketlenmeler	Farklı Gelir Gruplarına Ait Mekan ve Malzeme Kullanımı
	Bir Meslek Grubunun Öne Çıkması (Popülerleşmesi)	Öne Çıkan Meslek Grubuna Ait Mekansal Çözümler

SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞİMLER	Sosyo- Kültürel Değişim Değişkenleri	Mekansal Etkileşimi
	Tüketim Alışkanlıklarının Değişmesi	Yeni İsdihdam ya da Çöküntü Alanlarının Oluşması
	Komşuluk İlişkileri ve Yabancılarla Kurulan İlişkiler	Kullanıcı tiplerine Bağlı olarak Farklılaşan Mekan Kullanımı
	Kimlik Sorunu	Konutlarda Oda Sayısı ve Kullanımı
	Boş Zamanları Değerlendirme Faaliyetleri	Konut İçi/Dışı Toplumsal Faaliyet Alanlarına Hizmet Eden Mekansal Oluşumlar

Göçer'e göre (2003), mekanlara işlevini kazandıran toplumsal yapıyı ortaya koymayı ve bu yapının mekanla kurduğu sürekli ancak değişken ilişkiyi sorgulamayı amaçlayan bu model, toplumsal yapının değişimine etken olan değişkenleri ortaya koyar. Bu değişkenlerin bir yaşama mekanı olarak nitelendirdiğimiz konuta etkilerini değerlendirdiğimizde şu sonuçlara varabiliriz:

- Demografik değişim değişkenlerinin konuttaki yansımaları, farklı yerleşim formatlarının oluşumu ve kullanıcı tiplerinin farklılaşmasının

sonucu olarak ortaya çıkan konut büyüklüğünün değişmesi şeklinde ortaya çıkabilir.

- Ekonomik değişim değişkenleri, konutta farklı fonksiyonların oluşumu ve bu fonksiyonların sonucu olan farklı mekansal çözümleri ortaya çıkarır. Ayrıca gelir düzeyine göre konut mekanlarında karakterlerin birbirlerinden farklılaşması sonucunu getirir.
- Sosyo-kültürel değişimler, bireylerin günlük yaşamlarındaki eylemlerinin toplumsal etkileşimle belirlenip konutta gerçekleştirdiği aktivitelere yansması ve bu aktivitelere göre konut mekanını biçimlendirmesi sonucunu getirir.

Yaşanmakta olan bu dönüşümü Tekeli (2001), birbiriyle ilişkili dört farklı geçiş senaryosuyla yorumlamıştır:

- Sanayi toplumundan- Bilgi toplumuna
- Fordist üretimden- Esnek üretime
- Ulus devletler dünyasından- Küreselleşmiş dünyaya
- Modernizmden- Postmodernizme

Tekeli'ye göre (2001), sanayi toplumunun ulaştığı karmaşıklık düzeyinin yeniden üretilebilmesi için gerekli bilgi talebinin artışı, öte yandan 1960'lı yılların ikinci yarısından sonra ardı ardına gelen teknik gelişmeler, sanayi toplumunun içinden bir bilgi toplumunun doğmasına yol açmıştır. Ayrıca mikro elektronik alanındaki gelişmeler, bilgisayar teknolojisinin hızla ilerlemesi, telekomünikasyon alanındaki atılımlar bilginin nakledilmesi ve bilgiye ulaşılması hızını ve kapasitesini arttırdı. (Tekeli, 2001) Bu hızlı etkileşim yeni bilgilerle yeni keşiflere daha çabuk ulaşmamızı sağlayan bir etken olmuştur.

Buna göre bu yaklaşım, çağımızdaki gelişmelerin sahip olduğu bugünkü hızının bilginin kullanım biçiminin değişmesi ile gerçekleştiğini gösteriyor.

Göker (1998) sanayi toplumunun dönüşümünü enformasyondaki devrim olarak nitelemektedir ve bu toplumu da 'enformasyon toplumu olarak tanımlamaktadır. İngiliz Sanayi Devrimi'nin yol açtığı toplumsal evrilmenin teknoloji tabanını nasıl buhar teknolojisi oluşturmuşsa, bugünkü toplumsal evrilmenin teknoloji tabanını da çağımız enformasyon teknolojisi oluşturmaktadır (Göker, 1998).

Sanayi toplumunun üretim biçimi olan fordist üretimden esnek üretim biçimine geçişin nedenlerinden biri de bilginin kullanım biçiminin değişmesine dayanır. Elektriğin temel enerji kaynağı haline gelmesiyle sıçrama kazanan bu üretim biçimi 1970'lere kadar egemenliğini korumuştur. Geliştirilen elektronik sistemlerle üretim şeklindeki yenilikler bu anlayışın dönüşümünde etken olmuştur. Artık teknoloji hızla ilerlemektedir ve insanlığa yeni olanaklar sağlamaktadır. Bu nedenle gelişen dünyada üretim biçiminin belirli kalıplara bağlı kalması artık söz konusu değildir.

Teknolojinin ulaştığı bu noktada yaşanan dönüşüm içindeki bir diğer kavram ise küreselleşme olarak karşımıza çıkıyor. Küreselleşme, ülkelerin ekonomik ilişkilerinin birbirine bağlı olması anlamında, aralarında ortak bir ekonomi yaratma yolundaki davranışları olarak tanımlanabilir. Küreselleşme süreci içerisinde dünya ekonomileri birbirleri ile daha sıkı ilişkiler içinde olabilmektedirler. Ülkelerin birbirleri arasında bilim, teknoloji veya toplumsal konularındaki alışverişlerinin hız kazanmasını sağlayan küreselleşme kavramı toplumsal yapının birçok sisteminde etkisini sürdürmektedir.

Tekeli'ye göre (2001), küreselleşme değişik anlamları kapsıyor. Bilgi ve haber iletişim sistemlerindeki gelişmelerle, ulaşım ve taşıma teknolojisindeki ilerlemeler, her geçen gün dünyayı küçültüyor, dünyanın çok uzak yerlerindeki gelişmeler birbirini etkiler hale geliyor. İlişkilerin kurulmasında coğrafi uzaklıkların caydırıcı etkisinin hegemonyası ortadan kalkıyor (Tekeli, 2001).

Çağımızda yaşanan bu gelişmeler her toplumda insanı, düşünme biçiminin değişimine varan sonuçlara itmektedir. İnsanın çevre ile olan ilişkilerine farklı arayışlara yöneltir. Söz konusu değişim toplumların kültürel yapısında etkili olmaktadır. Kültürün tüm bileşenleri de bu değişimden etkilenmektedir ve bu bileşenler de konumuz olan konut biçiminde bir 'etken' olarak nitelenebilir.

Sosyal değişimi konu alan pek çok kuramcı değişimin nedenleri ve etkilerini incelemiş ve modeller oluşturmuşlardır. Bu modellerin bazıları değişimin gerçekleştiği toplumları bir süreç içerisinde ele alıp toplumun bu süreç içerisindeki konumlarına göre yorumlamışlardır. Kimi yaklaşımlar ise evrim kuramına göre temellendirilmiştir. Bazı yaklaşımlar ise bahsedilen bu yaklaşımlara bir eleştiri getirip toplumsal değişimi boyutlarına göre sınıflama yapmıştır.

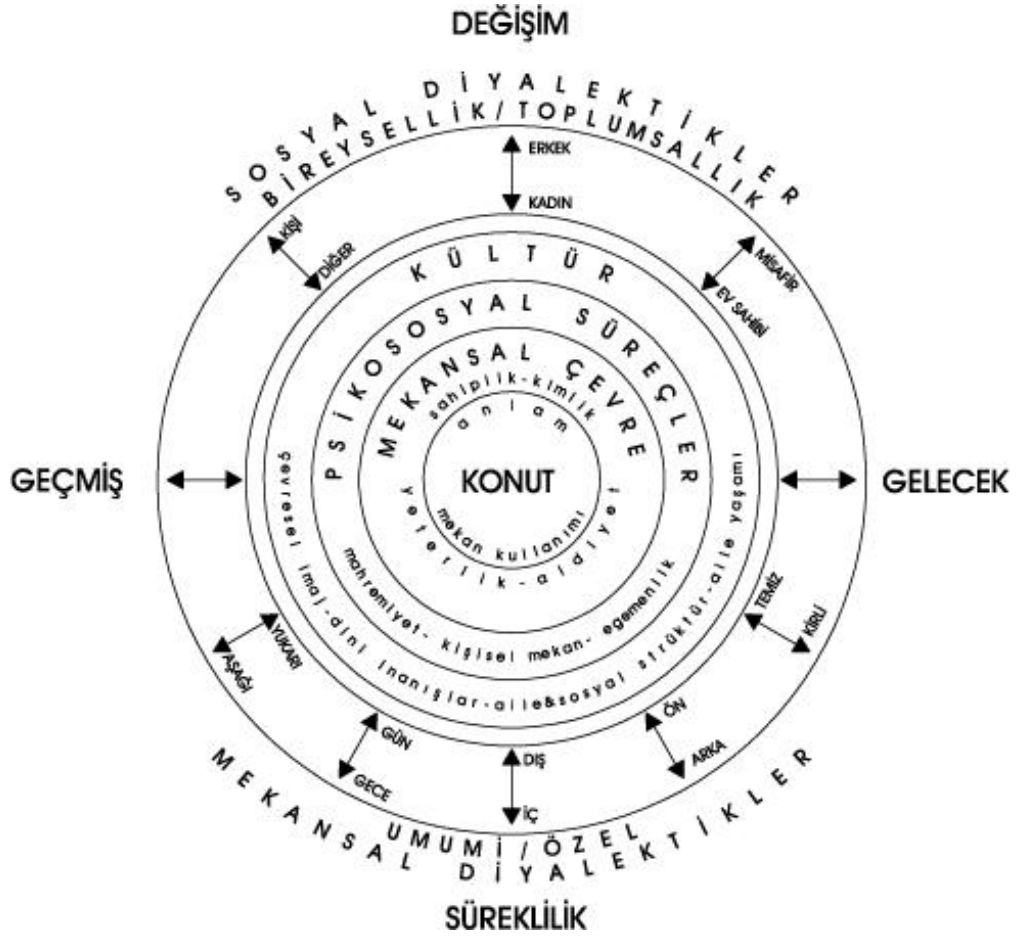
Spencer’e göre değişim sürecine esas itibarıyla içerden bir gelişme olarak bakan ve dış dünyanın ancak bir “uyarlanma” itkisi olarak işin içine girdiğı modernleşme modelidir. Spencer,“geleneksel toplum” ile “modern toplum”u, birbirleriyle çelişen türler olarak ifade etmiştir (Burke, 1994). Robert Nisbet ise toplumsal değişmeden bahsedilebilmesi için üç dinamiğın bulunması gerekliliğini vurgular. Bunlar; farklılaşma, zaman ve sabit kimlik dinamikleridir. Nisbet, buradan hareketle toplumsal değişmeyi, sosyal ilişkiler, norm, rol, statü veya yapıda oluşan farklılıklar olarak tanımlamaktadır. Yapıya örnek olarak da aile, din, ulus, mülkiyet, kadının rolü, babanın statüsü veya yaşanılan toplum birimini vermiştir. Tanımlanabilir sabit kimlik deyimi de bu yapılara işaret etmektedir. (<http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/3/sertac/sertac2.html>)

Moore (1968), günümüzdeki değişmeleri maddesel teknoloji ve toplumsal stratejilerin hızlı olarak yayılmalarına bağlayarak modern dünya toplumlarının bireysel deneyimleri ve işlevsel görünümünün etkilerini vurgulamıştır. (Moore, 1968) Kieran Healy ise,1998’de ‘Social Change: Mechanisms and Metaphors’ adlı kitabında sosyal yaşamın çeşitli alanlarında görülebilen değişim mekanizmalarına değinmiştir. (Healy,1998) Bu mekanizmaları; demografi, teknoloji, ekonomik değişim, planlı değişim, organizasyonlar, kurumlar, kültür olarak belirlemiştir.

Toplumsal değişim kuramlarında ortak özellik, değişimin tüm toplumlarda meydana gelebileceğı ve sürekli olma özelliğine sahip olmasıdır.

Konut, toplumsal içeriğinin yanı sıra kültürel bir olgudur. Konutun değişimi ise çok karmaşık sistemlerin etkileriyle meydana gelir.

Uraz ve Turgut’a göre kapsamlı bir konu olarak konut birçok sistematikte incelenebilir. Bu sistematiklerden biri konutun kavramsal yönüyle incelenmesidir. Kavramsal çerçevede oluşum açısından konutun birçok belirleyicisi vardır. Bu belirleyicileri sosyokültürel faktörler, sosyo-psikolojik faktörler, ekonomik ve teknolojik faktörler diye sınıflandıran Uraz ve Turgut, bu belirleyicilerin her birinin ayrı nitelikte farklı etkenlerden oluştuğunu ileri sürerler (Uraz,T.,U.; Turgut, H.,1997). Bu etkenlerin konutun kavramsal çerçevesinin bileşenleri olduğunu belirtip Şekil 2.3’teki gibi özetlemişlerdir.

Şekil 2. 3 Konutta kavramsal Çerçeve (Uraz; Turgut, 1997)

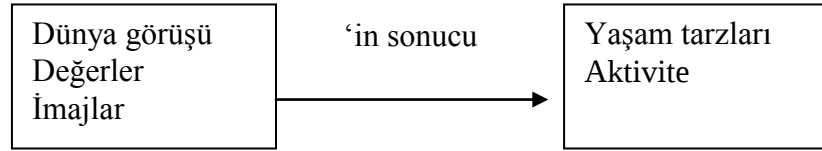
Bu şema, sosyal diyalektiklerin zaman içindeki mekansal diyalektiklerle ilişkisini, değişim ve sürekliliğe bağlı olarak konutun anlam ve kullanımının çok yönlü dengeler sistemleri ile açıklanabileceğini ortaya koyar niteliktedir.

Bu bağlamda konut , çok yönlü kavramsal diyalektiklerin bir sonuç ürünü olarak meydana gelen bir olgudur. Bu nedenle tez kapsamında tek ev olgusundaki dönüşümü salt bir görsel farklılaşma olarak değil, sözü edilen değişim süreci içerisinde gelişen ve birbirinden etkilenen sistemlerin bir sonucu olarak algılamak gerekir.

Lawrence (1987), kültür değişkenlerinin birbiriyle ilişkili olan iki ayrı grupta ele alınmasını savunmuştur. Bunlardan ilki kültürel değişkenler, dünya görüşü ve estetik değerlerden oluşan görünmeyen kavramlardır. İkincisi ise davranışsal süreçlerden oluşan görünen kavramlardır. (Lawrence, 1987) Bu kavramların değişimi ile toplumların kültürel yapısı da değişim içine girmektedir. Konut formunun

belirleyicileri ile ilgili kapsamlı çalışmaları olan Rapoport'a göre ise "form" kültürün gerçek bir parçası değil onun ürünüdür. Kültür, çeşitli sosyal çeşitliliklere yol açar. Bu çeşitlilikler fiziksel forma dönüştürülür. Kültürün bazı açıları (yaşam tarzı, davranışlar, aktivite sistemleri, sosyal kuruluşlar, sosyal strüktürler, statüler, güç ilişkileri, anlamlar v.s.) bina formunun bazı açılarına çevrilir.

İnsanların düşüncelerinin bir sonucu olarak ve onların durumlarının sınırlayıcısı olarak kültür; kuralları, bilgiyi, talimatı, tasarımı (nasıl davranacağı nasıl yapılacağı nasıl inşa edileceği hakkındaki) sağlar. Rapoport (1976), bina çevrelerindeki ilişkiyi incelemede en önemli varsayılan 5 karakter seviyesini önerir. Bunlar, dünya görüşü, değerler, imajlar, yaşam tarzları ve aktivitelerdir. (Şekil 2.4)

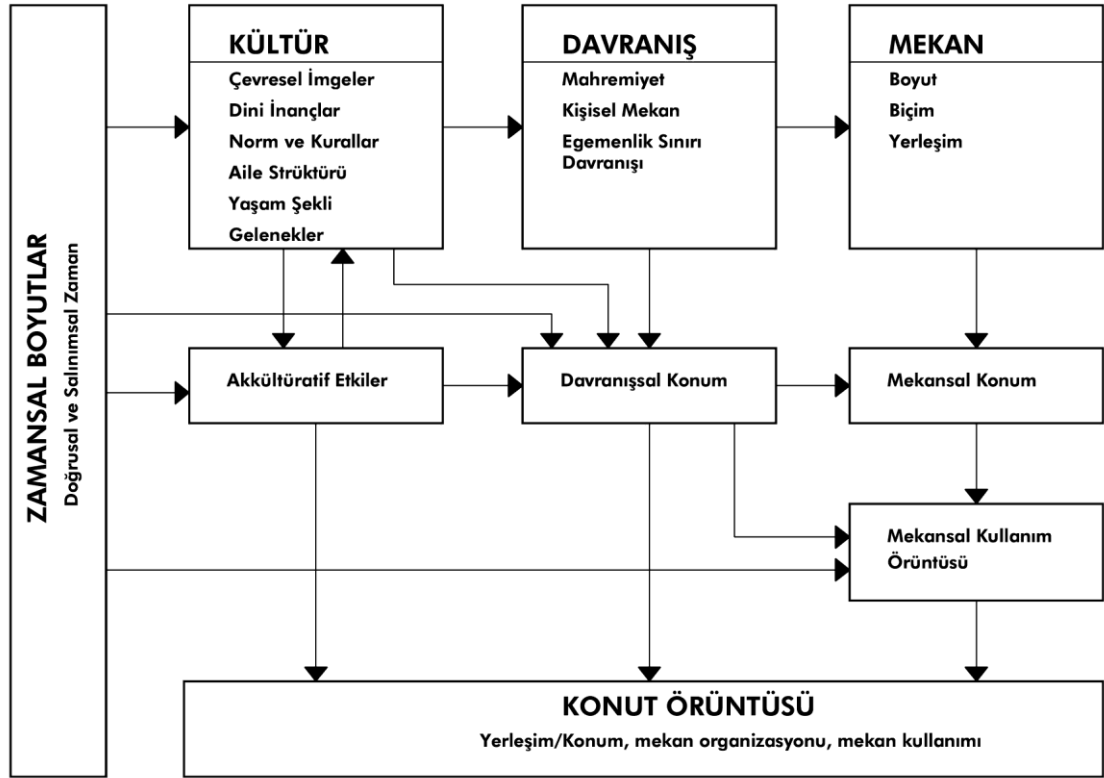

Şekil 2. 4 Bina çevrelerinde etkili olan beş karakter seviyesi(Rapoport, A., 1986)

Toplumların, yukarıda bahsedilen tüm gelişmeler sonucunda oluşan kültürel yapısındaki değişimler tüm bu sistemleri de etkileyecektir.

Araştırmalardan da görüldüğü gibi toplumsal ve kültürel değişimlerin belirleyicisi olan değişkenler bireysel ve toplumsal eylemlerin bir sonucu olarak ortaya çıkarlar. Fakat bu eylemler içinde bulunulan mekanın koşullarına ve zamanın sunmuş olduğu olanaklarla sınırlıdır.

Değişimin meydana geldiği bir diğer karmaşık sistem olarak toplumsal değişme süreci içerisinde meydana gelen kültürel değişimler, fiziksel çevredeki değişimin önemli nedenlerindendir. Turgut(1996), bu kültürel değişim sürecini 'Akkültürasyon Süreci' olarak adlandırmıştır. Turgut ve Ünügür tarafından ortaya atılan ve Turgut tarafından geliştirilen konut örüntüleri strüktürel/yapısal analiz modeli, zaman boyutunun kültür, davranış ve mekan üzerindeki etkilerinin konut örüntülerinde meydana getirdiği değişimi ifade etmektedir.(Şekil2.5)

Şekil 2. 5 Akkültürasyon Süreci içinde Konut Örüntüsü Strüktürel Analiz Modeli
(Turgut,1996)

Buna göre belirli bir süreç içerisinde meydana gelen akkültürafif etkiler insanların davranışsal konumlarında etkili olmaktadır. Davranışsal konumun değişime uğramasının bir sonucu olarak da mekansal konumun biçimsel niteliklerinin de etkilendiğini söyleyebiliriz.

Kültürel değişimin fiziksel formdaki etkisini toplumun üretim sisteminin gelişmesine bağlayan yaklaşımlar da vardır. Toplumların zamanla geçirdiği kültürel evrimin nedenlerinden birini sanayileşme olarak belirten Gür ve Cordan'a göre yaşamın akışında meydana gelen her değişiklik, bir biçimde fiziksel oluşumlara yansır. Modern ideolojiye bağlı olarak ortaya konan modern mimaride rasyonelleşme, standardizasyon, ucuz ve hızlı yapım, minimalizm (en birincil gereksinmelere yönelik olma), toplu yapım gibi kavramlar kentlileşmeye ve yeni bir sınıfın güçlenmesine bağlı ve zorunlu olarak gündeme gelmiştir. Bu kavramlar da geleneksel kültürel yapının tutunamamasına ve kültürel yapının zamanla değişmesine neden olmuştur (Gür ve Cordan, 1999). Bu yenilenme sürecinin etkisiyle geleneksel yaşam biçimi ile biçimlenmiş yaşam mekanları farklı seçeneklerle karşı karşıya

gelmiştir. Kullanıcılar kendi sosyal konumlarının elverdiği ölçüde farklı yaşam biçimlerinde rol almışlardır. Bunun sonucu olarak yaşam tarzlarında meydana gelen en küçük değişim fiziksel mekandaki en küçük birimden en büyüğüne kadar etkisini göstermektedir.

Gür (1999), bu yeniden yapılanma süreci içerisinde kentleşme/kentlileşme kavramlarını fiziksel değişime etki eden bir diğer önemli etmen olarak belirtir. Kentlileşme süreci içerisinde mimarlık, çok farklı sosyo-ekonomik sınıftan insanlara ve çok farklı dünya görüşü ve zevklere sahip insanlara verilen yasal ve yaptırımlı bir hizmet olma doğrultusunda örgütlenmiş; yeni yasal koşullar, yeni kurumlaşmalar ve kullanıcı- mimar- sponsor (finansör) arasında yepyeni ilişki sistemleri içinde kitlesel ve anonim sunumlara dönüşmüştür (Gür, 1999).

Fiziksel değişimi etkileyen ve kültürün önemli bir parçası olan ‘aile’ de yeniden yapılanma sürecinde değişim içerisindeydi. Geleneksel Türk aile yapısında konut, tüm ailenin bir arada yaşadığı büyük konaklar veya avlulu evler biçimindeydi. Tüm aile tanımı, büyükanne, büyükbaba, çocuklar, damatlar, gelinler ve torunlardan oluşan bir bütünü yansıtıyordu. Konutlarda her aile için tüm fonksiyonların aynı mekanda bulunduğu (yatma, yıkanma, yaşama) birimler bulunur; bu birimler, ortak yaşama alanı olan sofa ve avlulara açılırdı. Günümüzde ise geleneksel ailenin yaşam tarzı çağın yeniliklerine göre biçimlenmiş, geçmiş ile bugün arasındaki yaşam tarzlarının farklılaşmasına neden olmuştur.

19. yüzyıl ortalarına dek Türk evlerinin plan oluşumları bu felsefeye uygun olarak ortaya çıkmış, bu dönemde Batılılaşma çabalarının etkileri ile süs ve gösteriş unsurları konutlarda etken olmaya başlamıştır.

Aile kavramının değişiminin başlangıcı Osmanlılarda eğitilmiş bürokratların ve varlıklı kişilerin yaşam tarzlarındaki yeniliklerden kaynaklanıyordu. Bozdoğan’a göre (2002), Aile ve ev anlayışlarındaki dönüşümler, çok eşliliğin ve görücü usulü evliliklerin gittikçe daha fazla eleştiri konusu haline gelmesi ve kadınların eğitim durumunu iyileştirme ve işgücüne katılmalarını sağlamaya yönelik yeni çabalar harcanması, daha cumhuriyetten önce bile Türk modernleşmesinin önemli unsurlarıydı. Mesken mekanına dair yaygın anlayışlar olarak da geleneksel haremlik-selamlık ayrımı varlıklı hanelerde ortadan kalkmaya başlamıştı. Yeni, modern ve

Batılı bir ev içi kültürü oluşturmak 1930'ların temel takıntısı haline geldi. (Bozdoğan, 2002) O yıllarda zamanın gereklerini yerine getirme ve mimarının günlük yaşama ayak uydurma çabaları gündemdeydi. Bir başka deyişle yaşamın modernleşmesi bu yaşama uygun mekansal çevreyi zorunlu kılıyordu.

20. yüzyıl başlarında Avrupalı aile, evlilik ve ev hayatı anlayışları Türkiye'ye girmiş durumdaydı. "Ailenin demokratikleşmesi" yönünde bir eğilim ortaya çıkmaya başlamıştı. Zamanın Müslüman ülkeleri arasında benzeri görülmedik bir biçimde, aile ve ev anlayışlarındaki dönüşümler, çok eşliliğin ve görücü usulü evliliklerin gittikçe daha fazla eleştiri konusu haline gelmesi ve kadınların eğitim durumunu iyileştirme ve işgücüne katılmalarını sağlamaya yönelik yeni çabalar harcanması, daha cumhuriyetten önce bile Türk modernleşmesinin önemli unsurlarıydı. Cumhuriyetin ilan edildiği 1923'e gelindiğinde, geleneksel geniş ailelerin yerini daha küçük ailelerin alması, mesken mekanına ait yaygın inanışların da yeniden gözden geçirilmelerine neden olmuştur. Geleneksel haremlik-selamlık ayrımı varlıklı hanelerde ortadan kalkmaya başlamıştı. (Bozdoğan,S., 2002)

Batıda kendini gösteren modernleşmenin etkileri Türkiye'de ilk olarak varlıklı aileler üzerinde görülüyordu. Öncelikle üst sınıfın aile hayatı ve buna bağlı olarak konut anlayışı ve konut kültürü bu dönüşümünden nasibini almaktaydı. Bu da varlıklı ailelerin ekonomik durumlarının verdiği imkanlarla iletişim ağlarının diğerlerine göre daha geniş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu model alma işleminin zengin ailelerde gerçekleşmesiyle ülkemizde modernleşmenin izleri yayılmaya başlamıştır.

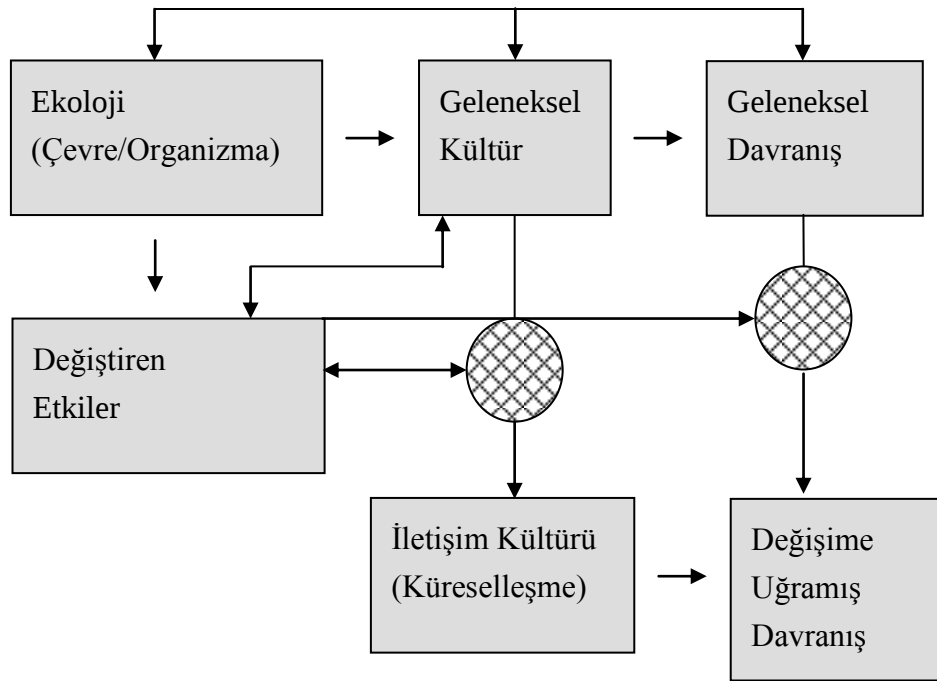
Avrupa'da 19. yüzyıl eklektisizmine karşı ortaya çıkan, Endüstri devriminin kaçınılmaz bir sonucu olan Modernizm, toplumun sahip olduğu değerler sisteminde etkisini gösteren önemli bir etkidir. Modern biçimler sahip oldukları sadelik ve basitlik özellikleriyle çağrıştırdıkları temizlik ve hijyen kavramlarıyla insanlara daha iyi yaşam standartları vaat ediyordu. Vincent Scully, Modern Mimari adlı kitabında belirttiği gibi modern mimari, insan yaşamı için özel bir çevre yaratmaya ve insanoğlunun düşünce ve eylemlerini, olduklarına inandıkları, olmak istedikleri gibi görselleştirmeye girişmiştir (Scully, 1972).

Dışsal biçimin önceliği, en bariz şekilde, 1930’larda bütünüyle dönüşmüş, batılılaşmış ve laikleşmiş hayat tarzlarının görsel işaretleri olan “küçük apartman”ların örneklerinin çoğalmasında görülüyordu (Bozdoğan, 2002).

Tarihsel süreç içinde büyük aile dağılıp, anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye dönüşmüştür. Kadının çalışma hayatına girmesi ile birlikte işten eve döndüğünde; zamanının büyük kısmını geçirdiği mutfak, evin daha itibarlı bir mekanı haline dönüştü. Daha organize, teknolojik ve aydınlık mutfaklar tasarlanmaya, en azından eski olanlar yenilenmeye başladı. Yine çekirdek aileden zaman içinde kopmalar yaşanıp, boşanma oranları artınca, stüdyo tipi konutlara olan talep giderek çoğaldı. Yeni inşa edilen toplu konut alanlarında da belli miktarda stüdyo tipi daireler planlandı ve alıcı buldular.

1990’lı yıllardan sonra ise kalabalıklaşan ve büyük sorunlar yaşayan kentlerden, kent dışına kaçışlar başladı. İnsanlar ideal ev olarak düşledikleri; bahçe içinde daha büyük konutlar edinme gereksinimi hissettiler. Adeta kentten ve koşullardan kendilerini soyutlayarak koloniler biçiminde yaşamaya başladılar. Görgülü’ye göre (2003), kent içinde de alabildiğine lüks inşa edilen konutlar en çok tercih edilenler oldu. Otomasyon sistemlerinin konutlarda kullanımı yaygınlaştı, akıllı evler dönemi başladı. Çekirdek ailenin tüm gün dışarıda olmasına rağmen bu evlerin kullanım alanlarının büyük olmasına özen gösterildi. Eskiden büyük aileler büyük evlerde yaşarken, artık küçük aileler büyük evlerde yaşamaya başladılar.

Kentlerde insanların yaşamlarını kolaylaştıran gelişmelere paralel olarak eylemler kısa zaman içinde yeni buluşlarla daha pratik yöntemlerle yerine getirilmektedir. Bu yolla dedelerimizden gördüğümüz gelenekler yerini çağın yaşantısına uygun üretim ve uygulama tarzları almıştır. Yücel (1977), toplumun ve sahip olduğu uygarlığın geliştikçe geleneksel sistemlerinin, yerlerini ekonomik hareketlilikten doğan yeni biçimlere bıraktığını belirtmiştir. Bunun sonucu olarak gerek toplumsal yapı, gerekse değerler sisteminde görülen marjinal serbestliğin, konut topluluklarının oluşumunu da etkilediğini belirtmiştir. Geleneksel sistemlerin bu dönüşümü, toplumun davranışsal etkileşimlerinde ve bunun sonucu olarak da mekansal etkileşimlerde kendini göstermektedir. Davranışsal sistemleri etkileyen bu kültürel değişimi Berry Şekil 2.6 ’daki gibi ortaya koymaktadır.

Şekil 2. 6 Kültürel Değişim Modeli (Berry, 1981)

Berry, kültürü bir grubun çevresel konumuyla etkileşimlerinde yinelenen problemlerle başa çıkması ve onlarla uyum sağlaması olarak tanımlar. Bu yaklaşıma göre belirli bir kültürün özellikleri, tüm kültürel sistem içindeki kendine özgü işlevi olarak anlaşılabilir. Toplumsallaşmayı önemli bir kültürel öge olarak nitelendiren Berry'e göre kültür modelinin değişim evresinde değiştiren etkilerin en önemlileri arasında "Batı eğitimi", "ücretli işçilik" ve "kentlileşme derecesi" olarak ifade eder. (Berry, 1981)

Hacıhasanoğlu (1997), ise kültürel değişim süreçlerinin etkilediği düzeyleri belirleyerek bunların sonuçlarındaki olguları belirlemiştir. Bu süreçlerin davranışsal ve mekansal düzeydeki bileşenleri ve etkileri Tablo 2.2' deki gibidir.

Tablo 2.2 Konutta Kültürel Değişim Modeli (Hacıhasanoğlu ve Hacıhasanoğlu, 1997)

Süreçler	Düzeyleer	Etkiler
Akkültürasyon Kültürel Yayılma Kültürel Etkileşim Kültürasyon Kültürel Şok Kültürel Asimilasyon	Yerleşim Konut Konut/Ev Konut Mekanları/Konut Aktiviteler Ekipmanlar	Göç Kentleşme Davranışlar

Tabloya göre kültürün bileşenleri yaşama birimlerinde ve bu birimlerde gerçekleştirilen aktivitelerde etkili olmaktadır. Görülüyor ki, kültürel değişim ile ilgili yapılan çalışmalarda ortak özellik kültür bileşenlerinin mekanların karakterleri üzerindeki bu etkileri önemli bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Varılan bu sonuç, bu tez kapsamında temel nitelikli olan mekansal biçimin değişiminde etkili olan nedenleri belirlemede önemli bir etmendir.

2.2.2. Ekonomik ve Politik Gelişmeler

Ondokuzuncu yüzyıl Avrupa toplumlarındaki önemli ekonomik değişimlerin kökeni endüstrileşme ve buna paralel olarak ekonomik gelişme potansiyeline dayanır. Bu gelişmenin büyük ölçekte kentlere ve küçük ölçekte ise kent konutuna etkisi, yerleşim birimlerindeki yer değiştirmelerle sonuçlanan toplumsal hareketlenmeler ve yerleşim formlarındaki değişimlerle sonuçlanan tüketim alışkanlıklarının, yaşama biçiminin, aile yapısının, bireysel ve toplumsal etkinliklerin değişmesi olarak nitelenebilir.

19. yüzyıl sonunda dış ticaret hacminde önemli bir büyüme söz konusu idi. Konut yapımında ise bu büyümenin etkisi büyüktür. Söz konusu büyüme ülkedeki üst gelir gruplarında konut talep artışlarına neden olmuş ve bu grubun konut niteliklerinin değişmesine yol açmıştır. Üst gelir grubu yerleşme ve konut birimi formu olarak alt kentlerin oluşmasındaki en büyük etken, kent içi yakın çevre ulaşımındaki gelişmesiyle Boğaz köyleri, 1870'lerde demiryolu taşımacılığının başlamasıyla da Rumeli yakasında Bakırköy ve Yeşilköy, Anadolu yakasında ise Göztepe, Erenköy, Bostancı gibi semtler prestijli konut yerleşmelerine dönüşmüştür (Bilgin, 1992). Gerçekten de dış ticaret hacminin büyümesi, ülkede yeni konut oluşumlarının ve ikamet birimlerinin geleceğe dönük yeni formlarında etkili olmuştur.

O dönemde İstanbul'da meydana gelen büyük yangınlar, konutun yeniden inşasında yapım tekniğinin değişimine varan sonuçlar doğurmuştur. Yangın nedeniyle yeniden inşa gerektiren yerlerde oluşturulan yeni imar kurallarının yanında ahşap yapım sistemi yerine kagir yapım tekniği uygulanmaya başlanmıştır. Bu yapım tekniğinin uygulanmaya başlanması, konut tasarımlarında esnek çözüm olanakları sağladığı ve Avrupa'daki örneklerinde olduğu gibi yeni biçimlere kapı açtığı için bir dönüm noktası niteliğindedir.

1920'ler, büyük ölçekli politik kararların alındığı döneme rast gelir. Bu dönemde başkentin İstanbul'dan Ankara'ya taşınması ile ikamet formalarında önemli değişimler meydana gelmiştir. Bir yanda boşalan kentte nüfusun azalması ve ticari canlılığın kalmaması, diğer yanda ise aşırı nüfus artışı ve artan konut ihtiyacı ile başlatılması zorunlu olan imar faaliyetleri gündemde idi. Oluşturulacak olan yeni konutun kullanıcılarının çoğunluğunu İstanbul'dan gelen bürokrat-memur kesimi oluşturuyordu.

Konut kooperatifçiliği, bir yandan konut açığı sorununu çözecek, öte yandan da batılı anlamda bir şehrin kurulmasına katkıda bulunacak modern bir örgütlenme formu olarak ekonomide yerini almıştır. 1940'larda ise Türkiye'de "konut üretiminin endüstrileşmesi" gibi temalar meslek çevrelerinin konuları arasına girmeye başlamıştır.

M. Karaören'e göre 1980 sonrası ekonomik politikalarının hedeflerinden biri olan İstanbul'u uluslararası ticaretin, dünya ticaret merkezlerinden biri haline getirme girişimlerinin başlangıcı olarak dış sermayenin özendirilmesi ve hızla büyük ölçekli ticaret sermayesi temsilciliklerinin İstanbul'a gelmesi, yüksek gelirli üst düzey yönetici kadrolarından oluşan lüks konut tüketicisi bir grubun da üst gelir gruplarına eklemlenmesi anlamına gelir. Dışa kapalı ve kontrollü konut alt kentleri bu grup için de güvenlik nedenleri ve alışlagelmiş bir hayatın devam ettirilmesi açısından en uygun ortamı oluşturmaktadır (Karaören, 1992).

Günümüzde yurt dışı örneklerinden de anlaşılabileceği gibi birçok konut sunumu ile karşı karşıya kalmaktayız. Bu sunumlar içerisinde tasarımın özgünlüğü veya tercih edilen stili yakalama çabaları yukarıda bahsedildiği gibi en çok üst gelir grubu konutlarında görülmüş ve yatırımcıların yüksek kar sağlama amaçlarını gerçekleştirmede bu özellikler önemli etkenler olmuşlardır. Konut yapımında bu tür amaçları hedefleyen ve üst gelir grupları için konut yapımına önyak olan sektör özel sektörlerdir. Kamu sektörü daha çok alt gelir gruplarının konut sorununa çözümler aramaktadır.

Özel sektör tarafından sunulan projeler başlangıçta orta gelir gruplarını hedeflerken, giderek üst ve üst-orta gelir gruplarına yönelmeye başlamıştır. Büyük sermaye gruplarının gayri menkule yatırımlarının artması sonucunda önceleri büyük

kentlerde, kent içindeki büyük alanlarda başlayan üst gelir gruplarının büyük ölçekli konut projeleri, giderek kentlerin çevrelerinde yer almıştır. “Site” olarak adlandırılan bu yerleşme birimleri çevrelerine kapalı biçimde tasarlanıyor ve çarşı, rekreasyon alanları gibi hizmet birimleri ile tamamlanıyorlardı. Pahalı ithal malzemelerin kullanıldığı, çoğunlukla az katlı bu konutların tasarımlarında tasarımcı olarak çoğunlukla yabancı mimarların tercih edilmesi dikkate değerdir. Sayıları gittikçe artan bu sitelerdeki konutlar çok yüksek fiyatlarla satılmasına rağmen, 1980 sonrasında konut piyasasının en canlı kesimini oluşturmuştur (Sey,1998).

Türkiye ekonomisi, 2000 yılının son çeyreğinden itibaren bankacılık sektöründe başlayan ekonomik kriz ve sonucundaki devalüasyon sürecini 2001 yılında şiddetli bir şekilde yaşamıştır. 2002 yılında ekonomik toparlanma sinyallerinin pozitif etkisi, yurt içi ve yurt dışı politik gelişmelerin yarattığı belirsizlik ortamı ve savaş beklentisinin gölgesinde kalmıştır. 2001 yılında yaşanan ekonomik yavaşlama, 2002 yılında da etkisini konut sektöründe hem arz hem talep üzerinde hissettirmeye devam etmiştir. Ekonomik ve siyasi belirsizliklere rağmen birçok villa siteleri, residence türü konutlar, akıllı evler yapımına devam edilmiş ve bu gibi yeni projelerin satışa sunulduğu gözlemlenmektedir. Fiyat açısından mantıklı, konsept ve hedef kitle seçimi uygun olan projelerde, krize rağmen başarılı satış grafikleri gözlenmiştir. Arz edilen yeni projeler, büyük ölçüde gelişim bölgelerinde güvenli ve kapsamlı sosyal tesisleri içeren bahçeli tekil konut siteleri olma özelliğini taşımaktadır. (Anon, <http://www.garantigyo.com/gyosektoru-arastirmalar.asp>)

Türk Gayrimenkul Piyasası, son zamanlarda ciddi bir transformasyona girmiştir. Ekonomik zorluklar, artan rekabet ve değişen müşteri tercihleri yatırımcıların ve inşaat şirketlerinin kendilerini bu değişen şartlara adapte etmesini gerektirmektedir. Mimari açıdan daha yaratıcı ve fonksiyonel olmak, inşaat ve işletme masraflarını düşürmek, dünya kalite standartlarına çıkmak ve en önemlisi “müşteri” odaklı olmak inşaat şirketlerinin ön planda tuttukları faktörler olarak göze çarpmaktadır.

2.2.3. Teknolojik Gelişmeler

Eski çağlardan günümüze kadar her uygarlık kendi teknolojik imkanlarının sağladığı ölçüde yaşamlarını sürdürmüştür. Teknoloji, günlük yaşamda kullandığımız tüm nesnelerde ve araçlarda kendini gösteren bir özelliktir. Bir mimari yapı gününün

teknolojisini yansıtır. Günümüzde teknolojinin ulaştığı son nokta mimarlık ürünlerinde kendini göstermektedir.

Taşıyıcı sistemden malzemeye, tesisat sistemlerinden donatılara kadar her yapı bileşeni teknolojinin gelişimiyle birlikte bir değişim içindedir. Kullanılan malzemeler, teknikler ve yeni teknolojik keşifler gündelik yaşamda ve dolayısıyla yaşama mekanının farklı ifadeleriyle karşılaşmamızı sağlarlar. Son yıllarda meydana gelen enerji ve çevre duyarlılığı ile doğal enerji kaynaklarını en verimli şekilde kullanabileceğimiz teknolojiler geliştirilmiştir.

Teknolojinin mimariye yansıyan bir başka alanı da yapılarda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımudur. Özellikle konutlarda kullanılan bilgisayar sistemleri gündelik yaşamı kolaylaştırıcı seçenekler sunmaktadır. Ayrıca internet ve haberleşme sistemleri ile konut kullanımında farklılaşmalar meydana gelmiştir. Bu sistemler ile çalışan kişiler işlerini evlerinde de sürdürebilmekte ve mekanlarını ona göre düzenleme ihtiyacı duymaktadırlar. Mekanın bu şekilde örgütlenmesi, konut mimarisine ‘ev-ofis’ kavramını getirmiştir.

Yine bu gelişmeler daha önce bahsettiğimiz gibi bilginin kullanımının değişmesi ve her geçen gün yeni bilgilerin teknolojinin ilerlemesinde rol oynaması ile gerçekleşmektedir.

Korkmaz’a göre, 20. yüzyılın başında ‘teknolojizm’, ‘standardizasyon’ ve ‘seri üretim’ ilkelerine verdiği öncelikle binayı neredeyse bir endüstri ürününe dönüştürdü. Mimarlık son üründen çok, üretim sürecinin önem kazandığı bir odaklandı. Teknolojist söylem için mimarlıkta ekonomik olmanın iki temel kriteri vardır:

- Fonksiyonların verimli bir şekilde düzenlenmesi,
- Malzeme ve detayların verimli kullanılması.

Bu anlamda makinenin Modernizm için bir ilham kaynağı olması tesadüf değildir. Erken Modernizm için makine bir metaforu. Le Corbusier’nin evin içinde yaşanacak bir makine olması gerektiğini iddia ederken kastettiği mekanik düzendi, makine verimliliği, kusursuzluğu, yetkiliği ile doğanın yerini alacak yeni bir başvuru

kaynağıydı. Modern hayatın işlev karmaşası ancak mekanik bir düzenin kusursuzluğu ile kontrol edilebilirdi. (Korkmaz, 2001a)

Toplumun teknolojik düzeyi ile mimarlığın doğrudan ilişkili olduğunu belirten Kuban'a göre bu ilişkinin bir yönden yapı biçimini, öte yandan yapı üretimini etkileyen yönleri vardır. Ayrıca günümüz teknolojisinin mimarlığa getirdiği asıl büyük değişikliğin üretimi yoğunlaştırma, kütleleştirme açısından olduğunu vurgulamaktadır. Yani kütleli üretimi zorlayan endüstri, mimarlık eyleminin niteliğini değiştirmiştir. (Kuban, 1973) Bir başka deyişle endüstriyel şartların getirdiği teknoloji kullanımı ile mimar kendine yeni bir yol çizmiş, ve teknolojiyle ortak bir çalışma işine girmiştir. Artık mimar kendi zanaatını gerçekleştirirken teknolojinin varlığını kabul etmekte ve teknolojik koşullarla ortaya konan günün şartlarına uygun ürünler de mimarın tasarım yeteneğiyle yörgularak biçimi oluşturmada kendine düşen görevi yerine getirecekti.

2.2.3.1. Yapı Malzeme ve Tekniğindeki İlerlemeler

Endüstri devrimi sonrası gelişmeler arasında, en önemli gelişmelerden biri konstrüksiyon sistemleri ile ilgilidir. Bu dönemde Perret, betonarmeyi ilk kez yapılarda kullanmaya başlamıştır. Betonarme ile kolon-kirişten çerçeve sistemler oluşturulmuştur. Böylece mimari biçimin görsel karakterini belirleyen yüzeylerde anlatım zenginliği sağlanmıştır. Günümüzde yapı sistemleri, teknolojik alanda yaşanan gelişmelere koşut olarak çeşitlenmiştir. 1929'dan sonra Konrad Wachsmann, Albert Einstein için prefabrik elemanlardan oluşan bir ev planlaması ile yeni konstrüksiyon sistemlerinin kütle karakterinin belirlenmesinde önemli olacağını göstermiştir. Wachsmann çelik sistemleri geliştirerek az sayıda elemanla, kapalı kütle karakterleri yerine açık sistemleri gerçekleştirmiştir (Klotz, 1989).

2003 yılında düzenlenen Makine ve Malzeme Paneli'nde açıklanan yapı-inşaat sektöründeki 20 yıllık hedefler Tablo 2.3'deki gibidir:

Tablo 2.3 Malzeme Teknolojilerinde Türkiye'nin 2023 Hedefleri

(<http://vizyon2023.tubitak.gov.tr/teknolojiongorusu/paneller/makinevemalzeme/>)

Sektör	Kısa ve Orta Dönemde Malzeme Teknolojileri Vizyonu	Uzun Dönemli Vizyon 2023
Yapı-İnşaat	• Çimento ve diğer yapı inşaat malzemelerinde hafif, dayanımlı yeni malzemelerin yaygın bulunması ve AB liderliği • Elyafli çimento • Kompozit teknolojisi ile sinerji: yapı yenileme pazarı • Mimari camlarda akıllı kabuk uygulamaları; enerji sakınım ve üretim, ışık, ısı ve elektrik akımı ile değişen cam özellikleri.	Yeni kentleşme biçimleri, uydulaşma ve ulaştırma tekniklerinde gelişmelerle doğaya uyumlu, atık üretmeyen, kendi enerjisini kendi üreten, etkin yalıtımlı yerleşkelere uygun yapı malzeme türleri, hafif, atıksız, sağlam ve çok işlevli.

İnşaat alanındaki gelişmeler yeni malzeme ve teknolojilere olanak sağlarken, konut sahip olduğu geleneksel kapsamının dışına çıkmaya başladı. Artık yerleşim birimleri sahip oldukları homojen yapısını terk etmeye ve farklı fiziksel oluşumları bünyesinde barındırmaya başlamıştı. Yaşama mekanı olan konut da toplumun farklı kesimlerine farklı hitaplarda bulunacaktı.

Konut üretimindeki en büyük yeniliklerden biri olan çimentonun ilk defa İngiltere'de kullanılması konut üretimi açısından bir dönüm noktası olmuş ve konutta biçimsel tasarım sürecinin bütünüyle değişiminde etkili olmuştur.

Çelik sistemlerin dışında, asma sistemler ya da betonarmenin olanaklarının zenginleştirilmesi vb. yeni gelişmeler arasındadır. Ayrıca cam, 20. yüzyıl mimarisinde çok kullanılan bir malzeme olmuştur. Çelik ve camın bir arada kullanımının yaygınlaşmasıyla cephelerdeki taşıyıcı sistemin gerektirdiği doluluk oranları daha da azalmıştır. Çelik iskeletin gizlenmeden kullanıldığı yapılarda camın cephede kullanımının sağladığı esneklik sadece fonksiyonların gerektirdiği açıklıklarla sınırlıydı. Dış kabuğun bu şekilde zayıflaması, hafiflemesi mimarlık ürünlerinde biçimin önemli bir değişim içine girdiğinin kanıtıydı.

Konutta camın bu şekilde kullanımının en çarpıcı örneği Philip Johnson'ın 1949'da kendi için tasarladığı ve uyguladığı evidir. Konut, çelik taşıyıcıları ve tamamıyla camdan oluşan dış duvarlarıyla bir camdan kutu görünümündedir. (Şekil.2.7)

Şekil 2.7 Cam Ev, 1949, Philip Johnson

(http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/fa267/pjohnson.html)

Philip Johnson'ın Cam Ev projesi 20. yüzyılda birçok konutta tasarım fikirlerine ışık tutmuş ve yıkmış olduğu bazı kalıplarla yeni fikirlerin ortaya çıkmasına önayak olmuştur.

Yirminci yüzyılın ilk yarısından itibaren demir, cam ve beton teknolojisindeki gelişmeler doğrultusunda, etraftan bağımsız, hücrelerden oluşan düşeyde yükselen yerleşimler önerilmeye başlandı. Ardından 1920'lerde, rasyonel olarak bölünebilen yaşama fonksiyonlarına yer veren ve aralarındaki sınırları kaldırabilen mekansal organizasyon çabaları ön plana çıktı.

Ülkemizde malzeme teknolojilerinde meydana gelen ilerlemeler ve gelecek için yapılan hedefler günden güne hızlanmakta ve yapı sektöründeki değişimde önemli rol oynamaktadır. Bu gelişmelerle tasarımlar yeni ve işlevsel nitelikte malzemelere dönük fırsatlara sahip olabilmektedir.

2.2.3.2. İletişim Sistemleri ve Bilgi Teknolojilerindeki Hızlı Gelişmeler

Bilginin kullanımındaki ilerlemeler teknolojinin bugünkü konumuna gelmesini sağlamıştır. Bilgi insanlığın 5000 yıl kadar önce dil ile resimleri birleştirerek yazıyı bulmasından, böylece bilginin aktarılmasının ve saklanması mümkün hale gelmesinden bu yana her zaman bir ilerleme kaynağı olmuştur. Gutenberg'in 15. yüzyılda geliştirdiği tipografi tekniği ya da 20. yüzyılda gerçekleştirilen radyo, televizyon ve elektronik bilgi işlem gibi buluşlar bilgi alışverişinde çığır açmış ve iletişim hızını artırmıştır. Bütün bu farklı ortamlar birbirlerini tamamlar ve güçlendirir; yeni ortamlar her durumda eski ortamların kullanımına son vermez. 21.

yüzyıl yaklaşırken dünya çok ortamlı (multimedya) bir bilgi toplumuna sıçramaya hazırlanmaktadır. (<http://www.deltur.cec.eu.int/kitap/bilgitop.html>)

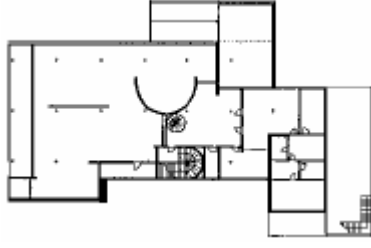
Topluma damgasını vuran önemli bir değer olarak bilginin üretimi, kullanımı ve nakledilmesi aynı zamanda gelişmeyi sağlayan her alanda kendini göstermiştir. Özellikle teknoloji alanında bilginin kullanımı, daha ileri teknolojilere bizi büyük bir hızla yaklaştırmaktadır. Bunun oluşumundaki faktörlerin başında bilgisayar ve internet gelmektedir. Bilginin kullanımına hız kazandıran bu araçlar teknolojinin bugün ulaştığı seviyede çok önemli bir rol oynamaktadır. Artık insan, bu keşifler sayesinde hayatındaki tüm “olmaz”ların sınırlarını zorlanmaya başlamıştır. Bilgi toplumunda mekanın ve zamanın sınırları ortadan kalkmıştır.

2.2.3.3. Bilgisayar Teknolojisi ve İnternet

Bilgisayar teknolojisi bir yapının tasarım aşamasından son ürün elde edilene kadar kullanılan ve tüm bu süreç içinde en küçük yapıtaşından tüm strükture biçim veren elemanların oluşumunda önemli rol oynar. Bilgisayar teknolojilerinin gelişmesi geçmişten günümüze çok büyük bir hızla gerçekleşmiştir.

Mimari anlamda geleneksel çizim yöntemlerine bir alternatif olarak ortaya çıkan bilgisayar ortamındaki çizim programlarının sayısının günden güne artması bu gelişmenin bir kanıtıdır.

Günümüzde tasarımın yapılmasını kolaylaştırmak, hızlandırmak, kalitesini yükseltmek gibi amaçlara ulaşmak için bilgisayar destekli tasarım faaliyeti önem kazanmıştır. Bilgisayar eğer doğru veriler girilirse, ileri matematik ve geometri yetenekleri sayesinde kusursuz eğriler, çemberler, çizgiler ve bunların gerek iki gerek üç boyutta kombinasyonlarından oluşan nesneler çizebilir. Bu nesneler çoğaltılabilir, taşınabilir, döndürülebilir, ölçeklenebilir, silinebilir, birbiriyle kesiştirilebilir, eklenip çıkartılabilir, farklı açılardan görüntülenebilir. Bu yöntemlerin yaygın kullanımı ile konut tasarımları çok farklı biçimsel ifadeler kazanmıştır. Yüzyıl başlarında geleneksel tasarım yöntemiyle tasarlanmış bir konut örneğiyle bilgisayar teknolojisi kullanılarak yapılan bir tasarımın yan ana bulunduğu Şekil 2.8 ve Şekil 2.9, kullanılan yöntemlerin tasarımlara yansımalarını ifade eden örneklerden oluşmaktadır.

Şekil 2. 8 Mies van der Rohe-Tugendhat Evi, (Dunster,1985)

Şekil 2. 9 Haftasonu Evi, Kolatan ve Macdonald (Gür, 1999)

Bilgisayarın mimari tasarımlardaki etkilerinin yanı sıra günlük yaşamı kolaylaştırıcı etkileri de vardır. Günlük yaşamda eylemlerin gerçekleşmesinde her zaman karşımıza çıkan bilgisayar teknolojilerinin mekan kullanımındaki en büyük etkisi ‘ev-ofis’ kavramıdır. Ev yaşamı ile iş yaşamının aynı mekanda geçmesinin yaşamı kolaylaştırıcı etkisiyle bu düşünce giderek benimsenmiştir.

Günümüzde ev ofislerin kullanımını kolaylaştıran bir başka etken de uluslararası haberleşme ağı olarak tanımlanan internettir. İş ortamının bir zorunluluğu olan toplumsal etkileşimi sanal ortam vasıtasıyla gerçekleştirebilme olanağı ile bu sistemin birçok yararları vardır. Öncelikle internet aracılığıyla etkileşimli bilgi paylaşımı ve erişimi, zamanın ekonomik olarak kullanım avantajını sağlar. İnternet, program çalıştırma ve kopyalama, ses, hareketli görüntü ve resim elde etme, telefon, faks hizmetini sağlama gibi özellikleriyle iş yaşantımızdaki organizasyonları gerçekleştirmede kolaylık sağlar.

Bilgisayar teknolojisinin gelişme sürecinde, multimedya (çoklu ortam) uygulamalarından daha önemli bir sonuç “Virtual Reality” yani Sanal Gerçeklik’tir. Bu teknoloji sayesinde bilgisayar ortamında eş zamanlı birebir çalışmanın yanısıra, diğer bir kullanım şekli de robot resimlerle birlikte eş zamanlı ve etkileşim yoluyla çalışabilmektedir.

Sanallık somut olarak gerçekte varolmayan sadece temsili teknik araçlarla ifade edilebilen bilgiler sistemidir. Bu sistem teknolojinin ürünü olan bilgisayar ortamında oluşturulan yapay ortamlarda ifade bulur.

Sanal Gerçeklik teknolojisi; bilgisayar donanımı, yazılımları ve üç boyulu hareketleri algılama sensörlerinden oluşan bütünleşik bir sistemdir. Gerçek dünya ve zamanda ne yapılabiliyorsa Sanal Gerçeklik sayesinde bilgisayar içindeki yapay ortamlarda da aynıları yapılabilmektedir. (Akgül,M.,K.,arsiv.emo.org.tr/Kartus01/SEMPOZYUM-LAR/iletisimteknolojilericalistayi/sunular/mpm.ppt)

Sanal mimarlık ise farklı fiziksel ortamlarda bulunan insanların aynı anda deneyimlediği, dijital ortamlarla tariflenmiş, bilgi işlem sistemlerine bağlı bir enformasyon teknolojisinin kullanıldığı bir olgudur.

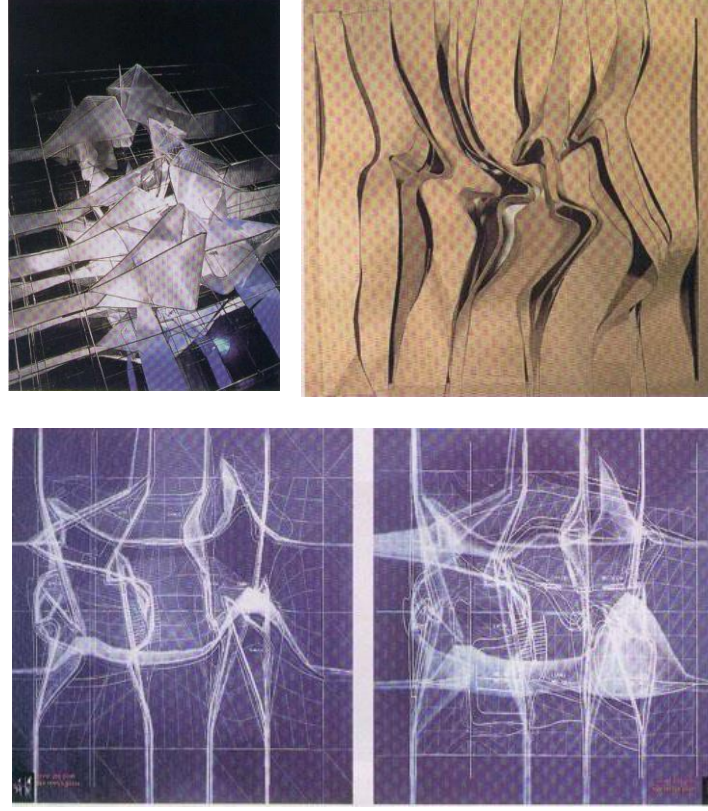
Mimari ürün, tasarımcısının kendi üzerindeki zihinsel fantezisinin inşa edilmiş temsiliyeti olarak sanal ortamda ifade bulur. Mimarlık, sanal olan ile gerçekliğini kesiştirerek nesneyi var etmeye çalışan bir kurgudur.

Mimari ürünün sanal ortamdaki temsilini ifadede kullanılan araçlar bilgisayarlardır. Bilgisayar ekranından yapay olarak deneyimlenen görüntü, sonuç ürünün görselleştirildiği bir bilgiler bütünüdür. Tasarımcının düşünsel sürecine ivme kazandıran, ürüne dair göndermeler yapan, varlığını önceden resmeden ifade biçimidir. Kısacası somut olanın soyut ifadesidir.

Sanal ortamda kağıt üzerinde ifade edilmesi zor olan ve üçüncü boyutta nesnenin tüm geometrisinin modellendiği, karmaşık informel formların farklı anlatım biçimleri ile ifade edildiği mekanlar görselleştirilebilir. Sanal mekanda görselleştirilen hacimlerin çok boyutlu dönüşümleri, birbirleriyle organizasyonları veya deformasyonları niceliksel bilgilerinin ortamda kullanılmalarıyla görselleştirilebilir.

Günümüzde sanal ortamda tasarım dili çok farklı ve yeni boyutlara ulaşmıştır. Bilgisayar ortamında konut yeni ifadeler kazanmıştır. Sanal ortamda gerçekleştirilen bu projeler, mimarlığın önceden kullandığı geleneksel yöntemlerdeki yeniliklerin dışında mimari tasarım fikirleri açısından da sonsuz ufukların var olduğunu kanıtlamıştır.

Peter Eisenman'ın imgesel ürünlerinden biri olan 'Sanal Ev' projesi bilgisayar ortamında gerçekleştirilen konut projelerinden biridir. (Şekil 2.10)

Şekil 2. 10 Sanal Ev (Avcıoğlu, 1998)

Eisenman'ın 1998'de yaptığı Sanal Ev tasarımı mekansal, yüzeysel ve kütleli karmaşıklık göze çarpmaktadır. Bilgisayar ortamında hazırlanan eğriler arasında kalan alanların yüzey oluşturduğu tasarımda alışılmışın dışında bir biçim dili göze çarpmaktadır. Tasarımcının hayal gücündeki düşüncenin görselleştirilmesinde kullanılan bir araç olarak sanal ortam, günün tasarımlarına farklı ifadeler kazandırmıştır.

Sanal konut tasarımlarında çağın veya ileride olması beklenen yaşam koşullarına ve tarzlarına göre biçimlenen mekansal ifadeler de yer veren örnekler de vardır. Örneğin küreselleşme ve zaman bağımlı yeni mekan anlayışına karşılık gelen mimariyle ilgilenen 'H-ouse' projesi, deneysel bir projedir. Projede her farklı fonksiyon ayrı birimlerde yer almaktadır. Her birim kompakt ve içe dönük formdadır ve iç mekanda geçen yaşam dışarıya tamamen kapalıdır. (Şekil 2.11)

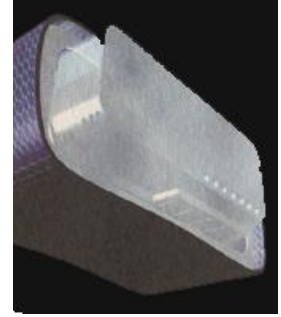
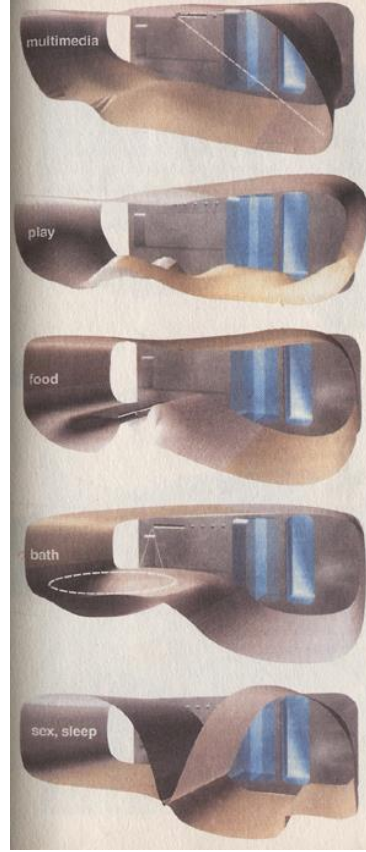
MULTİMEDYA

PLAY

FOOD

BATH

SEX, SLEEP

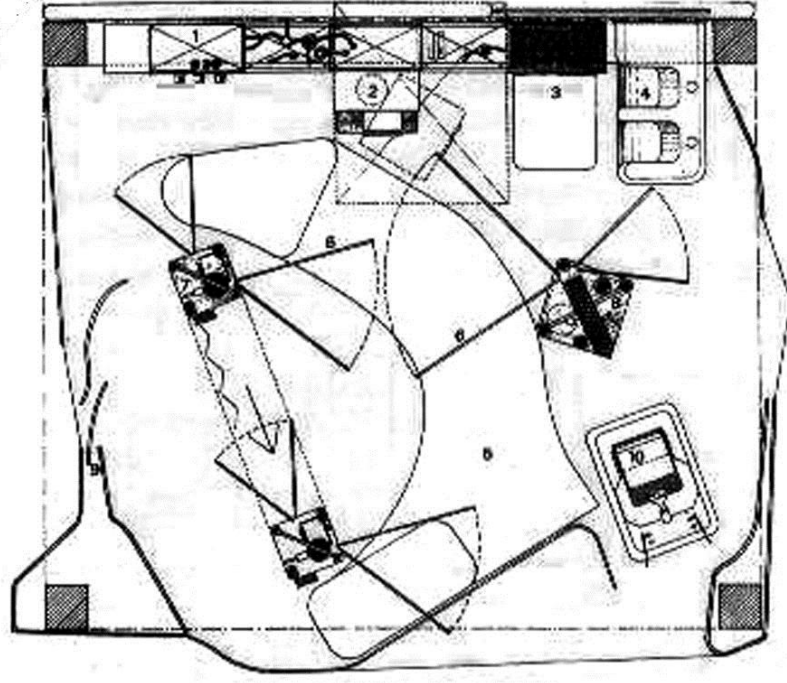

Şekil 2. 11 H-ouse, Roma-2001, Mimar: Tomasso Avellino
(Anon, Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayını, 2001)

H-ouse projesi, yerel ve küresel, sürdürülebilir ve sürdürülebilir olmayan, madde ve maddesizlik arasındaki bu dünyanın ikili yapıları içinde barınmayı tekrar sorgular.

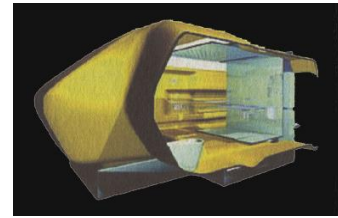
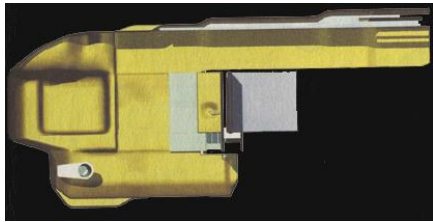
Sanal ortamda gerçekleştirilen projeler tasarımcının sınırsız hayal gücüne bağlı olarak gerçekleşir. Tasarımcının bu özgürlüğü henüz uygulanması mümkün olmayan fakat ileriki bir zamanda gerçekleşebileceği düşünülen mekan tasarımlarında kendini gösterir. Sanal ortamda gelecek üzerine yapılan konut projeleri, genelde gelişmiş bilgisayar teknolojileri kullanıldığında belirli bir şekli olmayan, kabuk strüktürlü yapıya sahiptirler. Böyle yapıya sahip konutlardaki ekipmanlar ileri teknoloji ürünü ve elektronik sistem yüklü olarak tasarlanıyorlar. Kullanılan bu sistemler yaşadığımız çevreyi gittikçe makineleşen bir ortama çevirmektedirler. Bu da, ünlü mimarın “makine konut” tabirinin gelecek için bir tahmin olduğu yönündeki düşünceleri ifade ediyor.

Archigram'ın gelecek için tasarlamış olduğu konutun en önemli özelliği, konut ekipmanlarının zaman ve mekana duyarlı olmalarıdır. Ekipmanlar her 1.5-2 saatte bir yeni fonksiyonlarına programlanacak şekilde tasarlanmıştır. (Şekil 2.12)

Şekil 2. 12 Geleceğin Konutu, Archigram (Gür,1999)

Yine sanal ortamda yapılan mimari tasarımlardan teknolojik imkanların insanlara tanıdığı kolaylıkları gözler önüne seren bir başka örnek ise bir tür 'hijyen makinesi' olarak adlandırılan banyo tasarımıdır. Joel Sanders'in 2000 yılında gerçekleştirdiği tasarımında banyonun mekansal organizasyonu bir üretim bandı konsepti ile oluşturulmuştur. Banyoda gerçekleştirilen eylemler (yıkama, kurulanma, giyinme vs.) bu üretim bandının gerekli ekipmanlar yanında hareket ederek gerçekleşmektedir. Biçimsel ifadede yine konseptte uygun olarak makine estetiği ön plandadır. (Şekil 2.13)

Şekil 2. 13 Hijyen Makinesi, Joel Sanders, 2000 (Anon, Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayını, 2001)

2.3. Bölüm Sonucu

Yirminci yüzyıl başlangıcından günümüze kadar gelen süreç tek ev tasarımlarındaki etmenler incelenmiş ve mekansal yansımalarına değinilmiştir. ‘Tek ev’ kavramının geliştiği zaman süreci içerisinde yaşanan toplumsal, kültürel ekonomik, politik ve teknolojik değişimlerin tek evin biçimsel özelliklerine etki eden nedenler araştırılmış ve bu konut tipolojisinin etkilendiği yenilik ve gelişmelere değinilmiştir. Konut kavramının değişimine etki eden bu etmenlerin mimarlık alanında meydana getirdiği değişim de bu bölümün daha sonraki bölümlerde de değinilecek olan konutta biçimsel tasarım anlayışının değişiminin incelenmesinde önemli bir etken teşkil ettiği düşünülmektedir. Bu bağlamda yirminci yüzyıl konutundaki biçimsel değişimi salt bir görsel farklılaşma olarak algılamak yerine bu değişimin kökeninde yatan birbiri ile etkileşen bu çok yönlü sistemler sonucu meydana geldiği kabul edilmiştir. Konutun zaman ve mekan etkileşimi çerçevesinde ele alındığı bu tez kapsamında değişimin kaynağını oluşturan bu sistemlerin incelenmesi ile varılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçiş hızlı bir toplumsal hareketliliğe yol açmış ve geleneksel toplum yaşamından modern toplum yaşamına geçilmiştir.
- Geleneksel yaşamının kökleşmiş alışkanlıklarının gündelik yaşamda modernleşmesi ile mekanlarda modern çizgiler görülmeye başlamıştır.
- Toplumsal hareketlilik farklı statüdeki toplumsal grupların modern ihtiyaçlarını karşılama planlarını gerçekleştirmek için bir yer değiştirmeye yol açmıştır. Bu devingenlik kent merkezi ve kent dışı alanlarda yeni yerleşim organizasyonlarına olanak sağlamıştır.
- Bireylerin konut mekanlarında gerçekleştikleri eylemler ve günlük yaşamdaki alışkanlıklarının değişimi, bu aktiviteleri gerçekleştirdikleri mekana ve kullandıkları mekansal elemanlardaki yeniliklerde kendini göstermiştir.
- Yenilik ve gelişme batı toplumlarında daha hızlı yaşandığından ülkede ekonomik koşulları en uygun olan gruplar ‘yeni’ye konut mekanında yer verebilmiş ve her yeni ile birlikte yaşam standardını yükseltmeye çalışmışlardır.

- Endüstrileşme ile ekonomide meydana gelen gelişme potansiyeli, tüketim alışkanlıklarından yerleşim tercihlerine, bireysel ve toplumsal etkinliklerden aile yapısına kadar farklı düzeylerdeki sistemleri etkilemiştir.
- Türkiye’de özel sektör tarafından yüksek kar gütmeye amaçlı yapılan lüks konutlarda, üst gelir gruplarının alım potansiyelini arttırmak amacıyla farklı sunumlar ortaya koymuşlardır. Bu amaçla yapılan konutlarda yenilik ve değişim, batılı örneklerden ve yeniliklerden daha hızlı yararlanmayı zorunlu kılmıştır.
- Üst gelir grubu konutlarındaki farklılaşma talepleri arttıkça konutta, uydu kentler, residence’ler, kapalı konut siteleri gibi farklı sunum biçimleri ortaya çıkmıştır.
- Ülkenin ekonomik gelişme potansiyelinin hızla artmasıyla sahip olduğu teknolojik seviyesi de gelişmektedir. Teknolojinin haberleşmede, kullandığımız mekanik sistemlerde, malzeme gelişiminde ve enerji kullanımında kat ettiği yol günlük yaşamın her anında karşımıza çıkmaktadır.
- Yirminci yüzyıl konut tasarımlarında gerek yapı teknolojisinde gerekse malzeme teknolojisinde meydana gelen değişimler tasarımcının çok çeşitli alternatifleri gerçekleştirebilmesini sağlar.
- Gelişen teknolojinin konut içi ekipmanlarında da yaygınlaşması söz konusudur. Bilgisayar teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler konut tasarımlarında bilgisayar kullanımını yaygınlaştırmış ve ‘e-ofis’ kavramını gündeme getirmiştir.
- Bilgisayarlar mimari tasarım sürecine hız kazandırmış ve geleneksel tasarım yöntemleri yerini dijital ortamda tasarıma bırakmıştır. Böylelikle karmaşık formlar ve geometrinin sınırsız imkanları kullanılmaya başlanmış ve dijital modellemelerle konut tasarımları farklı ifadeler kazanmıştır.
- Bilgisayar teknolojisinin gelişimiyle mimarlık alanında oluşan. sanal ortam, tasarımcıya farklı boyutlarda her türlü formal organizasyonu gerçekleştirebileceği bir ortam sunduğu için tasarımcının biçim verme işlevinde daha özgür davranabilmesini sağlar.

Buna göre değişim etkenlerinin davranışsal ve mekansal etkileşimleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. (Tablo2.4)

Tablo 2.4 Yirminci Yüzyılda Yaşanan Değişimlerin Davranışsal Ve Mekansal Etkileşimleri

20. Yüzyıldaki Değişimler		Davranışsal Etkileşim	Mekansal Etkileşim
Toplumsal-kültürel Değişimler	Yaşam Tarzı	Aktivitelerdeki değişim	Farklı aktivite mekanları
	Aile	Ataerkil aileden çekirdek aileye geçiş	Bireysel mekan çözümleri
	Mobilite	Mekansal Hareket	Kent dışı yaşam
	İletişim Kültürü	Toplumsal etkinliklerde artış	Mekanların çok amaçlı kullanımı
		Tüketim alışkanlıklarındaki farklılaşma	Yeniliğe Açıklık
	Küreselleşme	Toplumlaraarası etkileşim	Geleneksel mekan anlayışının kırılması
	Gelenek	Geleneksel Yaşam tarzı yaratma çabaları	Geleneksel biçim kullanımları
		Değişen Mahremiyet Olgusu	Dışa Açık Olma
Ekonomik-Politik Gelişmeler	Ekonomik büyüme	Yapısal Gelişim	Yeni konut oluşumları
	Köyden Kente Göç	Kent Merkezinden Uzaklaşma Eğilimi	Banliyö Yerleşimler
	Özel Sektör Girişimleri	Kar amaçlı yenilik arayışları	Konut sunumlarında çeşitlilik
	Sosyal Sınıf Ayrımı	Statü Ayrışması	Diğerlerinden Farklı Olma İsteği
Teknolojik Gelişmeler	Üretim sistemleri	Yeni Yapım Sistemleri	Alternatifli yapı çözümleri üretebilme
		Yeni Malzemeler	Uygulama Kolaylıkları
	Bilgi Teknolojisi	Bilgisayar Teknolojileri	İş yaşamının mobil olması
		İnternet	İletişimin Hızlı ve yaygın yapılması
	Mimari Tasarım Yöntemleri	Bilgisayar Destekli Tasarım	Karmaşık Geometri Organizasyonları
		Bilgisayar Programlı ekipmanlar	Uzaktan Yönlendirme
	Enerji kullanımı	Geri Dönüşüm	Kısa ömürlü ekipman kullanımı
		Yenilenebilir Enerji Kullanımı	Geçici mekan düzeni
			Çevre duyarlı mekan anlayışı

3. YİRMİNCİ YÜZYIL TEK EV TASARIMLARINDA BİÇİMSSEL YAKLAŞIMLAR VE YENİ TASARIM KAVRAMLARI

“Mimarinin çağdaş yaşamı etkileyen yeniliklere açık olması ile konutta oluşan yeni atmosfer yaşamda kavramların gelişimine ve değişimine neden olmaktadır.”

Sigfried Giedion, Space, Time and Architecture, 1967

Yirminci yüzyıl farklı biçimsel ifadeler ve mimari eğilimlere sahne olmuştur. Bu yüzyıl başında bilim, felsefe ve sanattaki yeni akımlar birçok mimari etkilemiş ve tasarımlarda yeni ufuklara zemin oluşturmıştır. Ondokuzuncu yüzyılda etkisini gösteren eklettisist ve revivalist tutum yirminci yüzyılın başında etkisini yitirmiştir. Daha sonraları birbirinden farklı birçok mimarlık eğilimi ortaya çıkmıştır. Bu bölümde yirminci yüzyıldaki mimari eğilimler incelenip mimari tasarımdaki yeni kavramlar ve tasarım yaklaşımlarının tekil konut biçimine etkileri araştırılacaktır.

3.1. Yirminci Yüzyılda Konut ve Tek Ev Olgusunun Biçimsel Gelişimini Etkileyen Batı Örnekleri

Mimari anlamda önemli bir dönüm noktası oluşturan yirminci yüzyıl başı, yeni tasarım eğilimlerinin başlangıç noktasını teşkil eder. Bu nedenle tek ev olgusunun bu yüzyıl başından itibaren gelişimi, tasarım yaklaşımlarını belirlemede önemli bir yer tutar.

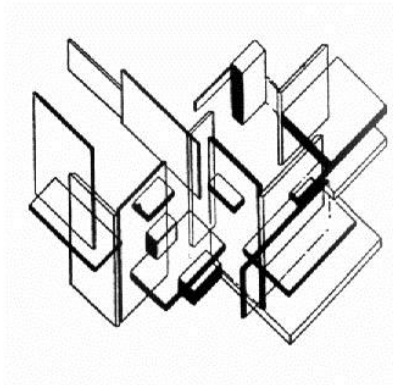
Yirminci yüzyıl başında ondokuzuncu yüzyıl eklettisizmine karşıt bir hareket olarak başlayan ve geçmişî taklit etmek yerine referanslarını doğadan veya geometrik şekillerden alan Art Nouveau akımı ortaya çıkmıştır. Formlarını doğadan aldığı analogilerle süsleyen Art Nouveau akımına karşıt olarak dekorasyonun cürüm olduğunu savunan Adolf Loos o dönemdeki mimari eğilimini en iyi 1910’da gerçekleştirdiği Steiner evinde ifade etmiştir. Bu evde Loos, kesinlikle süsleme ve dekorasyona yer vermeyen, sade ve temiz yüzeyleri içeren bir tavır sergilemiştir. (Şekil 3.1)

Şekil 3. 1 Steiner Evi,1910 (<http://www.boyut.com.tr/100Yapi.asp>)

Görülüyor ki varolan eklektisist tavrın kırılmaya başladığı dönem yirminci yüzyılın başlarına denk gelmektedir.

Yirminci yüzyılda sanat hareketlerinde egemen olan soyutluluk kavramı, daha çok somut olarak geometrik şekillerde ifade buluyordu. Yani soyut bir anlatım iki veya üç boyutlu ifade edilirken geometrik biçimlere yönelinmekteydi. Yirminci yüzyılın soyut sanat anlayışındaki yaklaşımlarından biri de Hollanda'da birçok sanatçı ve mimarın başlatmış oldukları 'De Stijl' hareketidir. Bu akımın öncülerinden olan Theo Van Doesburg'un 1923 yılında Van Eesteren ile birlikte tasarladıkları mekan organizasyonu bu akımın biçimsel yaklaşımını özetler niteliktedir. Kortan'ın (1986) belirttiği gibi 'karşıt kübik' anlayışını ifade eden bu çalışmada taşan yatay düzlemler, balkonlar vb. fonksiyonel mekan hücreleriyle küp parçalanmış ve öğeleri dışarıya doğru fırlamıştır. (Şekil 3.2) (Kortan, 1986)

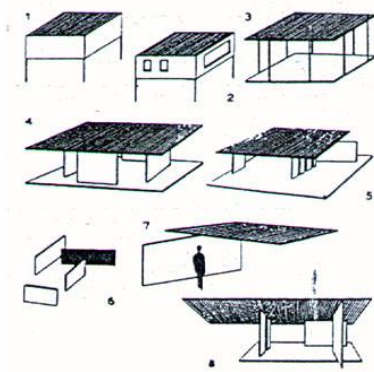
Şekil 3. 2 Mekan Çalışması, Theo Van Doesburg, 1920 (Kortan, 1986)

Gerrit Rietveld'in Utrech'teki Shroder Evi (1923), De Stijl hareketinin mimari ifadeye yansımalarının bir sembolüdür. Dörtgen formların cephede oluşturduğu biçimsel organizasyon, üç elemaner renkteki yüzey elemanlarıyla sağlanmıştır. (Şekil 3.3)

Şekil 3. 3 Shroder Evi, Gerrit Rietvelt, 1924 (Özeke, 1999)

Bütününde belli bir geometriye sahip olan kütlenin bu şekilde parçalanması Wright'ın biçimsel tasarım yaklaşımı açısından teori düzeyinde getirdiği bir yenilik olan “kutunun parçalanması”(destruction of box) fikrini akla getirir. Wright bu fikri daha sonra 1934'te uygulayacağı Şelale evinde –diğer adıyla ‘Kaufman Evi’- gerçekleştirecektir.(Şekil 3.4 ve Şekil 3.5)

Şekil 3. 4 Destruction of the box
(Eroğlu,2003)

Şekil 3. 5 Kaufman Evi, 1934, Frank Lloyd Wright
(http://www.architechgallery.com/arch_info/artists_pages/flw_bio.html)

Serbest plan anlayışı, birbirine akan mekanlar, çizgilerin ve yüzeylerin sürekliliği Wright'ın organik mimari adı altında gerçekleştirdiği tasarım ilkelerindendir. Yapısal öğelerin baskın karakterleri, yapıyı doğa elemanlarıyla bütünleştirerek hafifletmeyi hedefleyen biçimsel organizasyonlar organik mimarinin özelliklerindendir.

Yüzyıl başındaki rasyonel form anlayışı, giderek artan örneklerle güçlenmeye başlamıştır. 1919 yılında Walter Gropius tarafından kurulan Bauhaus, rasyonalist bir konut mimarisinin temellerini güçlendirmiştir. Bu anlayış mimariye de yansımış ve Le Corbusier'in ilkelerini bu temele dayandırdığı Pürizm Akımı ortaya çıkmıştır. Pürizm ideolojisinde Le Corbusier, saf geometrik formların güzel formlar olduğunu vurgular.

1920'lerde önde gelen mimarlar geçmişle ilişkilerini koparıp çağın getirdiği yeniliklerin elverdiği imkanları değerlendirme yoluna gitmeye başlamışlardır. Mimari anlamda önemli bir dönüm noktası olan makine çağının başlaması ile yeni arayışlar içine girmişlerdir. Yeni formlar yeni çözümler gerektirecektir. Bu da plan, cephe ve kütle organizasyonlarına yansiyacaktır.

Rasyonel mimari anlayışın mimari ifadede baskın olduğu dönemlerde rasyonel geometrik formlarla birlikte irrasyonel organik formları bir arada kullanan Alvar Aalto, homojen ve monoton biçim anlayışının yanında heterojenlik ve çeşitlilik kavramlarını da tasarımlarına yansıtmıştır. Aalto, Mairea konutunu bu tasarım anlayışıyla gerçekleştirmiştir. Mairea villasında kütle dinamiktir, fonksiyonlar kütleden dışarıya doğru konumlanmıştır. Kütlesel kurguda dik açılı bir geometriyle birlikte serbest eğrisel formlar beraberce bir sentez oluşturmuştur. (Şekil 3.6)

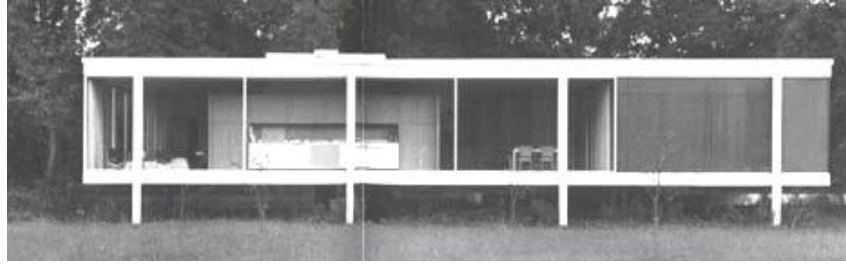

Şekil 3. 6 Mairea evi, 1938-39 (Kortan, 1998a)

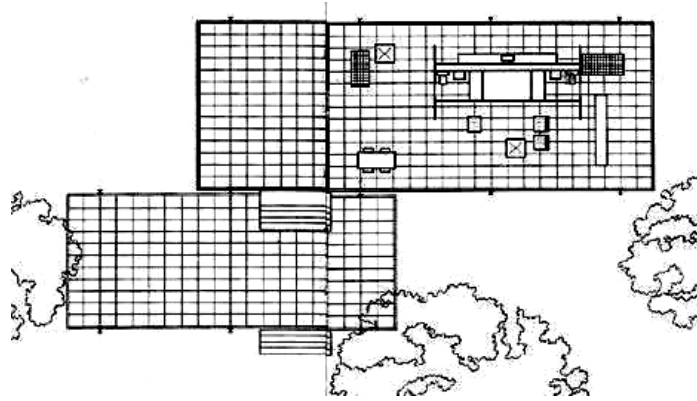
Rasyonel geometrik formların biçimsel ifadede baskın olduğu birçok örneği Mies Van de Rohe'nin konutlarında görebiliriz. Mimarlık tarihinde 'Az çoktur' sloganıyla karşımıza çıkan Mies van der Rohe (1886-1969) ise, esas olarak mimarinin üç temel problemi ile uğraşmıştı:

1. Nötralize edilmiş serbest mekan arayışı;
2. Taşıyıcı iskeletin ve yüzeyin (döşeme, duvar) eklem ve ifade sorunları,
3. Demir konstrüksiyonun teknik çözümleri.

Farnsworth Evi (Illinois, 1945-1950), Avrupa'daki erken dönem işleriyle, Amerika'daki geç dönem işleri arasındaki bir geçişin habercisidir. Yüzen yatay düzlemler (döşeme ve tavan) ile doğa üzerinde salınan dikmelerin (I Profil taşıyıcılar) yarattığı gerilim iyice yalınlaşmış, kendini tek seferde ifade eder hale gelmiştir. Bu apaçıklık binayı hafifletmiş, usulca yere kondurmuştur. (Şekil 3.7) (<http://www.arkitera.com/diyalog/ihsanbilgin/miesvanderrohe2.htm>)

Farnsworth Evi Görünüş

Şekil 3. 7 Fransworth Evi Görünüş ve Plan

(Bilgin,2002,<http://www.arkitera.com/diyalog/ihsanbilgin/miesvanderrohe2.htm>)

1950'li yıllarda mimari ifadede ölçüde baskın olan Modernizm bulunulan çağın ilgi duyulan biçimsel niteliklerini kapsıyordu. Kortan'a göre, Modernizm de pek çok şey gibi sürekli bir evrim içindedir. Örneğin, birçok modern usta mimarın yapıtlarından

oluşan Stuttgart Weissenhofsiedlung sitesindeki evler, modern oldukları halde günümüzün gereksinmelerine iyi yanıt verememektedirler; geçen 70 yıl süresinde yaşamda olduğu gibi Modern Mimarlıkta da evrim olmuştur ve bu evrim süreklidir. (Kortan, 1998b)

Enis Kortan, 20.yy'daki modern mimarlık olgusunun gerçekte pek çok ve birbirinden farklı akımlardan ideolojilerden oluşan heterojen bir bütün olduğunu ve bunların genelde şu şekilde sıralanabileceğini belirtir: (Kortan, 1996)

Gelecekçilik "Fütürizm" (1909), Yeni plastikçilik " Neo plastisizm- DeStijl" (1917), Biçimsel saflık - "Pürizm" (1918), Dışavurumculuk " Ekspresyonizm" (1918), Çatkıcılık "Konstrüktivizm" (1920), Uluslar arası üslup (1932), " Bürütalizm" (1954), bölgeselcilik " Rejonalizm " (1955), Yerel mimari " Vernakülerizm" (1970), Bireycilik " Maniyerizm" (1970), " Dekonstrüktivizm" (1975) vb. Kortan'a göre 20.yy daki modern mimarlığın bütün bu farklı akım ve ideolojileri altında toplayan bir şemsiye olarak düşünülmesi gerekir. Bu yüzyıla damgasını vuran ve hala günümüzdeki mimari eğilimlerde izini devam ettiren modern mimarlık düşüncesi biçimsel ifadenin oluşumunu araştırmada ele alınması gerekli önemli bir faktördür.

Modern Mimarlık, 19. yüzyılın eklektisizmine bir tepkiden ve yeni çağa uygun yeni mimarlık yaratma anlayışından doğmuştur. Rasyonalist, pozitivist ve fonksiyonalist düşünce akımlarından etkilenen; endüstri çağı toplumunun simgesi olmaya aday, yeni toplumun yaşam biçimlerine yeni malzemeler ve yeni teknikler yardımı ile cevap vermeyi amaçlayan bir mimarlıktır. 20. yüzyıl mimarlığında, dünyanın karmaşık problemlerinin akılcı ve pozitivist bir yol ile çözülmesi gereği inancı ile, rasyonel estetik anlayışı büyük bir hız ile 20. yüzyılın mimarisinin görünümünü oluşturmuştur. Demir, çelik, beton ve cam gibi yeni malzemelerin kullanıldığı belirgin elemanter geometrik biçimlerden oluşan, tarihsel elemanların ve dekorasyonun tamamen dışlandığı, konstrüksiyonun içten ya da dıştan gözönüne serildiği genellikle beyaz boyalı kübik bir mimarlıkta "fonksiyon" mimarlığın tek sloganı haline gelmiştir. (Üstün ve Onur, 1999)

Modern mimarlığın öncülerinden biri olan Le Corbusier'in 1929'da gerçekleştirdiği Villa Savoye tümdengelim bir yaklaşımın egemen olduğu bir tutum sergiler. Bu yaklaşım fonksiyonalizme karşıt bir tutumla rasyonel geometrik form anlayışı ile tasarlanmıştır. (Şekil 3.8)

Şekil 3. 8 Villa Savoye, Poissy, 1929-31, Le Corbusier
(http://www.greatbuildings.com/buildings/Villa_Savoye.html)

Le Corbusier çağdaş mimari ve teknoloji ile çağdaş konstrüksiyon arasında beş noktada bağlantı olduğunu vurgular: Kolon, duvar, bağımsız plan, bağımsız cephe ve çatı bahçesi (Kortan, 1986). Konut alanında önemli örnekler vermiş olan Le Corbusier ilk kez Savoye villasında (1929-1931) kullandığı bu tasarım ilkelerini pek çok konut projesinde kullanmıştır.

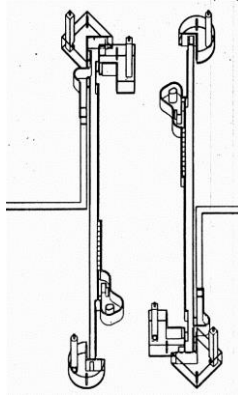
XX. yüzyılın başlarında birbiri ardısıra yayınlanan manifestoların hemen tümünde ortak olan bir özellik görülebilir ki bu da geleneksel, tarih kökenli, simetrik, statik denge'ye karşıt olarak, mimarlıkta 'Dinamik Denge'nin aranması ve yaratılması ile geleneksel ve tekrardan kaynaklanan ve monotonluğa giden 'uyum' kavramına karşılık, yeni, çağdaş ve zıtlık'ların uzlaşması anlamında 'Dinamik bir Ritmin' ve uyumun aranmasıdır (Kortan,1986).

Yorke, "The Modern House" adlı kitabında yaşamdaki her gelişmenin planlara direkt etki ettiğini belirtir. Yorke (1951) bir bina ya da şehir planının yaşam modunun planı olduğunu ileri sürer. Yorke (1951)'ye göre konut tasarımı yararlılık prensibine dayanır. 20. yüzyıl konut yerleşimleri sadece çağın kaynakları ve ihtiyaçları ışığında çözülen bir problemi ortaya koyar: Mekan özgürlüğü, hareket özgürlüğü, mobilya ve alet kullanımında özgürlük.

Buna göre Yorke, 1950'lerde yeni yaşam modu için yeni bir plan kriteri ortaya koymuştur: "Yeni Fonksiyonel Plan". Modern yaşamın insanlara empoze ettiği istekler, modern endüstri tarzı, büyük ölçek ve yenilikler içinde bulunduğumuz yüzyılda konstrüksiyon metodunu değiştirdi ve doğal malzemelerden daha etkili, hafif ve daha güçlü yeni sentetik malzemeler üretti.

Her dönemin kendine ait formlara ve kendine ait bir estetik erişime sahip olduğunu belirten Yorke 1950:'lerde makine endüstrisinin yeryüzündeki değişimden sorumlu olduğunu söyler. Bu faktörün getirdiği estetik erişimi 'sadelik' ve 'makine' akli gibi kavramlarla açıklamıştır (Yorke, 1951).

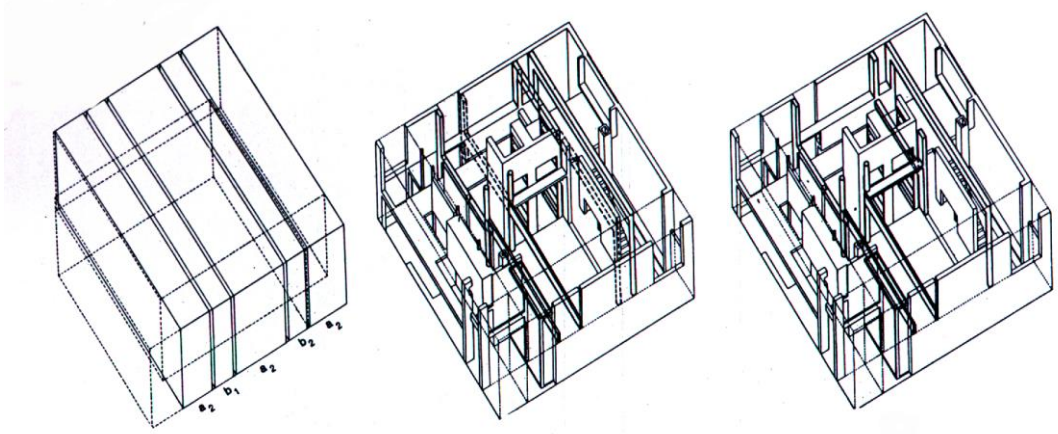
1950'lerden sonra ise modern biçimlerin alışılmış formlarına karşı tepkiler başlamıştır. Modern biçimlerin daha önce rastlanmamış şekilde organizasyonları söz konusudur. Modernin bu şekilde kişiselleştirilmiş ilginç örneklerinden biri Hejduck'un Ev 10 projesidir. Tasarımda her tür biçim anlayışı abartılmış oran ve ilişkilerde bir araya getirmeye çalışılmıştır.(Şekil 3.9)

Şekil 3. 9 John c, Ev10, 1966 (Özer, 1985)

Hejdukun Ev10 projesinde, 'aşırılık' ve 'oransızlık' gibi tasarım kavramları kütle organizasyonunda etkili olmuştur.

Aynı yıllarda yine modern biçimlerin zamanın mimari geleneğine aykırı yöntemlerle bir araya getiren Peter Eisenman'ın tasarımları modern mimarinin alışılmış kalıplarının dışına çıkan ilginç tasarımlardır. Eisenman'ın Ev1 projesinin gelişim çizelgesi basit geometrik formun karmaşık bir yöntemle organize edildiği bir bütün sergilemektedir.(Şekil 3.10)

Şekil 3. 10 Ev1, Eisenman, 1969 (Özer, 1985)

Eisenman biçimi oluştururken kendine özgü matematiksel ve geometrik kurallar sistemleriyle çalışmıştır. Bu sayede Eisenman'ın sayıları gittikçe artan her konut tasarımı farklı bir biçimsel müdahalenin temsilcisi niteliğindedir. Bu tasarımlarda, hacimsel eklemlleme-boşaltma, iç içe geçmeler, sürrealist mekan anlayışı, karmaşık iç mekan gibi kavramlar etkili olmuştur.

1970'lerin başlangıcı çağdaş mimaride bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Robert Venturi'nin Mimarlıkta Karmaşa ve Çelişki adlı kitabının yayımlanmasıyla mimaride teorik tartışmalar gündeme gelmiştir. Venturi, kitabında mimari formun basit geometrik formlardan ibaret olmadığını vurgular. Ayrıca tasarımda birden fazla anlama referans verilmesini savunan yaklaşımı postmodernist eğilimlerin habercisi niteliğindedir.

Postmodernizmin izleri ile mimaride stilistik değişimlerin oldukça fazla yaşandığı bir döneme girilmiştir. Bu dönemde tarihi yeniden canlandırma çabaları ön plana çıkmaktadır. Bu çabalar tarihte kullanılan biçimlere direkt referans yöntemiyle tasarımda yer verilmesi ile gerçekleşmektedir.

Venturi'nin 1965 yılında yapılan 'Anne evi' modern sonrası dönemin özelliklerini yansıtan önemli bir örnektir. (Şekil 3.11)

Şekil 3. 11 Anne Evi, 1965, Robert Venturi

(http://architecture.about.com/library/bl-styles_index.htm)

Anne Evi'nin biçimsel ifadesinde kütle kurgusundaki simetriliğe karşı yüzey kurgusundaki asimetri göze çarpmaktadır.

Charles Jencks (1978) "Postmodern Mimarlığın Dili" (The Language of Postmodern Architecture) adlı yapıtında artık postmodernliğin tanım ve sınıflandırmasıyla ilgilenmektedir. Ona göre bugünkü mimarlık başlıca altı kategori içinde ele alınabilir.

- Tarihçilik (Historicism)
- Yeniden diriliş (Straight Revivalism)
- Yeni yerelcilik (Neo Vernaküler)
- Şehirci Ad hoc (Urbanist AD HOC)
- Metafizik benzetme (Metaphor Metaphysical)
- Postmodern mekan (Postmodern Space)

Dostoğlu'na göre, postmodern mimarlık da tıpkı modern mimarlık gibi dünyadaki ekonomik, teknolojik, sosyo-kültürel değişimler paralelinde gelişmiştir. Venturi'nin tasarımı birden fazla anlama referans verilmesini savunan yaklaşımı, Rossi'nin ise toplumun belleğinde yer alan tiplerin yeniden yorumunu içeren, kalıcı formların zaman içinde yeni anlamlara yol açabileceği düşüncesi mimarlık söyleminde 'postmodernizm' olarak bilinen yaklaşımın temellerini atmışlardır. (Dostoğlu, 1995)

Postmodern yaklaşımların geçmişe farklı bir yolla referans veren bir başka örneği de Robert Stern'in Lang evidir. Evin cephesinde, geçmişin mimarisine ait motiflere basit bir teknik ve malzeme kullanımıyla gönderme yapılmaktadır.(Şekil 3.12)

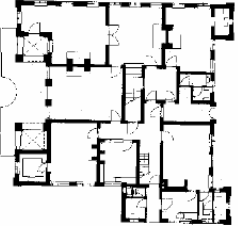
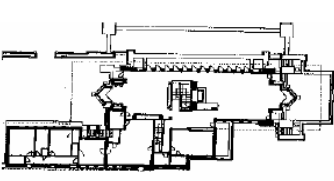
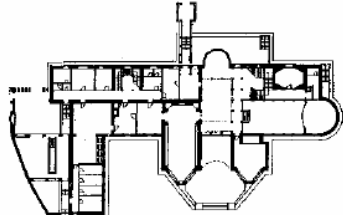
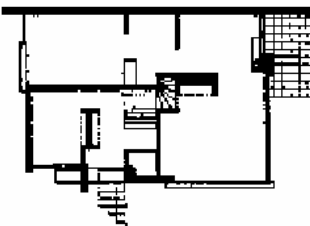
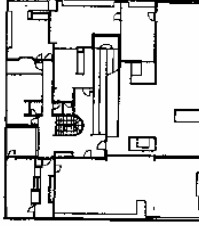
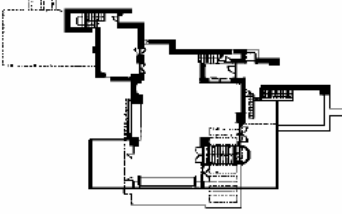
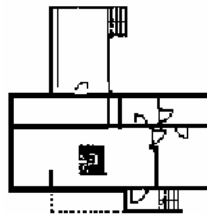
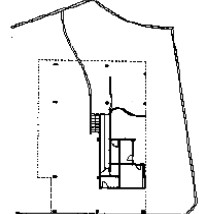
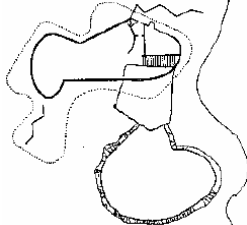
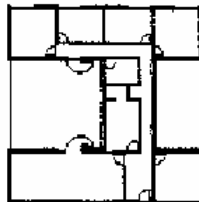
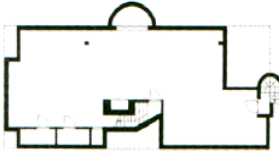
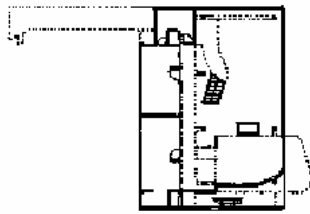
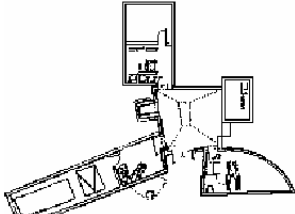
Şekil 3. 12 Lang Evi, Robert Stern, 1973,
(<http://www.brynmawr.edu/Acads/Cities/imgb/digcapt5.html>)

Geçmişe ait biçimlerin mimarının biçimlenmesinde esas oluşturması yönündeki çalışmalar 1970'lerde Modernitenin eleştirisiyle başlamıştır.1977 yılında Charles Jenks'in Modern Mimari'nin öldüğünü bildirerek Postmodern Mimarlığın sinyallerini vermesiyle mimari biçimlerde bir geriye dönüş söz konusu olmuştu. Bu akımın izinden gidenler Modernizmin yalın, düzgün yüzeyli binalarına bir alternatif olarak geçmiş formları savunuyorlardı. Frampton'a göre yeni gelenekselcilik olarak nitelenen bu mimarlık 'modernize edilmiş bir historicist biçim' anlayışıdır. (Frampton, 1996)

1970'lerden sonra modern biçimlere başka bir alternatif yaklaşım olarak parçalı kütle kompozisyonları göze çarpmaktadır. Modern eğilimlerde görülen tümevarım biçim organizasyonunun tersine tüm dengelim yaklaşımları buna örnektir. 1980'lerden sonra ise yenilikçi ve araştırmacı bir kimlik ile dünyada sayısı gün geçtikçe artan tasarım stüdyoları günlük yaşama ayak uydurabilen yenilikçi tasarım peşinde koşarak konut kavramına yeni boyutlar getirmişlerdir. Bu tasarımlarda günün teknolojisinin sağladığı tüm gelişmeler göze çarpmaktadır. Tasarım stüdyolarındaki çalışmalarda ortak özellik, teknolojik ifadeyi bir araç olarak kullanıp daha çok tasarımlarda kavramsal niteliğin aranmasıdır.

Tez çalışmasının bu bölümünde yirminci yüzyılda tek ev tasarımlarındaki biçimsel yaklaşımlar tarihsel bir süreçte biçimsel nitelikleriyle değerlendirilmiştir. Yirminci yüzyıl mimarisinden dönemin tasarımcılarının çalışmalarını içeren Tablo3.1, tek ev tasarımlarındaki mekansal farklılaşmaları net bir şekilde ifade eden görsel bir özet niteliğindedir.

Tablo 3.1 Yirminci Yüzyıl Konutu Mekansal Gelişiminin Görsel Özeti
(Dunster,1985 ve Dunster, 1990)

Edwin Lutyen Homewood,1901	Frank L. Wright-Robie,1909	Joseff Hoffman-Palais Stoclet,1911
		
Gerrit Rietveld-Schröder,1924	Walter Gropius-Dessau,1927	Le Corbusier-Villa Savoie,1929
		
Frank L. Wright-ŞelaleEvi,1935	Hans Scharon-Schumunke,1941	Niemeyer-Kendi Konutu,1942
		
Niemeyer-Kendi Konutu,1953	Stirling&Gowan-Cowes,1956	Venturi&Rauch-Anne Evi,1965
		
Richard Meier-Shamber	Mario Botta-Ligornetto,1979	Frank O Gehry-KonukEvi,1986
		

Mimarlık dünyasındaki biçimsel oluşumlar ve tasarımcıların tutumları incelendiğinde geçmiş ve gelecek arasında biçimsel çeşitliliklerin arttığı görülmektedir. Charles Jenks ‘The New Moderns’ adlı kitabında bu ortamdaki biçimlendirme anlayışını 3 farklı kategoride düzenlemiştir. (Tablo 3.2)

Tablo 3.2 İdeolojik, Biçimsel ve Tasarım Fikirleri Açısından Mimari Eğilimlerin Sınıflandırılması (Jenks, 1990)

Modern Mimari (1920-60)	Geç Modern Mimari (1960-)	Post-Modern Mimari
İdeolojik Açıdan		
Uluslar arası bir stil ya da stilsizlik	Stil Kaygısı Yok	Çift Kodlu Stil
Ütopik ve idealist	Pragmatik	Çoğulcu
Belirleyici form, fonksiyonel	Esnek Uyum	Anlamsal Biçim
Yeni Ruh (Zeitgeist)	Geç Kapitalist	Gelenekler ve Tercih
Çözüm Getiren Öncü Sanatçı	Baskı altında sanatçı	Sanatçı/Kullanıcı
Seçkinci, herkes için	Seçkin bir meslek anlayışı	Seçkinci katılımcı
Bütünlükçü, anlaşılır, yeniden geliştirmeden yana	Bütüncü	Parçacı
Kurtarıcı/doktor olarak mimar	Hizmet sağlayan mimar	Eylemci ve temsilci mimar
Biçimsel Açıdan		
Dosdoğruluk	Aşırı duyarlılık İleri teknoloji	Melez anlatım
Yalınlık	Yalın biçimlerle elde edilen karmaşıklık	Karmaşıklık
İzotropik mekan (Domino Chicago)	Aşırı izotropik mekan (Açık ofis planı, Serbest mekan, tekrarlar ve yatıklık)	Sürprizli değişen mekanlar
Soyut Biçim	Heykelsi formlar, hiperbol, anlaşılmaz formlar	Uzlaşmacı ve soyut biçim
Pürist	Aşırı tekrarcı ve pürist	Eklektik (Seçmeli)
Vurgusuz sağır kutu	Aşırı Vurgulu	Anlamsal Vurgu
Makine estetiği, düz mantık, sirkülasyon, mekanik, teknoloji ve strüktür	İkinci makine estetiği, aşırı mantık, dönüşüm, mekanik, sirkülasyon, teknoloji ve strüktür	Bağlama göre değişen karışık estetik; içerik ve anlamsal uygunluğun işlevde vurgulanması
Süsleme karşıtı	Konstrüktif süsleme ve yapı	Organik ve uygulamalı süsleme
Temsilcilik karşıtı	Temsili mantık, dönüşüm, mekanik teknoloji, yapı, dönüşüm, donuk hareket	Temsilcilik yanlısı
Metafor karşıtı	Metafor karşıtı	Metafor yanlısı
Tarih karşıtı bellek	Tarih karşıtı	Tarih referanslardan yana
Espri karşıtı	Belirsiz espri	Espriden yana
Sembolizm karşıtı	Belirsiz sembolizm	Sembolizmden yana
Tasarım Fikirleri Açısından		
Park içinde kent	Park içinde ‘anıt’	Bağlam içinde kentçilik, rehabilitasyon
İşlevsel ayırma	Barakada işlevler	İşlevsel karışım
İskelet ve deri	Görsel efeklerle şık bir deri, ıslağımsı görünüş, sfumato	Manierist ve Barok
Ortak yapı sanatı Gesamtkunstwerk	İrrasyonel ızgara indirgemeci eliptik ızgara	Tüm hitabet araçları
Kütle değil Hacim	Deri ile sarılmış hacimler, kütlelerin inkarı, ‘topyekün biçim’ Synecdoche	Çarpık mekanlar ve uzantıları
Kalın tabliye nokta blok	Konsol binalar Doğrusallık	Sokak fikri
Şeffaflık	Tam şeffaflık	Kararsızlık
Asimetri ve düzen	Simetri ve biçimsel tekrarlara eğilim ve seriler	Asimetrik simetriye eğilim (Wueen Anne Revival)
Uyumlu bütün	Paketlenmiş uyum zoraki uyum	Kolaj ve çarpışma

Geçmiş ve gelecek arasında biçimsel çeşitliliklerin sürekli arttığı günümüz mimarlığı farklı biçimsel yaklaşımların birarada bulunduğu çoğulcu bir ortama ev sahipliği yapar. Jenks bu tabloda yer verdiği kavramların her birinin ayrı bir yaklaşım olarak değerlendirilebileceğini de belirtmektedir. (Jenks, 1990)

Charles Jencks 1988 yılında yayınlamış olduğu "bugünkü mimari" (Architecture Today) adlı kitabında da aynı ana başlıklarla bir genel sınıflandırma yapar ve bunu 1980 yılına kadar geriye sürdürür. Bu tarihten itibaren başlayan ve günümüze kadar süren yeni bir sınıflandırma yapar ki o da altı ana başlıktan oluşur: (<http://www.asa.com.tr/modernvepostmodernmimarlik.htm>)

- Heykelsi biçim (Sculptural form)
- Aşırı mafsallandırma (Extreme articulation)
- İkinci makine estetiği (Second Machine Aesthetic)
- Pürüzsüz teknik (Slick-tech)
- Yirmilerin yeniden dirilmesi (Twenties Revivalism)
- Geç modern mekan (Late-modern Space)

Gür (1998) ise, modernizm ve postmodernizmin şematik farklarından yola çıkarak belirlediği modern ve modern sonrası kavramları tanımsal nitelikleriyle inceleyerek öneri kavramlar ortaya koymuştur. (Tablo3.4)

Tablo 3.3 Modern ve öncesi/modern sonrası kavramlar ve öneriler(Gür, 1998)

MODERN	MODERN SONRASI	ÖNERİLEN
Bütünlük	parçalılık	bütünlük uyumu
Birlik	heterotopya	dinamik
Düzen	düzensizlik	kaotik düzen
Süreklilik	kopma	bağlam
Doğa	kültür	organik mimari
Biçim	içerik(öz)	özdek
sadelik/basitlik	karmaşıklık	varoluş

3.2.Yirminci Yüzyılda Ülkemizdeki Mimari Eğilimler ve Tek Ev Tasarımlarına Yönelik Yaklaşımlar

Tekil konut tasarımlarında günümüzdeki biçimsel eğilimleri irdelemeden önce yirminci yüzyılda ülkemizde nasıl bir ortamda şekillendiği konusu önem kazanmaktadır. Bu nedenle bu bölümde tarihsel bir sıra izlenecektir. Bu yolla ülkemizdeki geçmiş eğilimler araştırılacak ve tekil konut tasarımlarındaki yaklaşımlar belirlenecektir.

Tekeli (1984), Cumhuriyet sonrası Türk Mimarlığının gelişimini beş bölüm altında incelemiştir:

- 1923-1927: Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi
- 1929-1939: Ankara-Viyana Fonksiyonel Mimari Kübizmi
- 1940-1950: İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi
- 1950-1960: Uluslararası Stil
- 1960 Sonrası: Mimarlıkta Sosyal Duyarlılık Dönemi

Tez kapsamında, Cumhuriyet'in ilanından sonra ülkemizde meydana gelen yeniden yapılanma hareketlerinin barınma birimlerine etkileri ve bu etkilerin sonucu olan yenilenme süreci göz önüne alınarak 1920 yılı başlangıç olarak ele alınacaktır. Tek ev olgusunun, bu yeniden yapılanma süreci içerisindeki değişiminin ortaya konması için içinde bulunduğu dönemin sahip olduğu mimari eğilimler önem kazanmaktadır. Bu nedenle bu yeniden yapılanma süreci içerisinde çok önemli bir yer tutan, dünyada uluslar arası ortak bir dil yaratma çabalarının başlangıcı kabul edilen 1920'lerden sonra Avrupa'da Modernist eğilimlerin doruğuna ulaştığı 1940'lar bir dönüm noktası kabul edilmiştir.

1980'lerden sonra ise konut tasarımlarında etkili olan rasyonalist eğilimlere karşı yaklaşımlar gündeme gelmiş ve yapı biçiminde etkili olmuştur. Bu dönemde mimarlık dünyası kendini bambaşka bir serüvenin içinde bulmuştur. Avrupa'da 1960'ların sonlarında etkili olan Postmodernizm bu dönemde ülkemizde etkilerini göstermektedir. Bu dönemde ulusal ortak bir dil yaratma çabaları çerçevesinde Postmodernist tutum sergileyenler dışında dönemin mimari eğilimlerini devam ettiren ve yenilik peşinde koşan tasarımcılar da faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu farklı görüşlerin bir arada bulunduğu ortamın yanı sıra dönemin tasarım eğilimlerinde çok büyük etkisi olan ekonomik büyüme ve teknolojik yenilenmenin

etkisi gün geçtikçe farklı yaklaşımlar doğurmaktadır. Küresel ekonominin sağladığı imkanlarla teknoloji ve doğa merkezli tasarımlar da gündemin odak temalarını oluşturmaktadır.

Buna göre tez kapsamında ülkemizdeki mimari eğilimler ve tasarım yaklaşımları üç dönemde incelenecektir. Bu dönemler:

- Modern Öncesi Dönem(1920-1940)
- Modern Dönem (1940-1980)
- Modern Sonrası Dönem (1980 Sonrası)

olarak belirlenmiştir.

3.2.1.Modern Öncesi Dönem(1920-1940)

Yirminci yüzyıl başlangıcında ülkemizde yaşanan savaş ve devrim yılları Türk toplumunun ekonomik ve sosyal yapısını değiştirmiştir. Savaş sonrası kentlerin yenilenme ihtiyacı, endüstrileşme ile bu ihtiyacın hızlı bir şekilde karşılanmaya çalışılması ile yeni bir döneme girilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra ise büyük kentlere göçler başlamış ve konut barınma ihtiyacının dışında farklı anlamlar yüklenmiştir. Zamanın ekonomisinde görülen ideolojik yaklaşımlar mimaride etkili olmuştur.

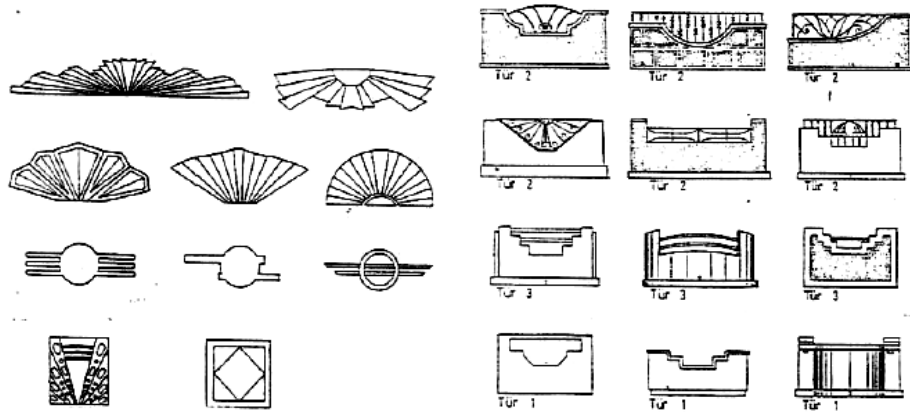
Yüzyıl başında tarihten gelen dış cephe biçimlerinin yeni mimarlık fonksiyonlarında kullanılması, Neo-klasizm akımının Türkiye’de de yaşadığını göstermektedir. Bu dönem Avrupa’da fonksiyoncu düşüncelerin ortaya atıldığı mühendislik binalarında yeni malzemelerin, yeni konstrüksiyon metotlarının kullanıldığı çağdaş mimarlığı hazırlayan bir dönem olmuştur. Batı mimarlık kültürü ile yetişmiş olan Türk mimarları bu oluşum paralelinde Türk geleneksel mimarlığına dayanan “Milli Mimarlık” düşüncelerini eserlerine yansıtmışlardır. (Alsaç, 1976)

Ülkemizde yüzyıl başı oluşan uluslar arası ortak bir dil yaratma çabalarına karşı Milli Mimari arayışları ortaya çıkmıştır. Alsaç’a göre Milli Mimari arayışlarında iki evre görülür: Bunlardan ilki 1900-1930 yılları arasında I. Ulusal Mimarlık Akımı ve eklektik yaklaşımların egemen olduğu dönemdir. İkincisi ise; 1930-1940 yıllarında Avrupa’da bilinçli bir bakış açısı yakalanmış, bu oluşumda Bauhaus fikirlerinin yaygınlaştırıcı fonksiyoncu ve rasyonelliğin ön planda tutulması gerekliliği ön plana çıkmış, yeni konstrüksiyon metotlarının daha çabuk ve ucuz çözümler getirmesi

gerekliliği ve de mimarlığın salt bir mekan sanatı, sade bir yüzey düzenlemesi olduğu benimsenmiştir (Alsaç, 1976).

İkinci Ulusal Mimarlık yaklaşımı geçmiş biçimleri canlandırma hareketi, bir tarihsel yinelenecilik olarak ön plana çıkmıştır. Klasik olarak kabul edilen daha eski bir dönemin mimarlık biçimlerinden, tasarım ve düzenleme ilkelerinden yapım yöntemlerinden bina gereçlerinden, biçim özelliklerinden, simgelerinden yararlanmakta ya da en azından onlardan esinlenmeyi önermektedir (Aslanoğlu, 1984). Bu yaklaşım uygulamaları kimi binalarda işlevlerle uyum içinde olmayan, yapım yöntemlerini ve taşıyıcı sistemleri zorlayan, seçmeci bir mimarlık ortaya çıkarmıştır.

1920-1940 yılları arasında ise ülkemizde Art-Deco akımının etkileri binalara yansımıştır. Bu akımda bezeme ve süslemeye ağırlık veren bir anlayış gelişmiş, geometrik bezeme ve süsleme öğeleri kullanılmıştır. “Bunlar özgün olabileceği gibi, eski üslup öğelerinin yalınlaştırılıp geometrikleştirilmesiyle elde edilmiştir. Art-Deco bu yıllarda ülkemizde etkili olmuştur. Bu dönemde İstanbul’da yapılmış çoğu apartman Art-Deco izlerini taşımaktadır.” (Sözen ve Tanyeli, 1986). Şekil 3.13’te o dönem yapılarında cephe karakterlerini oluşturan bu süsleme elemanlarından örnekler gösterilmiştir.

Çatı bitişlerinde, pencere altlarında, aralarında ve düşey silme bitimlerinde karşılaşılan süsleyici motifler.

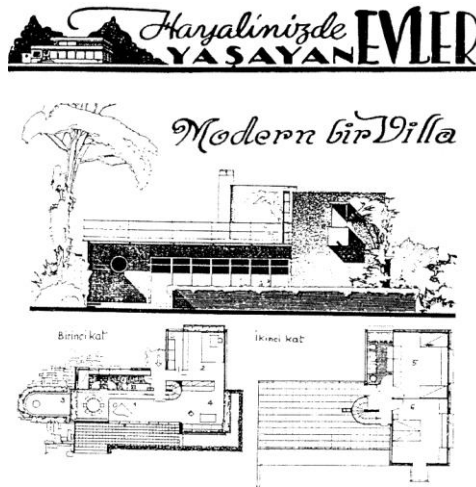
Fransız Penceresi ve balkon korkuluklarında karşılaşılan stil örnekleri.

Şekil 3. 13 İstanbul’da Art-Deco stilinin Feriköy ve Kurtuluş bölgesinde örneklenmesi (Tong, 1990)

1930'larda ulus devletin hedeflerinin Batılılaşma ve çağdaşlaşmaya yönelmesine paralel olarak, ulusalcı mimarlık da devletten gördüğü desteği kaybetti, yerini dünyadaki akılcı ve işlevci mimarlık anlayışına bıraktı. Yalınlık, ekonomiklik gibi kavramlar gündeme geldi ve bu anlayıştaki ilk yapılar da yabancı, özellikle de Avusturyalı ve Alman mimarların yaptıkları oldu.

Ülkemizde Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ile ikincisi arasında tek ev mimarisinin kazandığı yeni bir biçim dili söz konusudur. 1930'larda "kübik" kavramıyla birlikte gelişen bu ev tipi geleneksel aile evi imajına tamamiyle zıt bir karakterde olarak gelişen ve sade biçimlerin bir araya gelerek oluşturduğu temel geometrik formlardan oluşan yapılardır. Bu evler artık gelişen iletişimle de hızla popüler olmaya başlamıştır. Evin "geometrik planı", özellikle işlevselci ve rasyonalist terimlerle açıklanıyor, süssüz kübik estetiği "günümüze uyan yegane malzemeleri" olan beton ve çeliğin tecellisi olarak sunuluyordu. Binanın sağlıklı ve hijyenik karakteri ise şöyle açıklanıyordu: "Geniş pencereler, bol ziya ve hava, düz ve lekesiz satırlar, mikrop ve toz tutmaya müsait olan köşelerin, girinti ve çıkıntıların noksanı binaya sıhhi vasfını kazandırmaktadır." (Bozdoğan, 2002)

1930'larda "Yedigün" dergisinin yayınladığı ev karakteristikleri kübik ev mimarisiyle örtüşen düz çatılı, kutu formu tasarımlardı. Bu örneklerle eleştirel yorum da getiren dergideki kübik bir tek ev örneğinde fonksiyonun açıkça formun geri planında bırakıldığını vurgulamıştır. (Şekil 3.14)

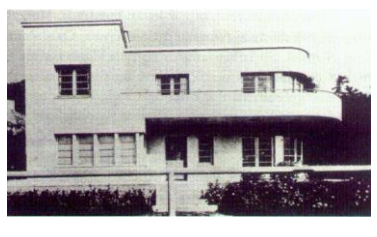
Şekil 3. 14 Yedigün dergisinden bir konut örneği (Anon, Yedigün 9, Sayı: 221,1937)

Bu tür yorumlar, Türkiye’de fiilen inşa edilmiş örneklerin daha yakından analiziyle birleştğinde, “kübik tarz”ın düz çatıları, geniş terasları, balkonları ve kutu gibi hacimlerinin modernliğin ifadeleri olarak benimsenmesine rağmen, “modern” anlayışının modern mimarinin mekansal değil biçimsel bir tanımıyla sınırlı olduğunu gösterir. Serbest plan, açık mutfak, sürekli mekan akışı ve mekanlar arasında saydamlık gibi yeni kavramlar, “odalar” ve geleneksel mahremiyet kavramları açısından düşünmeye alışmış bir *ev kültürü* tarafından hala sindirilemiyordu. (Bozdoğan,2002) Geleneksel konut geleneğindeki bu kavram kırılmalarının meydana getirmiş olduğu biçimsel etkiler konut tasarımlarında kendini göstermeye başlamıştır.

1936’larda dış cepheler kübiğin elit motiflerin -kutuyu andıran estetik, konsollar, teraslar, çoğunlukla tek bir (girişe ya da banyoya tekabül eden) dairesel pencere- hala sergilemesine rağmen, iç mekanlarda mahremiyet, ayrı mutfak ve kiler ile ailenin oturma odasının daha törensel misafir odasından ayrılması gibi kültürel öncelikler benimseniyordu. (Bozdoğan,2002)

1930- 1940 yılları arasında konut mimarisi, batıyla kurulan ilişkiler ve batının Bauhaus ile rasyonel mimariye yönelmiş olmasından olumlu yönde etkilenmiştir. Yapılan binalar tamamıyla yeni dünya görüşünün yansımalarıdır. (Kalkandelen, 1979)

Yedigün dergisinde yayımlanan tasarımlar, aynı zamanda, mimarların kafalarındaki modernlik imajları ile ilgili birçok şeyi de açığa çıkarırlar. Bu tasarımlar, ailelerin kendilerine hafta sonları için tatil evleri yaptırdıkları ya da “şehirden çıkıp” sayfiyelere taşınmaya karar verdikleri mutlu bir biçimde dönüşmüş bir modern Türkiye’yi çağrışırlar. (Bozdoğan,2002) Yoğun kent yaşamının kalabalığı, bir bahçe içindeki tek ailelik konutların idealize edilmesi ve apartmanlar, sıra evleri ve çok aileli bloklar gibi yüksek-yoğunluklu mesken tiplerinin belirgin yokluğu, tasarımcıların düşüncelerindeki modern Türkiye’yi kurma fikirlerine zemin hazırlamışlardır. Dönemin bazı tek ev örnekleri Şekil 3.15’te görselleştirilmiştir.

		
Bebek'te Villa, 1934, Ernst Egli ve Ragıp Devres, Bozdoğan, 2002	Bebek'te Villa, 1937, Edip Erbilien, Bozdoğan, 2002	Bağlarbaşı'da Villa, 1939, Münici Tangör, Bozdoğan, 2002

Şekil 3. 15 Modern Öncesi Dönemden Görsel Örnekler

Yine 1930-1940 yıllarında Türkiye’de İkinci Ulusal Mimarlık akımıyla birlikte bilinçli bakış hakim olmuş, dünyadaki gelişim kapsamlı olarak ülkemize yansımıştır. Bu yansımada Türkiye’deki mimarlık okullarında görev yapan yabancı mimarların da etkileri olmuştur (Ernst Egli, Bruno Taut, Clemens Holzmeister, Paul Bonatz, Bruno Zevi.). 1946 yılında İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesinde öğretim üyesi olan Bonatz, ulusalcı eğilimleri desteklemiştir. Ankara, Saraçoğlu mahallesi konutlarında Türk evine karşı duyduğu yakınlığı işlevsel olmaktan çok, biçimci bir yaklaşımla yansıtmıştır. (Alsaç, 1991) Bu dönemde tek ev tasarımlarında geleneksel konut mimarisi temel esin kaynağıydı.

1940’lı yılların sonunda savaş sonrası dünyada yaşanan teknolojik ilerlemeler ülkemizde de hissedilmeye başlanmış ve II. Ulusal Mimarlık akımının etkileri yavaş yavaş yerini gelişen teknolojinin gereği çağdaş mimarlık ilkelerine bırakmıştır. İthal malzeme kullanımının artması, yurt dışına mimarlık eğitimi için giden gençlerin yurda dönmeleri, yabancı mimarların ülkemizde yeniden etkin olmaları mimaride değişimi hızlandıran nedenlerden bir kaçıdır.

Mimari ifadede 1950’lerden önce de batının çoktan etkisi altına girdiği modern yaklaşımlar yer alıyordu. Fakat dönemin ulusal bir dil yaratma yönündeki çabaları ‘modern ‘i etkisi altına alarak yapıyı yerel özelliklerin baskın ifadelerine maruz bırakıyordu.

3.2.2. Modern Dönem (1940-1980)

Ülkemizde 1940'lerden sonra mimaride etkin bir şekilde kendini gösteren modern eğilimler ile kuralları açık olarak tanımlı bir tasarım yaklaşımı biçimde etkili olmaktadır. Mimaride ulusal dil arayışları yerini evrensel dil arayışlarına bırakmıştır.

Alsaç'a göre, 1940-1950 dönemi Türk mimarlığında kimlik arayışında önemli gelişmeler yaşanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle İkinci Ulusal Mimarlık akımı önemini kaybetmiş, ulusal duyguların güçlendirilmesini gerektiren nedenler ortadan kalkmış, Türkiye istemeden içine girdiği uzun bir dışa kapalılık dönemi sonrası yeniden dünyaya açılmış, savaşın sona ermesi ekonomik yaşamı canlandırıp, yapı gereçlerinin dış alımını başlatmıştır (Alsaç, 1991)

Dönemin tek ev tasarımları da bu ulusal dilin yavaş yavaş terk edilmesinden etkilenmiş ve 'modern ev' imajı tasarımlarda etkili olmuştur. Bozdoğan'a göre modern ev, geleneksel muadili ne değilse oydu: bilimsel hijyenik, ekonomik ve hepsinden önce yeni "makine çağı"nın ruhunun temsilcisi. (Bozdoğan,2002) Ülkemizde tasarımcıların bu düşüncelere adapte olması ve bu düşünceleri hayata geçirerek modern üsluba ayak uydurmaları modern mimarlığın başlangıcını daha erken yaşayan ülkelerdeki yeniliklerin takibi sonucu olmuştur.

1940-1950 döneminde mimarlığın biçim açısından ele alınışı ile farklı biçimsel ifadeler mimaride kendini göstermiştir. Alsaç'a göre bu dönem içinde dünyada benzer paralellikte gelişmeler hakimdir. Amerika'da, Mies van der Rohe'nin strüktürelliği, yanı sıra Frank Lloyd Wright biçimselliği, Avrupa'da Louis Khan'ın gizlemeden kullandığı strüktürel elemanlar ile yarattığı gölge-ışık oyunları ön plana çıkar. Avrupa'da Le Corbusier yeniden gündeme gelir, betonarmenin çıplak ve kaba olarak kullanımı, binayı bir heykel gibi yoğuran biçimlendirme anlayışı" modüler" proporsiyon sistemi ve "konut makinesi" düşüncesinin uygulamaları gerçekleşir. Endüstriyel üretimden bu alanda yararlanma olanakları araştırılmaya başlanır. Bütün dünyada kabuklar, uzay kirişler jeodezik kubbeler, katlanmış plaklar, ön gerilimli betonarme gibi yeni strüktür elemanları kullanılmaya başlanır. Böylelikle mimarlıkta şeffaflık, hafiflik gibi yeni mekan anlayışları ortaya çıkar. Giderek prizmatik biçimlerden daha organik biçimlere geçilir ve organımsı gibi mimarlık akımları gelişir (Alsaç, 1976)

Türk mimarları da bu gelişimden yararlanmaya çalışmışlardır. Milli mimarlık düşüncelerinin yerini bilinçli bir çevre koşullarını değerlendirme anlayışı almıştır. Çağdaş malzemeleri konstrüksiyonları, araç ve gereçleri teknik olanakları bu yönde değerlendirmişlerdir.

3.2.3. Modern Sonrası Dönem (1980-)

Dostoğlu (1995), modern sonrası mimarlığın içinde farklı görüşleri barındıran, ancak belli ana ilkeler çerçevesinde belirginleşen iki ana yaklaşım içerdiğini ileri sürer. Buna göre Modern sonrası Mimarlık,

1. Eklektik-Popülist Yaklaşım
2. Yeni Klasikçi Yaklaşım

olarak ikiye ayrılır.

Eklektisist-Popülist yaklaşımın temel ilkeleri,

- netlik, kesinlik ve çelişkisizlik yerine karmaşıklık
- belirsizlik ve çelişkileri yansıtan bir mimarlık
- tarihten alıntılar
- sembolik öğelerin kullanılması
- binalarda iç-dış ayrımının vurgulanması

Yeni Klasikçi yaklaşımın temel ilkeleri;

- teknik
- gelenek
- tipoloji
- imitasyon

olarak ifade edilir. (Dostoğlu, 1995)

Yeni klasikçi yaklaşımı benimseyenler biçimleri aynen kullanmak yerine rasyonelliği benimsemiş ve mimari ifadede tarihi biçimlere bu rasyonellik doğrultusunda yer vermişlerdir. Binalarda tarihsel biçimler yorumlanarak kullanılmıştır.

Yirminci yüzyılın sonlarına gelindiğinde geçmişteki gibi tek bir dönemsel mimari eğilimden söz etmek mümkün değildir. Bir başka deyişle yüzyıl başından 1970'lere kadar her dönemin kendine ait belirli stilistik özellikleri yerini 1970'lerden sonraki çoklu yaklaşımların bir arada bulunduğu ortama bırakmıştır.

1980 sonrasında ülkemizdeki mimari eğilimler bahsedilen yaklaşımların bir arada bulunduğu bir ortamda gerçekleştirilmektedir. Mimari ifadelerin farklılaşmalarının artması bu çoğulcu ortamı oluşturmaya zemin oluşturmuştur. Tasarımcıların yirminci

yüzyılda farklı mimari eğilimlere yönelmeleri daha önceki bölümde bahsedilen birbirini etkileyen çok yönlü değişim sistemlerinin sonuçları olarak ortaya çıkmıştır. Tek ev tasarımlarındaki mimari eğilimlerde bu çeşitlilik, bahsedilen değişim sistemlerinin etkilerinin yanı sıra tasarımcının hayal gücüne, ideolojisine ve beğenisiyle biçimlenir.

Gür'e göre son yirmi yıldır ülkemizde görev yapan uygulamacılar başlıca dört gruba ayrılır:

1. Geleneksel linguistik dizgeleri araştıranlar,
2. Özgün linguistik dizgeler arayışı içinde olanlar,
3. Yapısalcılar ve yeni yapısalcılar,
4. Küçük mimariyi yaratanlar.

Gür, bunlardan ilk üç gruba girenleri projelendirmeyi bir tür araştırma olarak ele alan mimarlar olarak nitelendirmiştir. (Gür ve Cordan, 1999)

Utkutuğ (1992) ise Türkiye'de son yıllardaki gelişmelerin çoğulcu bir tablo içinde üç ana mimarlık yaklaşımı kapsadığını belirtir. Bunlar;

1. Gelişmiş ülkelerdeki mimari yaklaşımları benimsemek,
2. Anadolu'daki yerel, İslami kaynaklara yönelmek,
3. Mimarlığın evrensel gelişimiyle ülkemizin özgün koşullarını birlikte ele alarak kalıcı değerler üretmeyi amaçlamak.

Güzer 1980 sonrası mimari eğilimleri modern, çoğulcu ve gelenekselci olarak sınıflamıştır. Bu sınıflamada bahsedilen eğilimler de kendi içlerinde farklı yaklaşımlara ayrılmaktadır.(Tablo 3.4)

Tablo 3.4 1980 Sonrası Türkiye'de Mimari Eğilimler, (Güzer, 1996)

MODERNLER	Modernizmciler	İşlevselciler
	Yeni Modernler	Brütalistler
ÇOĞULCULAR	Seçmeciler	Romantikler
		Post-Modernler
	Araştırmacılar	Yapıştırmacılar
		Sentezciler
GELENEKSELÇİLER	Yöreselciler	Bağlamcılar
		Dışavurumcular
	Ulusalçılar	Yeni Yöreselciler
		Tarihselciler
		Ulusal Bağlamcılar
		Ulusal Kimlikçiler

Türkiye’deki mimarlık hareketlerini üslupsal olarak değerlendiren Kortan (1989) ise Türk mimarlığında son yıllardaki eğilimleri ‘plüralizm’ olarak nitelendirmiştir. Buna göre,1980 sonrası ülkemiz mimarisinde etkili olan tasarım kavramları karşılaştırmalı olarak belirtmiştir (Tablo3.5)

Tablo 3.5 1980 Sonrası Tasarım Kavramlarının Karşılaştırılması

Bitmişlik, tamlık	Bitmemişlik, Eksiklik, Fazlalık
Kesinlik, Belirlik	Belirsizlik, Muğlaklık
Simetri, Statik Denge	Simetrisizlik, Dinamik Denge
Genelleşmiş Üslup	Bireyin Usulü, Keyfilik, Manierizm, Modality
Azlık	Çokluk
Öz ve Biçim Beraberliği	Biçimin Özden Bağımsız olarak gelişebilmesi
Rasyonalizm Ağırlıklı, Mantıklı	İrrasyonelizm, Önceziler, Ağırlıklı, Mantıksız, Absurd
Bütünleşme	Parçalanma
Düzen	Kaos, Kargaşa
Düzgünlük	Eğrilik, Çarpıklık, Karışıklık
Homojenlik	Heterojenlik
Birlik, Monotonluk	Çeşitlilik
Sadelik, Yalınlık	Kompleksite, Karmaşa, Karışık
Fonksiyonel Ağırlıklı	Formalist ağırlıklı
Tarihten fikir ve öz bakımından yararlanma	Tarihten biçim olarak yararlanma
Statik Ritimler	Dinamik Ritimler
Ciddiyet, Kibarlık, Soyluluk	Alaycılık, Sradan Olma, Banallik

Araştırmacıların 1980 sonrası mimarlık eğilimleri ile ilgili vardıkları sonuçlarda ortak özellik, bu dönemin mimarlık eğilimlerinin farklı biçimsel yaklaşımların bir arada bulunmasıdır.Bu bölümde, kavramsal çerçevenin etkilediği mimarinin sonuç ürünü olan ‘biçim’e yönelik mimari eğilimler ele alınmıştır. Buna göre, 1980 sonrası tek ev tasarımlarında etkili olan tek bir yaklaşımdan söz etmek mümkün değildir. Bu amaçla ülkemizdeki mimari eğilimlerin farklılaşması ile oluşan çoğulcu ortamda biçimsel tasarıma yönelik yaklaşımlar Modern, Geleneksel ve Çoğulcu Yaklaşımlar olmak üzere üç başlık çerçevesinde ele alınacaktır. Bu yaklaşımlar irdelenirken ülkemizden tasarım örnekleri incelenecektir.

- **Modern Yaklaşımlar**

Yüzyıl başından itibaren dünyada etkili olan modern yaklaşımlar farklı mimari eğilimlerin hakim olduğu her dönemde kendini göstermiştir. Modernizm de yüzyıl başından beri süregelen hızlı değişimden nasibini almıştır. Yüzyıl başında modern olarak nitelendirebileceğimiz bir yapı günümüz koşullarına göre modern sayılamamaktadır. Günün değişen sosyal ve kültürel yapısı, teknolojik ve ekonomik imkanlar bu değişimin nedenlerindendir.

1980 sonrası ülkemizde tek ev tasarımlarında modern yaklaşımlar bu saydığımız değişim ve yenilenme doğrultusunda biçimsel ifadede kendini göstermektedir.

Ülkemizde İkinci Dünya savaşıdan sonra yaygın olarak kendini biçimsel ifadede gösteren Modern Mimarlık abartı ve gösteriştense uzak, yalın, rasyonel özellikler içerir. Dönemin bu özelliklerini yansıtan bir tek ev örneği Sedat Hakkı Eldem'in tasarımı olan Rahmi Koç Villasıdır (Şekil 3.16)

Şekil 3.16 Rahmi Koç Villası, Sedat Hakkı Eldem, 1975 (Tümer, 1996)

1980 sonrasında ekonomik ve teknolojik gelişmeler konut biçiminde etkili olmaktadır. Özellikle 1980'lerin ikinci yarısından sonra büyük kentlerde bu gelişmelere paralel olarak tek ev farklı mekansal ifadeler kazanmıştır. Bu dönemde kullanılan ileri teknolojinin bir neticesi olarak özellikle akıllı konut, ekolojik konut, enerji duyarlı ev gibi kavramlar göze çarpmaktadır.

- **Geleneksel Yaklaşımlar**

“[...]Şimdi her yerde tekrar milli kökler düşünülüp aranmaktadır. Her milletin kendi toprağından ne büyük bir kuvvet fışkırdığı seziliyor ve kökleri sökülmiş olanlara acınıyor. [...] Kendi kültürünü şuurla kavramak, milli bakımdan kuvvetlenmek demektir. Bu ise geleneğe götürür[...]”

Paul Bonatz: “Yeni Alman Mimarisi”, Arkitekt, 1943

Çağdaş bir yapıda geleneksel biçimlerin farklı tutumlardaki ifadelerinin kullanılması geçmişten günümüze pek çok tartışma ve eleştirilere konu olmuştur. Günümüzde herhangi bir yapıda geleneksel yapı biçimleri ile karşılaşmaktayız. Bu tutum bazen kullanıcının tasarım sürecine katkısıyla, gerekse tasarımcının biçimsel tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Yine de bu biçimsel tasarım yöntemi ile ele alınmış bu örneklerin çokluğu , ülkemizde bu yönde bir talebin olduğunu göstermektedir.

Tarihi biçimlerin kullanımının gerçekleştiği konut örneklerinde biçim kullanımları iki şekilde olmaktadır. Bunlardan birincisi biçimlerin aynen kullanımı, ikincisi ise biçimlerin görsel olarak olduklarından farklı ve anlam olarak yorumsal kullanımı şeklindedir. Genellikle aynen kullanılan biçimler modern malzemeye yapıda ifade bulur.

Geleneksel biçimlerin görsel olarak farklı fakat kavram olarak bina kütlelerinde yerini almaları ise diğer biçimsel tasarım şeklidir. Bu şekilde kullanılan geleneksel biçim tasarıma bir yorum olarak aktarılmaktadır. Böyle bir yaklaşımla tasarlanan yapılarda kullanılan biçimler görsel ifade olarak benzer niteliklerde olup fonksiyonel olarak farklı anlamlar yüklenmiştir.

Örneğin, konut tasarımlarında geleneksel bir öğenin içeriksel özelliğinden çok fiziksel özelliğinin biçimsel ifadede yorumlayan bir örnek Mehmet Konuralp'in Çengelköy Villaları'dır. Kütle biçimlenişinde geleneksel bir biçim karakteri olan 'cumba' etkili olmaktadır. Geleneksel evin yüzeydeki küçük açıklıklarına karşın bu örnekte daha şeffaf yüzey kurgusu hakimdir (Şekil 3.17).

Şekil 3. 17 Geleneksel Biçimin Çağdaş Yorumuna Örnek, Çengelköy Villaları, 1987

Tarihsel biçimlerin çağdaş yapılarda yer alması konusu birçok araştırmacı tarafından konu edilmiştir. Aykut'a göre tarihin modernde tutsak edilmesinden sonraki yeni dönemselliğinde; dönün tarihsel varlığı, anlamı alınmadan bugüne aktarılırken yeni yığılımlar (recollection), yeni bir bilinçdışı davranış kolektivitelerini getirmektedir. Bu tasarım irrasyoneldir, yani imgelemler rastlantısal olmaktadır. (Aykut ve Diğerleri, 1994)

Çağımızda ‘geçmiş’, bazı mimarlar tarafından alışılmışın dışında yöntemlerle de değerlendirilmektedir. Alternatif mimarinin uygulayıcıları da alternatif teknolojileri geliştirmek için geleneksel mimariye başvurmaktadır. Michael Reynolds’un Taos’ta gerçekleştirdiği kerpiç ev bu tutuma iyi bir örnektir. Söz konusu evde Reynolds dolgu malzemesi olarak atılmış bira ve kola tenekelerinin, temellerde ise eski otomobil lastiklerini kullanmıştır. Yörenin Kızılderililerin sosyal ve dinsel faaliyetleri için kullandıkları kiva çukurunun prensibinden de, mimar binanın havalandırması için yararlanmış bulunmaktadır. Evin arkasında yer alan kiva çukurunu içine her iki yatak odasının penceresi açılmaktadır. Böylece , yazın evde biriken sıcak hava dışarıya doğru emilmekte ve çöl iklimine sahip bir yörede bulunan bu yapının içi, klima cihazı kullanmadan, serinletilmektedir. Böylece, üzerinde konuşulan ev, Kızılderililerin geleneksel yapı malzemesi olan kerpiç ile yine Kızılderililerin geleneksel yapı tipi olan kiva, alternatif yöntemlerle kullanılmıştır. (Özer, 1990) Bu yapıda geleneksel kiva çukurunun hem biçimsel olarak aynen kullanımı hem de fonksiyonunun günün koşullarına uyarlanması söz konusudur.

Ülkemizde geçmişe ait biçimlerin mimari ifadelerde yer alması çoğunlukla yapının o yere özgü geleneksel kültürüne dayandırılır. Yapının konumlanacağı yerin tarihi özelliklerine ve geleneksel kültürüne ait biçim arayışlarına gidilir. Konut tasarımlarında, bu tür tasarım yaklaşımları genellikle geleneksel Türk konutunun yere özgü kimliğinin biçimsel ifadeleri ile gerçekleştirilmiştir. Geçmişin görsel ifadelerini barındıran tasarımlarda biçimler farklı tarihi kaynaklardan alınırlar. Bu tür bir sınıflamayı Karaaslan’ın mimari yaklaşımlarını değerlendirmek için yapmış olan Kandil ve Özkan(1999), söz konusu mimarın geçmişe ait biçim kullanımlarını Anadolu kaynaklı yaklaşımlar olarak ifade etmişlerdir.(Tablo3.6)

Tablo 3.6 Karaaslan’ın Tasarımlarında Anadolu Kaynaklı Yaklaşımlar (Kandil ve Özkan, 1999)

Anadolu Yaklaşımlar	Kaynaklı	Kullanılan Biçimler
Anadolu Mimarlık Tarihinden Mimari Biçimler		Dorik sütun, üçgen alınlık, kümbet, şadırvan, cumba, söve
Anadolu Mekan Kültürleri		Parçalı kütle kompozisyonları, avlu oluşturmaya yönelik kütle dağılımları, Kütle düzenlemelerinde insani ölçek
Anadolu Genel Kültürleri		Mitoloji, demokrasi anlayışı
Kapadokya Etkileri		Peri bacaları, mağaralar, vadiler,oda modüller

Çağdaş Türk Konut mimarisinin kültürel özünün geleneksel Türk mimarisinin kültür-davranış-mekan etkileşim sisteminin gizlerinde aranması gerektiğini savunan Turgut ve Ünügür, bugünkü Türk toplumunun koşul ve gereksinimlerine uyum gösterebilecek mimari çevreleri içerecek bir konut kavramının geliştirilebilmesi için geleneksel Türk konut mimarisi sistematik bir analiz süreci içinde incelenmesini savunmaktadırlar. (Turgut ve Ünügür, 1992) Buna göre bu analizi bilişsel-davranışsal, normatif ve kültürel öz analizi olarak sınıflandırmışlardır.

Turgut ve Ünügür'ün sınıflandırmasında bilişsel-davranışsal analizler; mahremiyet davranışı, kişisel mekan ve egemenlik sınırı analizleri olup konut içi davranış mekanizmalarını belirler. Normatif analizler, geleneksel Türk evinin biçimlenmesini etkileyen normların tarihsel süreç içinde birbirlerinden etkilenecek kalıplaşmış mekan düzenleme ilkeleri olarak Türk konutuna yansımalarını ortaya koyar. Bu mekan düzenleme ilkeleri;

- Bağımsız mekan kavramı
- Soyut çevre kavramı
- İçer dönüklük dışı kapalılık
- Orta mekan kavramı
- Çekirdek birim (Tekrarlanabilir birim)
- Taşınabilir yaşam düzeni

şeklinde belirlenmiştir. (Turgut ve Ünügür, 1992)

Geleneksel mimarinin özünün çağdaş konut tasarımlarında yer alması, belirli bir süreç içerisindeki değişimlerden kaynaklanan görsel ifadelerle neden olmaktadır. O günün yaşam koşullarındaki mekan organizasyonları günümüz koşullarının mekana verdiği anlamlarla farklı mekansal kurguları zorunlu kılmaktadır. Geleneksel konutu biçimlendiren etmenler bu süreç içinde günümüz konutunu biçimlendiren çok yönlü ilişkiler sistemlerine dönüşmüştür.

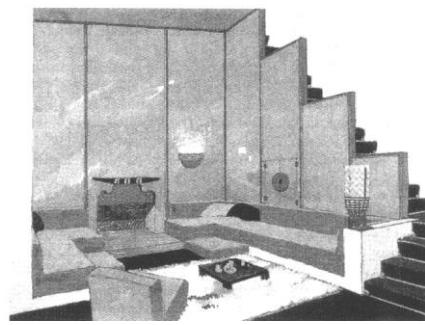
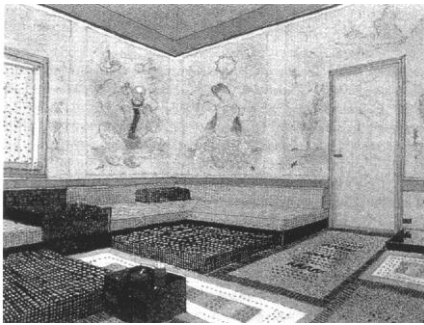
Yirminci yüzyılda kentlerde yaşanan sosyal hareketliliğin sonucu olarak tekil konutlar kent merkezinden dışı doğru bir kaymıştır. Üst gelir grubunun gerçekleştirmiş olduğu bu yer değiştirme ile konutun fiziksel çevresiyle olan ilişkisi değişmiştir. Bazı yerleşimlerde kent içindeki Türk ev yaşamını sürdürme çabaları ile geleneksel Türk evi biçimsel ifadelerine yer verilirken, bazı yerleşimlerde ise tamamıyla farklı, yenilikçi tasarım anlayışları mevcuttur. Bu iki farklı mimari özellikte olan konutlardaki ortak özellik, her iki biçimin genelde modern teknoloji ve malzemeye bağlanmış olmasıdır.

Günümüzde geleneksel biçimlerin bire bir veya yorumsal kullanımlarının yanı sıra mekan kullanımındaki ilkeler de biçimsel organizasyonlarda etkili olmaktadır. Geleneksel mekanların oluşumundaki bu temel ilkelerin en önemlisi esnekliktir. Her mekan gece ve gündüz kullanılacak esnekliğe sahiptir. Eruzun (1996), bu esnekliği sağlayan kriterleri şu şekilde ifade etmiştir:

- Sabit tefriş elemanlarının çok amaçlı kullanılabilmesi (Örnek: Sedir) Yalnızca bir amaca yönelik olanların ise kullanıldıktan sonra kaldırılabilmesi (Örnek: Sofra)
- Düşey kullanıma önem verilmesi ve duvar yerine çoğu kez dolaplar yapılması.
- İç mekanların öncelikle çıkma, köşk eyvan gibi çözümlerle manzaraya, manzara önemli değilse en uygun yöne dönük olması.
- Ev kurulduktan ve üstü çatı ile kapatıldıktan sonra mekanların gereksinmelere göre zamanla tamamlanmasına olanak veren yapı sistemine sahip olması.

Bu çözümler günümüz mimarlığında teknolojinin verdiği olanaklarla ifade bulunmaktadır. Gerek kullanılan malzemelerdeki yenilikler, gerekse toplumsal yaşamdaki yeni ilişki sistemlerinin (farklı aktiviteler, iş yaşamının mobilleşmesi, toplumsal iletişim) gelişmesiyle bu çözümler yeni çağın yaşam tarzını oluşturmaktadır.

Mimar Sedat Hakkı Eldem'in geleneksel Türk unsurlarından ilham alan modern iç mekan çalışmaları modern konutta gelenekselin özünün kullanımının ilk örneklerini oluşturmaktadır (Şekil18).

Şekil 3.18 Sedat Hakkı Eldem'in Eskizleri (Bozdoğan, 2002)

- **Çoğulcu Yaklaşımlar**

Güzer(1996), 1980 sonrasının yarattığı serbestlik zemini içinde farklı tutumlarla aynı anda alıntı ilişkisi içine girebilen ya da kabul görmüş ve yaygınlık kazanmış uluslararası tutumlarla bağlantı kurmayı dışlayarak kendi üslubunu oluşturma tutumu içinde olan eğilimleri ‘Çoğulcu’ olarak nitelendirmiştir ve Çoğulcu’ları iki alt başlıkta ele almıştır. Bunlar:

- Seçmeciler: Genellikle alternatif bir söylem kaygısı ya da dil bazında bir süreklilik arayışını öne almaksızın tarih, kültür, gelenek gibi çerçevelerden yapılmış alıntıları daha çok yapının imajını güçlendirmek üzere kullananlar,
- Araştırmacılar: Yapıyı anlamsal olarak zenginleştirmek için imaja dayalı bildik referans çerçeveleri oluşturmak yerine tasarımcının oluşturmaya/kurmaya çalıştığı alternatif çevreler kullananlar.

Mimari bütünde geleneksel ve modern yaklaşımları her ikisini birden barındıran örneklerden biri de Gökhan Avcıoğlu’nun 1997’de uygulamış olduğu Çengelköy’deki konut tasarımıdır. Konutun birbirlerine paralel olan iki cephesi iki farklı karakterde tasarlanmıştır.(Şekil19) (Güzer,1996)

Şekil 3. 19 Çengelköy Evi, Gökhan Avcıoğlu,

<http://www.arkitera.com/diyalog/gokhanavcioglu/ornekler.htm>

- **Tek Ev Tasarımlarında Doğal Enerji ve Teknoloji Kullanımı**

Gür, 60'lı yıllardan bu yana müstakil konutlarda ortaya konmuş yaratıcılık ve yeniliklerin, köklerini enerji (güneş, rüzgar gibi doğal enerji kaynaklarına yönelme), ekoloji (sürdürülebilirlik, doğallık, yerellik, bölgesellik), kimlik-ayrıcalık, düş-fantezi gibi entelektüel kavramlardan ve teknolojik analogilerden aldığını belirtir (Gür, 2000).

Doğal enerji kullanımının yapı tasarımlarında sadece doğal malzemeler kullanımı ile gerçekleşebileceği düşüncesi sürdürülebilir tasarımlarda teknolojik ifadelerin kullanımıyla çelişir. Doğa ve teknoloji kavramları birbirleriyle çelişen iki kavram gibi anlaşılsa da günümüzde ekolojik tasarımların gerçekleştirilmesi teknolojik çözümlerle mümkün olabilmektedir.

Doğa merkezli yaklaşımlar (ecocentrism) çevre değerlerine önem veren yaklaşımlardır. İnsanların doğa karşısında ussal değil, fakat vicdani ve duysal bir sorumluluğu olduğunu varsayar. Ekoloji ve teknoloji karşılaştırması da bu bağlamda yapılır. Teknoloji merkezli yaklaşımlar (technocentrism) ise kaynakların kullanılmasında akılcılığı ön planda tutmakta, bunu ve savurganlığın önlenmesini, en çok sayıda insana, en uzun süreyle en büyük yararın sağlanmasının ön koşulu olarak görmektedir (Eryıldız, 2003).

Son yıllarda büyük gelişme gösteren yapı teknolojisinin, çevreye duyarlı tasarımların performanslarını arttırıcı yönde imkanlarından faydalanılmakta, ısı geri kazanım sistemleri, tesisatla ilgili yeni ve ileri teknoloji uygulamaları ve akıllı elektronik teknolojilerinin kullanılması sayesinde doğal verilerin çağdaş teknolojilerle değerlendirildiği çevreye duyarlı tasarımlar yapılmaktadır (Eryıldız,2003).

Bu yaklaşımlar çerçevesinde doğa ve teknoloji kavramlarının mimari tasarımda birbirinden ayrı birer unsur olarak değil, tersine birbirlerini tamamlayan bir unsur olarak ele alınmasının yayarcı bir yaklaşım olacağını söylemek yanlış olmaz.. Bu bölümde hem doğa merkezli yaklaşımlarla hem de teknolojik merkezli yaklaşımlarla ifade bulan sürdürülebilirlik kavramı ve yalnızca teknolojik gelişmelerin doğrultusunda günümüz mimarlığında yeni bir kavram olarak ortaya çıkan akıllı konut tasarımlarının tek ev mimarisine etkileri değerlendirilecektir.

- **Sürdürülebilirlik ve Ekolojik Konut**

Yirminci yüzyılın son çeyreğine yaklaşıldığında iklimle dengeli tasarım, doğal enerjinin kullanımının yüksek tutulması ve sürdürülebilirlik gibi kavramlar, konut tasarımlarında ekolojik çözümlerin önem kazanmasına neden olan unsurlardır. Enerji kullanımının minimuma indirilmesinin sağlanması konut tasarımlarında yeni teknolojik çözümlerin oluşturulmasını zorunlu kılmıştır. Yapılacak çözümler bir konut tasarımında bina kabuğunun iklimle denge kuracak nitelikte biçimlendirilmesinde etkili olmaktadır.

Kentlerin günden güne kalabalıklaşması ve buna paralel gelişen doğal kaynakların hızlı bir şekilde tüketilmesi ile mimarlık dünyası bu soruna çözüm getirebilir nitelikte yönelimler ortaya çıkmıştır. Doğal kaynakların hızla tüketilmesi ve çevrenin tahrip edilmesi tehdidi sürdürülebilir tasarımların önemini arttırmaktadır. 1960'larda ortaya çıkan bu çevre bilinci, ekolojist, minimum enerji kullanımlı ve çevreci olarak nitelendirilen mimari eğilimlerle ifade bulmuştur. Bu nitelikler günümüzde bina tasarım süreçlerinde dikkate alınması gerekli kriterler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ekolojik dengeyi sağlama ve minimum enerji tüketimi gibi kriterler, tasarımcıların ve yatırımcıların bu amaçlara yönelik çözümler üretmelerini ve bu kavramların göz önünde bulundurulduğu tasarımların yapımını hızlandırmalarını gündeme getirmiştir.

Mimaride enerji kaybının en fazla olduğu yapı kabuğunda yalıtım sağlama, enerjinin etkin kullanımına yönelik çözümler, yenilenebilir enerjilerden yararlanma, geri dönüşebilir malzeme kullanımları gibi özellikler çevreye duyarlı sürdürülebilir tasarımların özelliklerindendir.

Tasarımlarında yeniden kullanım, geri dönüşüm gibi kavramlara yer veren ve bu yönde uygulamalarını gerçekleştiren Shigeru Ban'ın 'Kağıt Ev'i, yirminci yüzyılda uygulanan çevre duyarlı tasarımlardan biridir. Ban, kısa ömürlü olmakla beraber bu evi insan eliyle gerçekleştirilen doğa yıkımına bir önlem olarak geri dönüştürülebilir bir malzeme olan kağıt ile kaplamıştır. (Şekil 3.20)

Şekil 3. 20 'Kağıt Ev', Shigeru Ban,1995

(<http://www.archilab.org/public/1999/artistes/shig01fr.htm>)

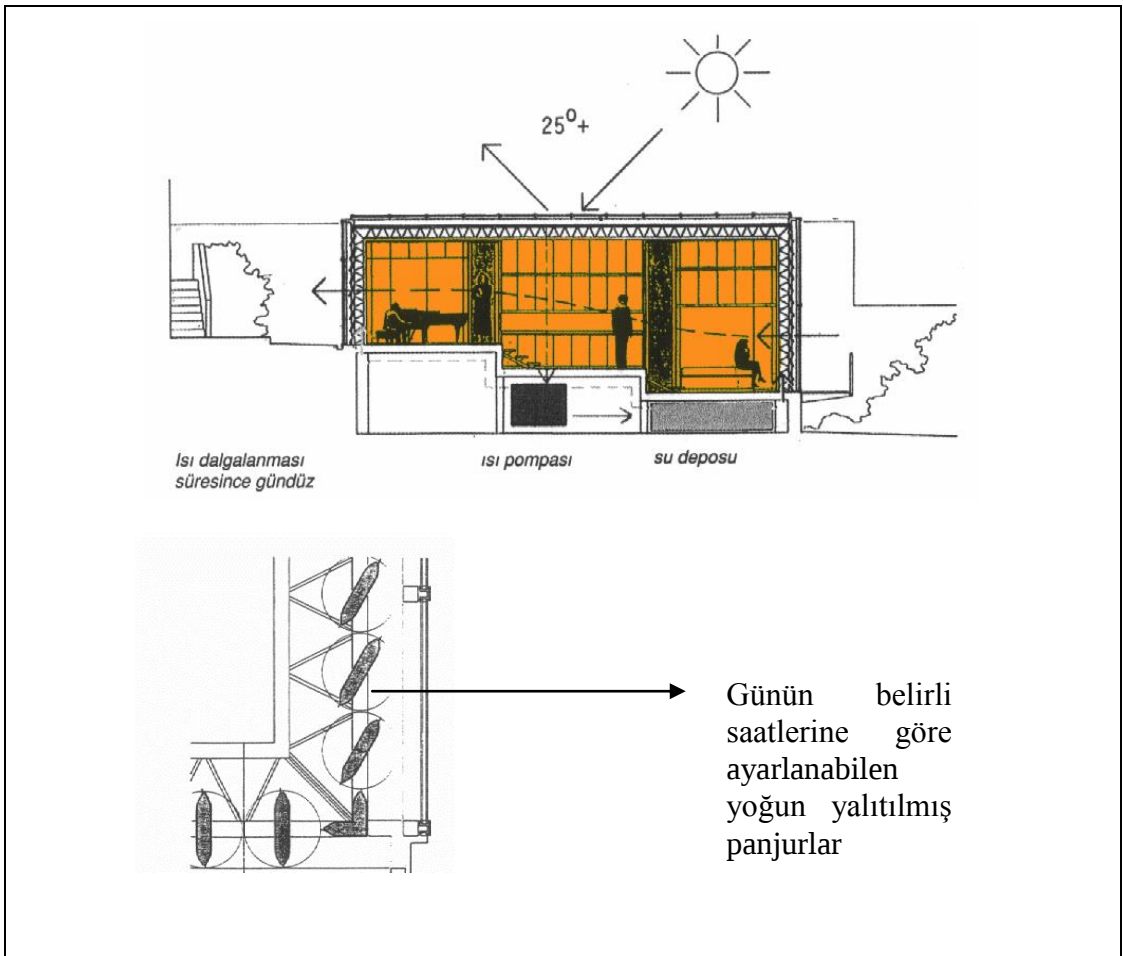
Gelişmiş ülkelerde artık şehir bölge planlama ve mimarlık platformlarında sürdürülebilirlik kavramı gittikçe daha çok tartışılan bir konu olarak gündemdedir. Bu kavramın temasını oluşturduğu birçok yarışma projesi, araştırma projeleri, tartışma ortamları ve bilimsel sunumlar günden güne artmaktadır. Mimari eğitimde de programlar bu yönde geliştirilmektedir. Tüm bu gelişmeler günümüz toplumlarının karşı karşıya kaldığı doğal kaynakların tükenme tehlikesinin önüne geçme ve gelecek nesillere yaşanabilir mekanlar bırakma gibi amaçlar doğrultusunda yapılan çalışmalar ışığında gerçekleşmektedir. Gelecek tasarımlarda da bu kavramın söz konusu olacağı yani bu kavramın ileriye dönük çözümler amaçlaması nedeniyle gelip geçici bir tasarım yaklaşımı olmadığı yadsınamaz.

Ayaz(2002), yapılarda sürdürülebilirliğin ekoloji, kullanıcı konforu ve sağlığı ile yapılabilirlik olarak üç başlık altında gruplandırmıştır:

Tablo 3.7 Yapılarda Sürdürülebilirlik Kriterinin Uygulanabilirliği (Ayaz.,2002)

Ekoloji Şartları	Kullanıcı sağlığı ve Konforu	Yapılabilirlik Şartları
.Çevreye saygı	.Termal şartlara uygunluk,	.Ekonomik olarak yapılabilirlik
.Temiz enerji kullanımı	.Görsel şartlara uygunluk	.Teknolojik olarak yapılabilirlik
.Enerji etkileşimi	.Akustik şartlara uygunluk,	.Kaliteli ortamı sağlamak
.Geri dönüşüm	.Hava kalitesi,	
	.Malzemelerin ortama uygunluğu	

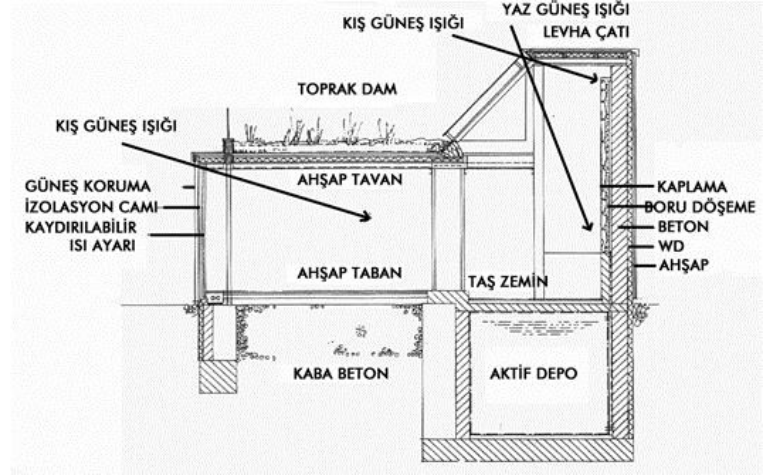
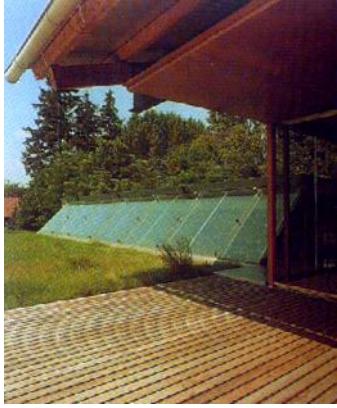
Konut tasarımlarında sürdürülebilir tasarımlar ekolojik konut kavramını meydana getirmiştir. Konut tasarımlarında çevre duyarlılığının önem kazanması dünyada birçok ekolojik konut örneklerinin oluşumuna neden olmuştur. Enerjinin etkin kullanımı konusunda yapılan çalışmalar da ‘eko ev’ güncel tasarımlarında göz önünde bulundurulmuş önemli bir etkidir. Doğal enerjinin konut mekanlarında iklime göre değişken özelliklerini kullanmak, duvar ve döşeme elemanlarında gerek malzeme gerekse biçim özelliklerinde yapılan çalışmalarla mümkün olmaktadır. Doğal enerjiden yararlanma konusunda Robin Spence’nin İngiltere’nin Cornwall kentinde tasarladığı yapı, iklime göre değişken kabuk bir yapıya sahiptir (Şekil 3.21).

Şekil 3. 21 Değişken Kabuklu Cornwall Evi (Önal.,1993)

Cornwall Evi, ince çelik ve alüminyum kafes kapılar üzerinde destekli, kapalı birimlerle sınırlanmış bir cam kutu olarak tasarlanmıştır. Dış kabuğun içine, ayarlanabilen, yoğun yalıtılmış otomatik panjurlar yerleştirilmiştir. Bu panjurlar gün ışığının günün farklı saatlerinde farklı açılarda bulunabiliyor ve iç mekana uygun ısı değerleri oluşturulabiliyor.

İklim koşullarının tasarımın ana temasını oluşturduğu ve enerjinin etkin kullanımının maksimum derecede tutulduğu 'Standard Solar' evinde termal depolama kapasitesiyle birlikte minimum materyallerle maksimum fayda amacı güdülmüştür. Proje, 1990 yılında Avustralya Mimarlar Birliği (RAIA) tarafından ödüllendirilmiştir. Ayrıca 1991 yılında Avustralya Mimari ÖKO ödülünü kazanmıştır. (Şekil 3.22)

Şekil 3. 22 Standard Solar Evi (Doubilet ve Boles, 1999)

- **Akıllı Konut**

Günümüzde akıllı konut tasarımları insan eliyle programlanmış bilgisayar sistemleriyle yönetilen, kullanıcısının konfor koşullarını bu yolla sağlayabilen ekipmanlarla donatılmış konutlardır.

Akıllı konut, kendisini niteleyen kelimedenden de anlaşılacağı gibi kendisine programlanmış görevleri yeri ve zamanında yapabilen tasarım anlayışıyla oluşturulur. Kullanıcının isteklerine yönelik bilgisayar sistemlerine sahiptir.

Akıllı konutların Türkiye’deki ilk örneklerinden olan Sinpaş Akıllı villaları tasarımında Bill Gates’in evinde bulunan birçok bilgisayar sistemleri mevcuttur. (Şekil 3.23) Sinpaş akıllı villalarında ısıtma/soğutma, enerji, aydınlatma sistemini uzaktan veya yakından kumanda sistemleri mevcuttur. Ayrıca evde uzaktan eğitim alma, eğlencelere katılabilme, uzaktaki kişilerle görüntülü olarak sohbet edebilme, çocuklar kreşteyken onların ne yaptığını izleyebilme, sağlık hizmetleri alabilme gibi fırsatları gerçekleştirebilecek sistemler tasarlanmıştır. Bu konutlarda bulunan elektronik cihazlarda bir arıza meydana geldiğinde, cihaz, tamirciye göndereceği elektronik posta ile arızayı bildirerek, tamircinin kendi işyerinden cihazı test edip bakım ve onarımını yapabilmesini sağlar.

Şekil 3. 23 Sinpaş Akıllı Konutları

(<http://212.98.241.50/sinpas/aquamanors/konum.htm>)

Bu konutlarda kullanılacak akıllı eşyalar da günlük yaşamda meydana gelebilecek bazı durumlara göre programlanmışlardır. Örneğin, buzdolabı, eksilen bir ürünün siparişini markete, elektronik posta ile verebilir. Evdeki çamaşır makinesi, buzdolabı, fırın, TV vb. cihazların istenilen saatte açılıp-kapanması için programlanabilir, ev içinden uzaktan kumanda aletiyle kontrol edilebilir şekilde tasarlanmıştır. Bu gibi eşyalar mobil telefonuyla ya da internetten verilen komutlarla ayarlanabilir.

Akıllı konutların eylemleri gerçekleştirmede sağladığı kolaylıkların mimari mekanda bir araç olan ekipmanların farklılaşması ile sağlanması mekanın mekanik görünümüne neden olmaktadır. Elektromekanik sistemler ve iletişim sistemlerinin ev içi yaşamı kolaylaştırıcı etkileri konut içi ekipmanların yanı sıra fonksiyonlar arası ilişkilerde de etkili olmaktadır.

3.3. Tek Ev Olgusunun Biçimine Etki Eden Tasarım Kavramları

Yüzyıl başından itibaren yaşanan mimari gelişmeler incelendiğinde tek ev olgusunda meydana gelen değişim, biçimsel ifadede kendini göstermektedir. Yirminci yüzyıl konut tasarımlarındaki bu yaklaşımların meydana getirdikleri tasarım kavramları sahip olduğu özellikleri vurgulayan tek ev örneklerinde incelenecektir. Buna göre her bir tasarım kavramının tek ev olgusunun biçimsel niteliklerine etkileri araştırılacaktır.

- **Tasarımda Yalınlık:**

“Yalınlık, yoksulluk demek değildir; fakat bir seçimdir, ayırmadır, bir kristalleştirmedir. Amacı ise saflıktır. Yalınlık sentezleştirmedir, arındırmaktır (distillation). Küplerden oluşan parçalı bir karışım raslantısal bir olaydır, fakat bir sentez yapmak entelektüel bir aktır.”

Jacques Guiton, The Ideas of Le Corbusier on Architecture and Urban Planning, George Braziller, New York, 1981

Yirminci yüzyıl başı mimarlık tartışmalarında arınma, bir özgürleştirme, yüklerinden kurtarma edimi olarak tanımlanır. Mimarlık bütün tarihsel yüklerinden kurtulmaya kararlıdır., hem söylem hem de biçim dili olarak. Biçimsel arınmanın stratejisi soyutlamadır. Biçimler bütün tarihsel giysilerinden, süslemelerden soyutlanıp olabildiğince çıplak sunarlar kendilerini, sadece içsel özellikleriyle. Arınma ahlaki olduğu kadar estetik bir zorunluluktur. Güzellik arınmanın doğal bir sonucudur. Arınma idealinin 1900’lerin başındaki mimari ifadeleri üç temel unsurda özetlenebilir:

- Yapımın sadeliği
- Teknoniğin okunaklığı
- Malzemenin Saflığı

1991’de İspanya’da tasarımı gerçekleştirilen Gaspar evinde yalınlık, mekan, kütle ve yüzey organizasyonlarındaki temel ilkedir. (Şekil 3.25)

Şekil 3. 24 Gaspar Evi, Alberto, Campo Baeza, 1991, İspanya (Doubilet ve Boles, 1999)

- **Tasarımda Şeffaflık**

Biçimsel ifadede şeffaflık, yirminci yüzyıl başından itibaren gelişen teknoloji sayesinde binalarda geniş açıklıkların oluşturulabilmesi ile uygulanabilir bir özellik haline gelmiştir. Öyle ki bazı tasarımlarda temel biçimsel karakter olmaya başlamıştır. Bu kavram yirminci yüzyılda yaşanan toplumsal değişimlerin etkisiyle yaşamın her alanında kendini göstermektedir.

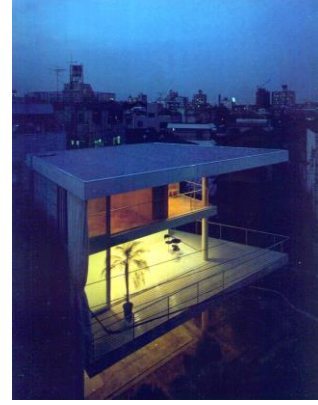

Wall-less House
Tokyo

Şekil 3. 25 Wall-less House, 1994, Takaharu and Yui Tezuka
(<http://archrecord.construction.com/projects/portfolio/archives/0212Tezuka.a>)

Perde Duvarlı Ev (Curtain Wall House), yüzeysel kurguda oluşturulan şeffaflık özelliğini günün belirli zamansal süreçlerinde kaldırabilen ve tercihe göre kapalı olma hakkını kullanabilen ilginç bir örnektir. (Şekil 3.27)

Şekil 3. 26 Curtain Wall House, Shigeru Ban,1995 (Riley, 1999)

Geleneksel aile yapısının değişime uğraması ile mahremiyet kavramı da yeni anlamlar kazanmıştır. Perde duvarlı konutun toplumsal izolasyonu, biçimsel ifadedeki somut bir gösterge olarak sabit olmayan bir cephe elemanı kullanılarak sağlanmıştır.

- **Tasarımda Malzemenin Vurgulanışı (Materyalite)**

Özellikle yirminci yüzyılın son çeyreğinde yüksek teknoloji ürünü malzemelerin biçimdeki ifadeleri ile oluşan bir yaklaşımdır.

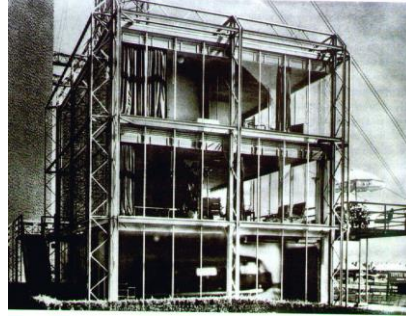
Deck Evi bu yaklaşımla tasarlanmış tek ev örneklerinden biridir. Gerek yüzey kurgusunda gerekse mekansal kurguda ileri teknoloji ürünü çelik, cam ve işlenmiş ahşap yüzeyler hakimdir. (Şekil 3.28)

Şekil 3.27 The Deck House, John Young,1992 Londra, (Doubilet ve Boles, 1999)

- **Makine Estetiği**

Korkmaz'a göre 1980'lerde, ifade ve görüntüye odaklanmış bir söylemin hakim olduğu mimarlık ortamında, makine esteseze edildi, binanın taşıyıcı sistemi ve mekanik aksamı baskın bir ifade olarak kullanılmaya başlandı (Korkmaz, 2001). Taşıyıcı sistemin ve mekanik aksamın dışarıda çıplak ifadesini en iyi yansıtan örneklerden birine yüzyıl başında tasarlanmış olan Kristal (Crystal) Ev'dir. (Şekil 3.29) Mekansal ve kütleli ifadeye rasyonel bir yaklaşım söz konusu iken taşıyıcı sistemi tamamen çıplak bırakılmış yüzey kurgusunda makine görünümündedir.

Şekil 3. 28 Kristal Evi, William ve George Fred Keck , 1933 (Arredamento, 2003)

- **Geometrik Form**

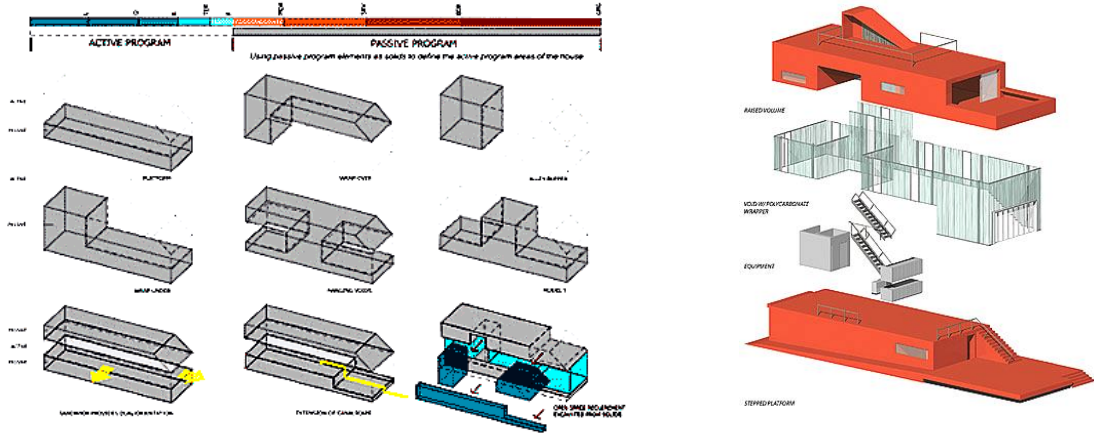
“Matematiksel hesaplara çalışan mühendisler, gözlerimizi geometriyle, aklımızı matematikle hoşnut kılan geometrik biçimler kullanırlar, onların yapıtları yine sanat yolundadır.”

Corbusier, 1923, "Bir Mimarlığa Doğru"

Özellikle modern mimari eğilimlerle birlikte biçimsel ifadeye temel geometrik formların baskın olduğu örnekler kendini göstermektedir. Kütleli kurguda tek bir geometrik formun kullanıldığı bütünsel yaklaşımların yanında çeşitli geometrik formların biraraya gelerek oluşturduğu kompozisyonlar da mevcuttur.

Belirli geometrik kurallara göre yapılan biçimlenme organizasyonlarında da tasarımcı belirli bir formulasyona göre çalışır. Kütleli ekleme boşaltma işlemlerinin nasıl yapılacağını belirli geometrik kurallar belirler.

XTEN tasarım stüdyosunun Los Angeles 'da gerçekleştirdiği 'Poly Evi' tasarımı geometrik ekleme boşaltma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. (Şekil 3.30)

Şekil 3. 29 Poly Evi, XTEN Architecture, Los Angeles, (<http://www.american-architects.com/content/profiles>)

- **Asimetrik Denge**

Yirminci yüzyıla kadar mimari biçimde baskın bir karakter olan simetrik özellik Modern mimari yaklaşımlarının etkisiyle etkisini yitirmiş ve mekan, yüzey ve kütsel kurguda kendini göstermiştir.

- **Esneklik**

Özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra teknolojik gelişmelerin giderek artan bir ivme kazanması aile yaşantısındaki değişimi hızlandıran sebeplerin başında gelmektedir. Bu nedenle tasarımcılar konut tasarımlarında zamanın yeniliklerine ayak uydurabilen özellikte, değişime kolayca ayak uydurabilen esnek mekan çözümlerine yer vermişlerdir.

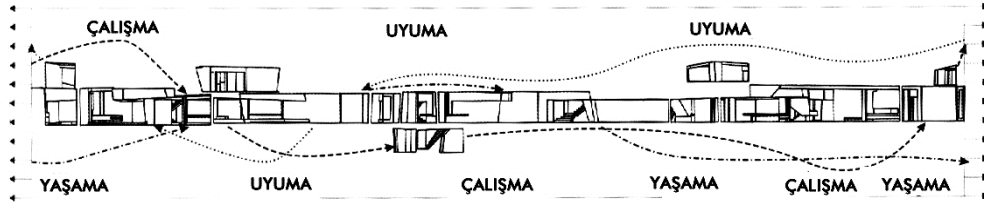
Kütsel organizasyonlarda uzun vadede ailenin gelişim dönemlerine göre büyüeyebilen evler, mekansal organizasyonlarda farklı kullanıcı tiplerine göre biçimlenen fonksiyonel düzen, yüzeysel organizasyonda ise yapının çevre ile ilişkisinin kullanıcı isteğine göre biçimlenmesini sağlayan hareketli yüzey elemanları, bahsedilen esnek çözümlerdendir.

- **Hafiflik**

Özellikle yapı sektöründeki hızlı gelişmelerle daha hafif taşıyıcı sistemlerin ve malzemelerin üretilmesi biçimsel ifadenin de hafiflik kavramının önem kazanmasını sağlamıştır.

- **Parçalılık**

Parçalılık kavramı kütle ve mekan organizasyonlarında fonksiyonel ayrışmayla biçimde ifade bulur. Kütleli bütünde belirli bir geometri söz konusu değildir fakat bütünü oluşturan parçalar geometrik özelliklerde olabilirler. Bu biçimsel nitelikleri barındıran Mobius evi, sözü edilen fonksiyonel parçalanma birbirini saran iki yaşamın organizasyonu niteliğinde sağlanmıştır. Aile yaşamı, zaman-mekan kavramı çerçevesinde çift dönüşlü kurguya sahiptir.

Şekil 3. 30 Mobius Evi, Ben Van Berkel, 1998, (Mostaedi, 2003)

Mobius evinde birbiri içine geçen iki çizgi yapının biçimsel organizasyonunda etkin roldedir. Plan birbirine geçmiş iki çizgiden oluşur. Plan açıldıkça iç içe geçen çizgiler yerlerini, evde kullanılan ve birbirinin önüne geçip yer değiştiren iki ana malzemeye, cam ve betona bırakırlar. Mobius evindeki parçalanma bu çift eksen üzerinde geçen dönüşlü bir yaşam kurgusunu ifade eder.

- **Bütünlük**

Biçimsel ifadede yapının tüm çevresel bileşenleriyle, içinde bulunduğu ortamla ve sahip olduğu tüm yapısal bileşenlerle bir bütün oluşturmasıdır.

- **Kübik Form**

Modern mimarlığın temsilcileri mimari formu yalnız birincil geometrik formlarla tanımlıyorlardı. Kübik formlu tasarımlarda genellikle tasarım

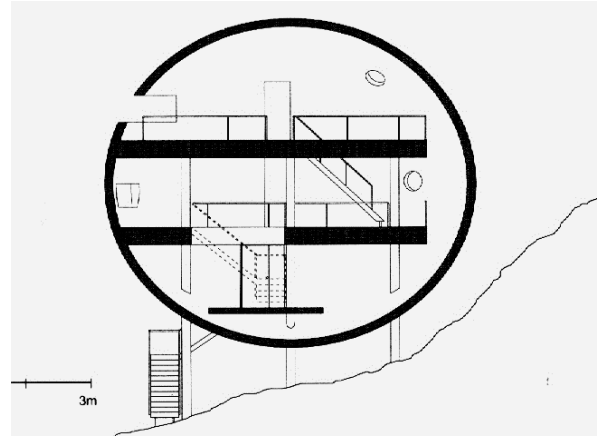
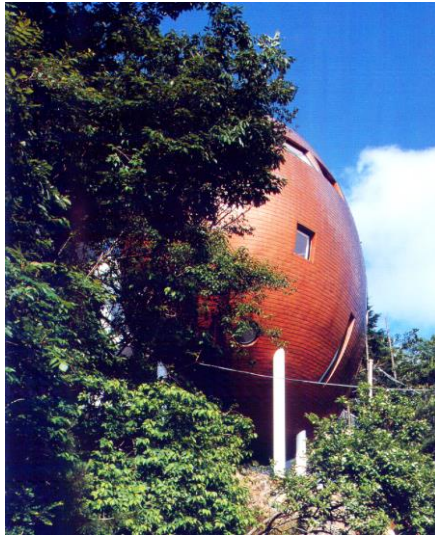
sürecinin başında binanın formuna karar verilir. Bu biçimci, tündengelim bir yaklaşımın egemen olduğu bir tutum olup fonksiyonalist yaklaşımlara karşıt bir durum sergiler. Biçimsel ifadede dinamik dengeye karşıt olarak statik denge söz konusudur.

Bozdoğan'a göre yüzyıl başında 'küçük' terimi çoğunlukla müstakil ev ve villalarda kendini gösteren bir özelliktir. Bozdoğan (2002), küçük evin en ideal tipinin ve paradigmasının her zaman doğaya, gün ışığına ve sağlıklı yaşama yakınlığıyla övülen müstakil, tek aileye yönelik ev ya da villa olduğunu belirtmiştir.

- **Kabuklaşma**

Özellikle kütleli ve yüzeysel kurguda etkili olan kabuksu formların biçimsel ifadede etkili olduğu örneklerin artması bu örneklerin uygulanabilirliğinin mümkün olmasıyla meydana gelmiştir. Özellikle yapı teknolojisindeki ilerlemeler, organik formların taşıyıcılıklarının kolayca çözülebilmesi gibi olanaklar sayesinde tasarımcılar daha özgür davranabilmektedir.

'Villa Man Bow' teknolojinin sağladığı bu imkanların görsel bir örneğidir. Dış kabuğun sahip olduğu ince kesit özelliği aynı zamanda yapıda taşıyıcılık görevi üstlenir. (Şekil 3.31)

Şekil 3. 31 Villa Man Bow, Satoshi Okada Architects, Japan (Mostaedi,2003)

- **Aşırılık**

Mimari tasarımda bütünsel biçimin veya biçimsel elemanların organizasyonlarında oran, boyut, ölçek gibi kavramların alışılmışın dışında kullanımları ile ifade edilir. Bu yaklaşım, içinde bulunulan zamanın biçimsel

yaklaşımlarından farklılaşma veya yeni bir tarz yaratma çabaları olarak nitelenebilir.

- **Pürüzsüz Teknik**

Teknik olanakların elverdiği ölçüde mimari biçimde minimum detay kullanımı ve düzgün yüzey kurgusunun hakim olduğu tasarımlarda ifade edilir. MAP Architects tasarım stüdyosunun İspanya'da gerçekleştirdiği bir villa projesi pürüzsüz yüzeylerin oluşturduğu farklı boyutta prizmaların bir kompozisyonu olarak tasarlanmıştır. Yüzey birleşimlerinde konstrüktif detaylardan kaçınılmıştır. (Şekil 3.32)

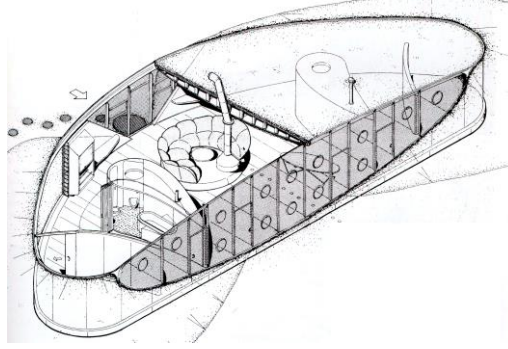

Şekil 3. 32 Casa En La Costa Mediterranea, Map Architects, İspanya, 2001 (Arcila, 2002)

- **Ekolojik Konut**

Yirminci yüzyılın sonlarında gelişen çevre bilinci ve ilerleyen teknolojinin sağladığı olanaklar çerçevesinde önem kazanan bir kavramdır. Doğanın sahip olduğu enerjiden maksimum düzeyde yarar sağlamak ve çevresel koşulları en iyi şekilde değerlendirmek ekolojik tasarımların özelliklerindendir.

Teknolojik, sosyal ve ekolojik tasarımlarıyla öne çıkan Future Systems tasarım grubunun 1992'de tasarladığı Hauer King evi, bu yaklaşımla tasarlanmış örneklerden biridir. (Şekil 3.33)

Şekil 3. 33 Galler'de Ev, Future Systems, 1994, (Güzer,2000)

- **Geri Dönüşüm**

Biçimsel organizasyonlarda geri dönüşebilir malzemelerin kullanılması ile ifade edilir. Özellikle yirminci yüzyılın son çeyreğinde Avrupa'daki tasarımlarda üzerinde önemle durulan bir konudur. Doğal kaynakların geri dönüşüm yolu ile kazanılması ile çevresel bir duyarlılık oluşmuştur. Biçimsel ifadede geri dönüşebilir malzemelerin kullanılması zamana ayak uydurabilen, yeniliğe yatkın değişebilir mekan tasarımlarına olanak sağlamaktadır.

- **Akıllı Konut**

Ev teknolojileri endüstrinin birçok alanında kullanılan kontrol sistemlerinin gündelik hayata uyarlanması, ev otomasyonu da bu teknolojilerin kişiye özel ihtiyaç ve isteklere uygulanmasıdır. Akıllı konut tanımı ise, bütün bu teknolojiler sayesinde ev sakinlerinin ihtiyaçlarına cevap verebilen, onların hayatlarını kolaylaştıran ve daha güvenli daha konforlu ve daha tasarruflu bir yaşam sunan evler için kullanılmaktadır.

- **Ev-Ofis**

Teknolojik imkanların dünyanın her yerine hızla ulaşabildiği günümüz yaşantısında gündelik yaşamdaki hareketlilik iş yaşamının mobil olması gibi sonuçlar

doğurmuştur. Konut mekansal organizasyonlarında çalışma eylemlerinin gerçekleştirilebileceği donanımlar sağlanmaktadır.

- **Heykelsi Formlar**

Mimari tasarımlarda yapının bütününe veya yapıyı oluşturan bileşenlerin heykelsi nitelikte olması ile ifade edilir. ‘Studio of Architecture’ tasarım stüdyosunun Kaliforniya’da gerçekleştirdikleri Amestoy Avenue Konutu’nun tasarımı bu yaklaşımla ele alınmıştır. Özellikle giriş cephesini heykelsi nitelikte büyük, içi boş bir kütle vurgulamaktadır. (Şekil 3.34)

Şekil 3. 34 Amestoy Avenue Konutu, Studio of Architecture, Kaliforniya (<http://www.american-architects.com/content/profiles>)

- **Geleneksel Semboller**

Geleneksel Türk konut mimarisine ait sembolik imajların aynen biçimsel ifadede kullanılması ile ifade edilir. Geleneksel semboller, günümüz tasarımlarında farklı teknolojik malzeme kullanımlarıyla, farklı dokusal etkilerle gerçekleştirilebilmektedir.

- **Cumba Fikri**

Biçimsel olarak kütesel ifadede etkili olan bir yaklaşımdır. Geleneksel konutta sokağın farklı açlarına yönelebilmek amacı varken günümüz tasarımlarında kütesel hareket, fonksiyonel vurgu gibi kavramlarla açıklanmaktadır.

- **Avlu Fikri**

Geleneksel ailenin sosyal yaşamının geçtiği avlu çağdaş tasarımlarda da yerini almaktadır. Günümüz tasarımlarında geleneksel konut mimarisinin aksine dışa açılabilen ve dış çevre ile bütünleşebilen mekansal tasarımlar biçimde etkili olmaktadır.

- **Yerellik**

Mimari biçimde yapının içinde bulunduğu coğrafi bölgeye ait yerel özelliklerin baskın karakterli olması bu kavramın mimari çevrelerde daha çok tartışılmasına neden olmuştur. Bu tasarımlarda yerel malzeme kullanımından yerel yapıım sistemlerine kadar her türlü özellik biçimde etkili olabilir.

3.4. Bölüm Sonucu

Tek ev tasarımlarında yirminci yüzyıldaki mimari eğilimlerin biçime etkileri varolan tasarım örnekleriyle ortaya konulmuş ve bu eğilimlerin tek ev tasarımlarında biçime etkileri araştırılmıştır. Bu etkiler ortaya konarken tek ev olgusunun yüzyıl başından itibaren geçirdiği değişim tarihsel bir sırayla ortaya konmuştur.

Söz konusu uluslararası ve ulusal yaklaşımlar paralelinde tasarımcıların biçimsel davranışlarının ne yönde olduğu belirlenmiş ve buna göre tasarım kavramları Tablo3.8'deki gibi özetlenmiştir.

Tablo3.8'de, belirlenen tasarım kavramlarının biçimi oluşturan kriterler olarak kabul edilen **mekan**, **kütle** ve **yüzey** ifadelerindeki yansımaları ortaya konulmuştur. Biçimin mekansal, yüzeysel ve kütsel kurguda meydana getirdiği etkiler daha sonraki bölümde ele alınan etkileşim sisteminde seçilen örneklerin biçim karakterlerini ortaya koymak açısından önemlidir.

Tablo 3.8 Yirminci Yüzyılda Biçimsel Yaklaşımlar Paralelinde Oluşan Tasarım Kavramlarının Mekan-Yüzey ve Kütle Kurgusundaki Etkileri

Değişim Sürecinin Özneleri	Biçimsel Yaklaşımlar	Tasarım Kavramları	Mekan Kurgusu	Yüzey Kurgusu	Kütle Kurgusu
-AİLE -YAŞAM TARZI -MOBİLİTE -İLETİŞİM KÜLTÜRÜ KÜRESELLEŞME -BİLGİSAYAR DESTEKLİ TASARIM	Biçimsel Organizasyonlar	ŞEFFAFLIK	Geçirgenlik	-Yüzey boşluklarında çokluk	Geçirgen Kütle
		YALINLIK	-Girinti Çıkıntılarının azlığı	-Beyaz Vurgusu	-Asal Geometrik Formlar
		ASİMETRİK DENGİ	Çoklu Eksenler	Çoklu Eksenler	Dinamik denge
		ESNEKLİK	Hareketli ekipmanlar	Değişebilir yüzeyler	-
		HAFİFLİK	Boşluk Kurgusu Hafif panel elemanlar	Boşaltılmış Yüzeyler	Yerden bağımsız kütle
		PARÇALILIK	Fonksiyonel ayrışma	Parçalı Yüzey	Dağınık Kütleler
		BÜTÜNLÜK	Sürekli çizgiler	Tamamlanmış Yüzey	Tamamlanmış form
		KÜBİK FORM	Dörtgen plan	Dörtgen yüzeyler	Dikdörtgenler Prizması
		KABUKLAŞMA	Eğrisel sınırlar	Eğrisel yüzey	Organik,kabuklu kütle
		AŞIRILIK	Abartılmış Mekan oranları	Abartılmış yüzey oranları	Abartılmış Kütle oranları
		GEOMETRİK FORM	Geometrik Mekan	Geometrik Yüzey	Tanımlı Geometrik Kütle
-YENİ YAPIM SİSTEMLERİ -YENİ MALZEMELER	Malzeme ve Yapım Teknolojisinin Vurgulanması	MAKİNE ESTETİĞİ	Mekanik sistemler	Metalik Yüzeyler	Mekanik kütle ifadesi
		PÜRÜZSÜZ TEKNİK	Minimum Detay	Beyaz Yüzeyler	Beyaz Kütle
		MATERYALİTE	Çıplak Malzeme Kullanımı	Taşıyıcının yüzeyde vurgulanması	Taşıyıcının kütlede vurgulanması
-GERİ DÖNÜŞÜM -YENİLENEBİLİR ENERJİ KULLANIMI	Doğal Enerji Kullanımı ve Sürdürülebilirlik	EKOLOJİK KONUT	-	İklimle dengelenmiş panel yüzeyler	Güneş geçirgenliği için cam yüzeyler
		GERİ DÖNÜŞÜM	Geri dönüşebilir malzeme	Geri dönüşebilir malzeme	-
-BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİ -İNTERNET -BİLGİSAYAR PROGRAMLI EKİPMANLAR	Teknoloji Kullanımının Vurgulanması	AKILLI KONUT	Bilgisayar donanımları	-	-
		EV-OFİS	Ofis tarzı mekan kullanımı	-	-
-ÖZEL SEKTÖR GİRİŞİMLERİ -GELENEKSEL BİÇİM TERCİHLERİ	Geleneksel Biçim Vurgusu	Geleneksel Biçimlerin Aynen Kullanımı	HEYKELSİ FORMLAR	-	Yüzeyde üç boyutlu elemanlar
			GELENEKSEL SEMBOLLER	Sembolik Kolaj	Sembolik Kolaj
		Geleneksel Biçimlerin Yorumu	CUMBA FİKRİ	Dinamik plan	Dinamik Yüzey
			AVLU FİKRİ	Orta boşluk oluşturma	Avluya açılan kütle
			YERELLİK	Yere özgü Mekan formu	Yere özgü malzeme

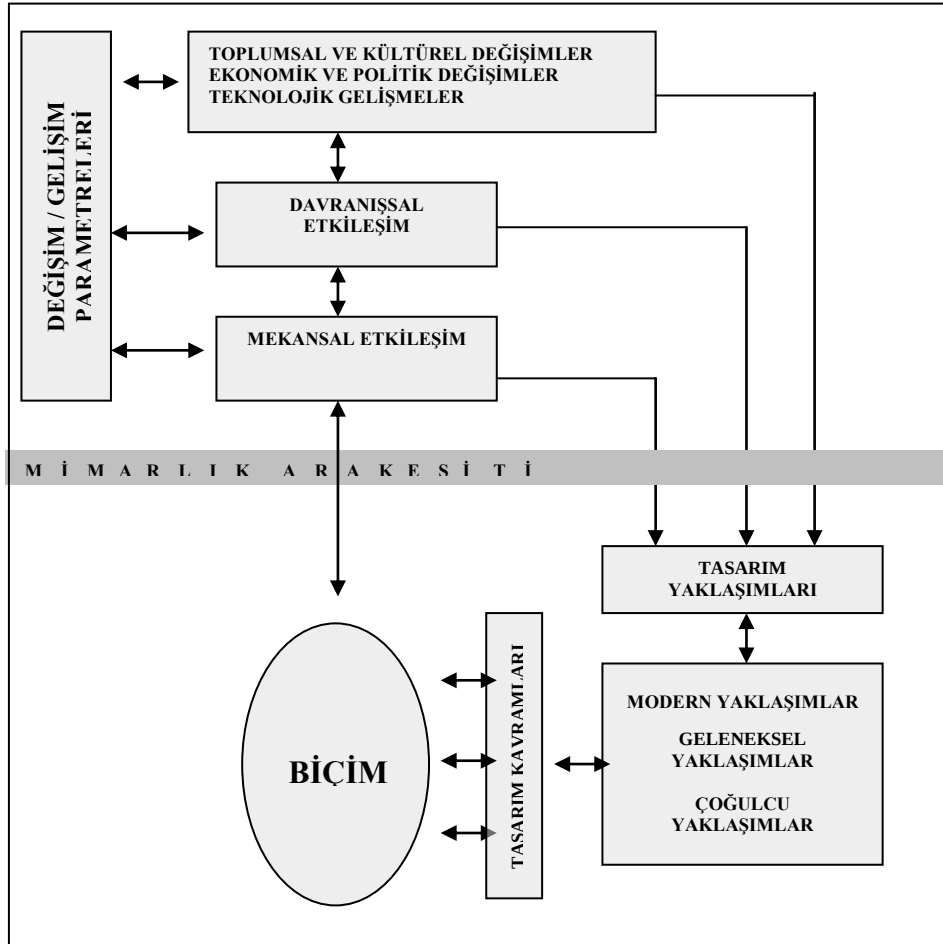
4. TEK EV TASARIMLARINDA BİÇİME ETKİ EDEN KAVRAMLARIN MEKAN-YÜZEY-KÜTLE KURGUSUYLA ETKİLEŞİM SİSTEMİ

Etkileşim sistemi, tez kapsamında tek evin biçimsel gelişiminde etkili olan tüm bileşenlerin mimari tasarımlarda oluşan kavramlarla birlikte etkileşim içerisinde olduğunu gösteren bir sistemdir. Buna göre tezin kavramsal strüktürü bu bileşenleri ortaya çıkarmaya yönelik olarak oluşturulmuştur.

4.1. Etkileşim Sistemini Oluşturmada Yöntem

Buna göre tez kapsamında ele alınan değişim kavramının mekansal etkilerinin tek ev tasarımlarındaki biçimsel oluşumuna kadar uzanan bir etkileşimi söz konusudur. Tez kapsamında ele alınan değişim ve gelişim parametrelerinin biçim ile etkileşimi Tablo4.1'deki gibi oluşturulmuştur.

Tablo 4.1 Tek Ev Biçimsel Oluşumunda Kavramsal Çerçeve

Yirminci yüzyılda tek ev mimarisindeki biçimsel yaklaşımlara göre belirlenen tasarım kavramlarının ülkemizdeki tek ev tasarımlarındaki etkileşimlerinin ortaya konması hedeflenmektedir. Günümüz tek ev olgusundaki biçimsel yaklaşımların belirlenmesinde geçmiş örneklerin incelenmesi tek evin biçimsel gelişimini ortaya koymak açısından önemlidir. Bu nedenle bu incelemede, belirlenmiş dönemlere ait bir gelişim tablosu ortaya koymak biçimsel değişimi ifade etmede yararlı olacaktır.

Etkileşim tablosunda yapılan sınıflandırma ülkemizde yirminci yüzyıl mimarisinin gelişim analizinde belirlenmiş dönüm noktalarına göre yapılmış ve sistem, seçilen mimarların bu dönemlere göre sınıflanması yoluyla oluşturulmuştur. Dönemsel sınıflandırmada mimarların hangi dönem sınıflamasına girdiğini tespit etmek için mimarların mimarlık eğitimini bitirdikleri yıllara da örnek listesinde yer verilmiştir.

4.2. Etkileşim Sisteminde Kullanılacak Örneklerin Seçilme Nedenleri

Önceki bölümde tek ev olgusunun tarihsel gelişimi dünyadan ve ülkemizden örneklerle ortaya konmuştur. Bu yaklaşımlara göre tek ev olgusunun biçiminde etkili olan kavramlar belirlenmiştir. Buna göre bu bölümde tek ev tasarımlarında etkili olan kavramlar, yirminci yüzyılda daha önce farklılıklarına değinilmiş olan üç dönemden seçilmiş örnekler üzerinde analiz edilecektir. Bugün ülkemizde varolan, bu bölümde örnekleme olarak yerini alacak olan ‘tek ev’ler kendi dönemlerine ait birçok eser vermiş ve tasarım dünyasında tartışma konusu olabilecek yapılara imza atmış olan mimarların tasarımları arasından seçilmiştir.

Ülkemizde yirminci yüzyıldaki mimari eğilimlerin tek ev olgusu üzerindeki etkilerini ortaya koymayı hedefleyen tez kapsamında seçilen örneklerin her biri tek ev olgusunun biçimsel gelişiminde önemli bir yeri olan ve içinde bulunduğu zamanın niteliklerini yansıtan özelliklere sahiptirler. Bu nedenle seçilen örnekler zamansal dönemlerdeki değişimleri ortaya koymak amacıyla kronolojik bir sıralama içindedir.

Seçilen ‘tek ev’ tasarımlarında kavramların araştırılmasında ortak bir genellemeye gidilebilmesi için örnek seçiminde belirli sınırlamalar getirilmiştir. Bu kısıtlamalar şu şekildedir:

- Tasarımın ana temasını, tek evin içinde bulunduğu topografya veya bölgesel özelliklerinden kaynaklanan kriterlerin oluşturduğu örnekler kapsam dışı

bırakılmıştır. Bu nedenle yazlık konut, kır evi, yalı gibi ‘tek ev’in tanımsal kapsamına giren örnekler analiz dahilinde değildir.

- ‘Tek ev’ olgusunun günümüz büyük ölçekli toplu yerleşimlerinde de yer alması tek evin tasarım kapsamında, kentsel verilerin değerlendirilmesi, çevre binalarla uyum gibi niteliklerin ön planda olmasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle toplu konutun karma kapsamı içinde olan örnekler de -apartman ve diğer tiplerin bir arada bulunduğu yerleşimler- yerleşim ve çevresel özelliklerinin tasarımın ana karakterini oluşturabileceğinden dolayı kapsam dışı bırakılmıştır. Bu nedenden dolayı toplu yerleşimlerden sadece ‘villa siteleri’ olarak nitelendirilen yerleşimlerdeki tek ev örnekleri analiz dahilindedir.
- Tasarım karakteri olarak Geleneksel Türk mimari özelliklerini yansıtan ve bu özelliğiyle nesilden nesile geleneğin temsili niteliğinde olan konaklar da kapsam dışı bırakılmıştır.

Kapsamlı bir literatür analizi sonucunda örnekler bu kriterlere uygun olarak belirlenmiştir. Her bir örneğin biçimsel niteliklerini ortaya koymak için mekan, yüzey ve kütle karakterlerini belirleyebileceğimiz imajlar incelenmiştir. Buna göre yine literatür analizine dayanılarak mekan yüzey ve kütle karakterleri belirlenmiş ve tablolar halinde sistematize edilmiştir. Etkileşim sisteminde tasarımda etkili olan tasarım kavramlarının belirlenmesi bu kriterlere dayanılarak belirlenmiştir.

Etkileşim sisteminde yer alan tek ev örneklerinin içinde bulunduğu yer veya tasarımcısının kim olduğu ile ilgili bir sınıflandırma söz konusu değildir. Buna karşın bu tasarımların tasarımcılarının veya içinde bulunduğu şehrin belirtilmesi daha sonraki araştırmalar için bir veri oluşturma açısından önemlidir.

Etkileşim sisteminde her bir yapı örneği belirli bir tarihsel dizin içinde yerleştirilmiştir. Tablo 4.2’de sistemde yer alan örnekler gösterilmiştir.

Tablo 4.2 Etkileşim Sisteminde Yer Alan Örnekler

		MİMAR			‘TEK EV’		
		İsim	Doğum Yılı	Mezuni yet Yılı	İsim	Yer	Yapım Yılı
BİRİNCİ DÖNEM	D1-1	Ziya Kozanoğlu	1906	1929	Moda’da Bir Villa	İstanbul	1936
	D1-2	Zeki Sayar	1905-2001	1928	Kalamış’da Bir Villa	İstanbul	1937
	D1-3	Sedat Hakkı Eldem	1908-1988	1928	Ağaoğlu Evi	İstanbul	1937
	D1-4	Emin Onat	1908-1961	1930	Kavaklıdere’de Bir Ev	Ankara	1937
	D1-5	Seyfi Arkan	1904-1966	-	Salih Bozok Evi	İstanbul	1940
	D1-6	Maruf Önal	1918-	1943	Akaretler’de Konut	İstanbul	1943
İKİNCİ DÖNEM	D2-1	Enis Kortan	1932	-	Yelkenci Villası	İstanbul	1962
	D2-2	Şevki Vanlı	1926	1954	Türker Evi	Adana	1964
	D2-3	Abdurrahman Hancı	1923	1946	Kamil Yazıcı Evi	İstanbul	1972
	D2-4	Nişan Yaubyan	1928	1953	Bebek’te Villa	İstanbul	1974
	D2-5	Cengiz Bektaş	1934	1959	Datça’da Bir Ev	İzmir	1977
	D2-6	Danyal Tevfik Çiper	1932	-	Yavuz Cengiz Evi	Ankara	1980
ÜÇÜNCÜ DÖNEM	D3-1	Asım Mutlu	-	-	Emirgan’da Ev	İstanbul	1986
	D3-2	Güngör Kaftancı	1931-	1953	Kare Evler	İzmir	1986
	D3-3	Mehmet Konuralp	1939	1965	Dragos Viilası	İstanbul	1987
	D3-4	Doğan Hasol	1937	1961	Zeytinolu Evi	İstanbul	1988
	D3-5	Merih Karaaslan	1949	1972	Şefik Gül Vilası	Ankara	1991
	D3-6	Murat Soygeniş	1961	1982	Florya’da Konut	İstanbul	1992
	D3-7	Boran Ekinci	1962	1987	Nur Sağlam Evi	Ankara	1994
	D3-8	Abdi Güzer	1960	1982	Doğan Evi	Ankara	1995
	D3-9	Ersen Gürsel	1939	1962	Naibi Evi	İstanbul	1996
	D3-10	Tevfik Tozkoparan	-	-	Bademli Evi	İzmir	1997
	D3-11	Radi Birol	1927	1950	Güzin Gürel Villası	İzmit	1997
	D3-12	İhsan Bilgin	1953	1976	Güvenal Evi	İstanbul	1997
	D3-13	Emre Arolat	1963	1986	Sayılgan Evi	Bursa	1997
	D3-14	Haydar Karabey	1948	1973	Durusu’da Villa	İstanbul	1998
	D3-15	Atilla Yücel	1942	1965	Sapanca Yedievler	İzmit	1998
	D3-16	Han Tümertekin	1958	1986	Optimum Konutları	İstanbul	1999
	D3-17	Mutlu Çilingiroğlu	-	-	30 Büyük Ev	İstanbul	1999
	D3-18	Nevzat Sayın	1954	1978	Özen Evi	İstanbul	2000
	D3-19	Gökhan Avcıoğlu	1960	1983	Rampa Evi	Bodrum	2000
	D3-20	Adnan Kazmaoğlu	1948	1975	Nişantaşı Villaları	İstanbul	2000

Etkileşim sisteminde, tek ev örnekleri Tablo 4.2’de belirtilen dönemsel sınıflandırmaya göre konumlandırılacaktır.

4.3. Etkileşim Sisteminin Seçilen Tek Ev Örnekleri ile Karşılaştırılmalı Analizi

Tablo 4.3 Yirminci Yüzyıl Konut Tasarımlarındaki Kavramların Tek Ev Biçimi İle Etkileşim Sistemi

Tabloda, öncelikle seçilen örnekler incelenen dönemlere göre tarihsel sınıflamayla konumlandırılmıştır. Belirlenen dönemlere ait örnekler bu tarihsel sıralamaya göre kod verilmiştir. Buna göre birinci dönem örnekler sırasıyla D1-1, D1-2, D1-3... kodlarıyla, ikinci dönem örnekler sırasıyla D2-1, D2-2, D2-3... kodlarıyla ve üçüncü dönem örnekler ise sırasıyla D3-1, D3-2, D3-3, D3-4,... kodlarıyla sınıflandırılmıştır.

Tablonun üst kısmında ülkemizdeki tek ev tasarımları yer almaktadır. Tasarımların yer aldığı her bir alanın alt kısmı, biçimi tanımlamada kullandığımız mekan, yüzey ve kütle kurgusu özellikleri olarak üç kısımdan oluşmaktadır. Her bir örneğin biçimsel ifadesinde etkili olan mekan, kütle ve yüzey özellikleri sahip olduğu tasarım kavramıyla eşleştirilmiştir. Tasarım kavramları da daha önce belirlenen biçimsel yaklaşımlara göre sınıflandırılmıştır.

Eşleştirme yönteminde her bir örneğin mekan, yüzey ve kütle kurgularının baskın karakterini temsil eden tasarım kavramı kırmızı noktalarla işaretlenmiştir. Kırmızı işaretlerin yoğunlukları tek ev örneklerindeki tasarım yaklaşımlarının dönemlere göre değerlendirilmesini kolaylaştırmaktadır. Böylece yapılan eşleştirmede biçimsel yaklaşımlara yönelik bir genelleme yapılması amaçlanmıştır.

Tablonun alt kısmında yirminci yüzyılda tek ev olgusunun biçimsel oluşumunu etkileyen değişim ve gelişim parametreleri yer almaktadır. Bu parametreler, günlük yaşamdaki davranışsal ve mekansal etkileşimlerinin biçimin oluşumundaki etkileri göz önüne alınarak ve tasarım kavramlarının tarihsel süreçlerdeki değişimlerinin bir açıklayıcısı olarak tabloda konumlandırılmıştır. Biçimsel değişimi sözü edilen değişim ve gelişim parametreleri ile açıklamak mümkün olmakla beraber biçimi oluşturan elemanlar ile bire bir eşleştirmek mümkün değildir. Çünkü bahsedilen parametrelerin değişim sürecinin her noktasında farklı etkileri olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle bu sistemden kopartılmış ve tüm dönemleri kapsayacak şekilde konumlandırılmıştır.

Etkileşim sisteminde tasarım kavramlarının biçimi oluşturan elemanlar olarak kabul edilen mekan, yüzey ve kütle kurgularıyla eşleştirilmeleri, tek ev tasarımlarının literatür araştırması sonucunda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak yapılmıştır.

Tek ev mimarisinin, yirminci yüzyılda ülkemizden örneklerin sahip oldukları biçimsel özelliklerine göre yapılan analizine ait bulgular, öncelikle dönemlerin

kendilerine ait biçimsel özelliklerini ortaya koyarak ve daha sonra da dönemler arası bir karşılaştırma yapılarak değerlendirilecektir. Dönemlere göre tek evin biçimsel özelliklerini belirtmede şu genellemelere gidebiliriz:

- Yüzyıl başında tek ev tasarımlarında ağırlıklı olarak Modern biçim organizasyonlarının hakim olduğu görülmektedir. Birinci döneme (1920-1940) hakim olan bu mimari yaklaşımın dışında geleneksel Türk mimarlığındaki mekan, yüzey ve kütle kurgusundaki anlamların da hala geçerliliğini koruduğu örnekleri de görmekteyiz. Bunun nedeni ise dönemin sahip olduğu iki ulusal mimarlık akımının toplumsal yaşamda henüz yeniliklere açık olmayan bireylerin üzerindeki etkilerinden kaynaklanmaktadır.
- İkinci dönemde (1940-1980) incelenen tek ev örneklerinde dönem başında ve sonunda farklılıklar gözlenmiştir. Bu dönemde yeniliğe her yönden açık olan toplumun günün yaşam tarzına göre biçimlenmiş, modern biçim karakteristiklerinin ön planda olduğu örnekler çoğunluğu oluştururken dönemin sonlarına doğru ise bu yaklaşımlarla birlikte kütsel kurguda net bir şekilde algılanabilen kütsel parçalılık göze çarpmaktadır. Tasarımlarda modern biçimlere alternatif yaklaşımlar kendini göstermektedir.
- Üçüncü dönemin (1980-) başlarında modern yaklaşımların dışında farklı arayışlar görülmektedir. Bu arayışlar içinde yine geleneksel biçim vurgusu göze çarpmaktadır. Bu dönemin başlarında geleneksel biçim özelliklerinin daha çok kütsel kurguda yer alması ise yüzyıl başında etkin olan geleneksel mekan kültürünün değişime uğraması ile açıklanabilir. Bu örneklerin biçim organizasyonlarında geleneksel biçimlerin anlamlardan çok sahip oldukları ifade biçimi görsel olarak kullanılmıştır. Bu dönemin sonlarına doğru yaklaşıldığında ise tek ev olgusu ekonomik ve teknolojik gelişmelerin tetiklediği farklı biçimsel yaklaşımlardan etkilenmiştir. Dönemin sonlarında tek ev örneklerinde mekan, yüzey ve kütle kurgularında yoğunlukla görülebilen belirgin özellikler göze çarpmaktadır. Tek ev olgusunda günün teknolojisinin sağladığı imkanlar dahilinde oluşan kavramların etkili olması dönem sonunun baskın karakterini oluşturmaktadır. Ayrıca bu dönemdeki

örneklerde görülen biçimsel değişim, yüzyıl başındaki modernist biçim konseptinin de bir değişim içinde olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Sahip olduğu farklı biçimsel yaklaşımların birarada bulunması özelliğiyle üçüncü dönem, birinci ve ikinci dönemlere göre daha dinamiktir. Birinci ve ikinci dönemlerde etkili olan mimari eğilimlerin günümüze kadar gelen süreç içerisinde etkilerinin devamı, üçüncü dönem tasarımlarının çoğulcu bir mimarlık ortamı içerisinde gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca değişim ve gelişimin bahsedilen zamansal süreçlerde gün geçtikçe artan hızı bu çoğulcu ortamı beslemektedir.

Tek ev mimarisinde etkili olan tasarım kavramlarını dönemlere göre değerlendirdiğimizde ise biçimsel değişim daha net okunmaktadır. Belirlenen zamansal süreçlerde ortaya çıkan yeni kavramlar biçimsel değişimi kanıtlar niteliktedir. Özellikle son dönemde etkili olan tasarım kavramları günün ekonomik ve teknolojik imkanlarına göre daha da önem kazanmıştır. Bu tasarım kavramlarının daha önceki dönemlerde biçimde daha az etkili olmaları ekonomik ve teknolojik imkanların yeterli olmayışından kaynaklanmaktadır. Öyle ki, son dönem tek ev tasarımlarının biçimsel oluşumunda teknoloji unsuru çok önemli bir yer kaplamaktadır.

Mimari tasarım kavramlarının farklı dönemlerde farklı biçimsel ifadelerine rastlamak mümkündür. Örneğin, birinci dönemin başlarındaki modern biçim anlayışı ile üçüncü dönemin sonlarındaki modern biçim anlayışları birbirlerinden farklı ifadelere sahiptir. Buna göre biçimsel yaklaşımların sürekli bir değişim içinde olduğunu belirtmenin yanında mimari tasarımda kavramların da bir evrim içerisinde olduğunu söyleyebiliriz.

5. SONUÇ

‘Değişim’ kavramı yaşamın her alanında karşımıza çıkan bir olgudur. Dönemlerin toplumsal, kültürel, ekonomik, politik ve teknolojik koşullarına bağlı olarak bu kavram somut olarak biçim organizasyonlarına yansımaktadır.

Değişen yaşam biçimlerinin somut olarak biçime yansıdığı ‘tek ev’ kavramı yirminci yüzyılda farklı anlamlar yüklenmiştir. İçinde çok farklı görüşlerin yer aldığı bu yüzyıl mimarlığı bu gelişimi ortaya koymada önem kazanmaktadır. Yirminci yüzyılda tek ev olgusunun biçimsel ifadesinde bu çok farklı görüşlerin etkileri görülmekte ve dolayısıyla tek evin biçim karakteri için genel bir ölçütten söz etmek mümkün olmamaktadır.

Yüzyıl başından beri geçen süre içerisinde yaşam ve toplum yapısıyla birlikte modernist mekan kavramı da evrime uğramaktadır. Toplumsal yapının değişmesi ile birlikte karmaşık biçim organizasyonlarına izin veren mimarlığın nesnesi olan bina, kritik bir kütlenin ötesine geçerek içerisinde farklı nitelikteki oluşumlara sahip elemanları barındırmaya başlamıştır.

İçinde bulunduğumuz çağın sahip olduğu hızlı yenilenme sürecinde yüzyıl önce düşüncesi bir ütopya sayılabilecek ortamlarda yaşamaktayız. Bu ortamlara sahip olmamız bahsedilen yenilenme hızının gün geçtikçe artan bir ivme kazanması ile mümkün olmaktadır. Sonuç olarak gelişen ve her gün yenilenen özellikleriyle ‘tek ev’ olgusu artık insanların düşüncelerinde yer etmiş belirli kalıpların dışında günün kazandığı hızlı değişim ivmesiyle farklı boyutlar kazanmaya devam etmektedir.

KAYNAKLAR

ACKERMAN, J. S., 1990, “The Villa: Form and Ideology of Country Houses”, Princeton University Press, London

ALBERTI, BATTISTA.,L, 1986, “The Ten Books of Architecture, Dover Publications Inc., New York

ALSAÇ,Ü., 1976, “Türk Mimarlık Düşüncesini Cumhuriyet Dönemindeki Evrimi”, Doktora Tezi,KTÜ Baskı Atölyesi, Trabzon

ALSAÇ, Ü., 1991, İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi, Arkitekt Dergisi, Sayı:10

ARCILA, M.T., 2002, “Contemporary Houses of the World”, Atrium Group, Mexico

ASLANOĞLU, İ., 1984, Birinci ve İkinci Milli Mimarlık Akımları Üzerine Düşünceler, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler Genel Müdürlüğü, İstanbul

AVCIOĞLU,G., 1998, Merak Kediye Öldürür mü?, Arredamento Mimarlık, Sayı:1998/08

AYAZ,E.,2002, ”Yapılarda Sürdürülebilirlik Kriterinin Uygulanabilirliği”,Mimarist Dergisi, Sayı:2002/3 ”

AYKUT,O; LÖKÇE.S; KAPLAN,H., 1994, “Kimlik ve Çeşitlilik Arayışında İmge ve Çeşitlilik Kavramları”, Tasarım Dergisi, Sayı: 58

BEKTAŞ, C., 1984, Datça’da Bir Ev, Yapı Dergisi, Sayı: 55

BERRY,J.W., 1981, “Cultural Ecology and Individual Behavior, Human Behavior and Environment:Advances in Theory and Research”, edited by Irwin Altman, Amos Rapoport Vol.4, Plenum Press

BİLGİN, İ., 1992, “Konut Üretiminin Karşılaştırmalı Analizi”, YÜMFED Yayınları, İstanbul

BİLGİN, İ., 1998, “Modernleşme, Modernizm ve Konut”, Arredamanto Mimarlık, sayı: 1998/11

BOZDOĞAN,S., 2002, “Modernizm ve Ulusun İnşası, Erken Cumhuriyet Türkiye’sinde Mimari Kültür”, Metis Yayınları, İstanbul

BROADBENT,G., 1978, “Design in Architecture”, John Wiley and Sons, London

BURKE,P.,1994, “Tarih ve Toplumsal Kuram”, Çev: Mete Tunçay, Tarih Vakfı Yurt Yayınları

CENGİZKAN,A., 2002, “Modernin Saati; 20. Yüzyılda Modernleşme ve Demokratikleşme Pratiğinde Mimarlar, Kamusal Mekan ve Konut Mimarlığı”, Boyut Yayın Grubu, Ankara

DOSTOĞLU, N., 1995, “Modern Sonrası Mimarlık Anlayışları”, Mimarlık Dergisi, Sayı: 263, Sy:46-50

DOUBILET,S.; BOLES,D., 1999, European House Now, Contemporary Architectural Design, Thames & Hudson Ltd., London

DUNSTER D., 1985, Key Buildings of the Twentieth Century Volume 1: Houses 1900-1944, The Architectural Press, London,.

DUNSTER D., 1990, Key Buildings of the Twentieth Century Volume 2: Houses 1945-1989, The Architectural Press, London,.

EROĞLU, 2003, Mimarlık ve Şeffaflık, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul

ERUZUN,C., 1990, “Çağdaş Tasarımlarda Geçmişin Değerlendirilmesi”, Tasarım Dergisi, Sayı: 7

ERYILDIZ,D., 2003, “Sürdürülebilirlik ve Mimarlık Dosyasında Ekolojik Mimarlık”, Arredamento Mimarlık, Sayı: 2003/01

FRAMPTON, K., 1996, Modern Architecture, A Critical History, Thames and Hudson, London

GIEDION, S., 1967, Space, Time and Architecture, Harward University Press, Cambridge

GÖÇER,Ö.P., 2003, "Devingen Toplum Esnek Mekanlar İster", Arredamento Mimarlık, 2003-02

GÖRGÜLÜ, T., 2003, "İstanbul'da Çeşitlenen Konut Üretim Biçimleri ve Değişen Konut Alışkanlıkları", Mimarist Dergisi, sayı:7

GUISTON, J., 1981, The Ideas of Le Corbusier on Architecture and Urban Planning, George Braziller, New York

GÜR,Ş.; CORDAN, Ö., 1999, "Bildiri:Mimar, Anlam, Beğeni Kavramları", Mimar, Anlam, Beğeni, Yem Yayını, İstanbul

GÜR, Ş.Ö.,1998, "Eleştirel Yorumlarda Mimari Kavramlar 2", Yapı Dergisi, Sayı:197

GÜR, Ş.Ö.,1999, "Minimalizm-Fütürizm-Natüralizm-Yoksa?", Yapı Dergisi, Sayı:210, Sy: 57

GÜR, Ş.Ö., 2000, "Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü", Yem Yayınları

GÜZER, A., 1996, Türkiye Mimarları Haritası:Türkiye'deki Mimarlık Eğilimlerini Anlamaya Yönelik bir Model Denemesi, Mimarlık Dergisi, Sayı:272

GÜZER, A., 2000, "Gerçekleşmemiş Bir Düş Olarak Mimarlık: Future Systems", XXI Dergisi, Eylül-Ekim

GÜZER, C.A.; Korkmaz, T., 1999, Doğan Evi, Arredamento Mimarlık Dergisi, Sayı: 1999/9

GÜZER, C.A., 2001, Gerçekleşen Bir Düş: Sapanca Evleri, XXI Dergisi: Sayı:9

HACIHASANOĞLU,O., HACIHASANOĞLU,I., 1997, "The Impact of Cultural Process on Housing Patterns in İstanbul", Culture&Space in the Home Environment, edited by S. Mete Ünügür, Orhan Hacıhasanoğlu, Hülya Turgut, Dünya Yayıncılık)

HEALY,K., 1998, "Social Change: Mechanisms and Metaphors", Princeton University, Princeton

JENKS,C., 1978, The Language of Postmodern Architecture, Academy Edition, London

JENKS,C., 1990, The New Moderns, Academy Editions, Great Britain

- KALENDER, E.,** 1990, Bir Mimar: Mehmet Konuralp, Mimarlık Dergisi, Sayı:241
- KALKANDELEN, O.,** 1979, “Cumhuriyet Döneminde Değişen Sosyal Yapının Türk Konut Planına Etkisi , İTÜ Mimarlık Fakültesi, Sy:5, 30”)
- KANDİL,M., ÖZKAN,A.,**1999, “Merih Karaaslan Mimarlığında Anlam”, Mimar-Anlam-Begeni, YEM Yayınları,İstanbul
- KARAÖREN, M.,** 1992, “Endüstrileşme ve Altkentleşme Sürecinde Konut Üretimi”, YÜMFED Yayınları, İstanbul
- KLOTZ, H.,** 1989, 20 th. Century Architecture, Academy Editions, London
- KORKMAZ, T.,** 2001a “Mimari Stiller: Teknolojizm”,XXI Dergisi, Sayı:Mayıs-Haziran
- KORKMAZ, T.,** 2001b, “Mimari Stiller: Modernizm”, XXI Dergisi, Sayı: Ocak-Şubat
- KORTAN,E.,**1986, “XX. Yüzyıl Mimarlığına Estetik Açıdan Bakış”,Yaprak Yayını, Ankara
- KORTAN, E.,** 1992, Örnekler, Mimarlıkta Teori ve Form, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı, Ankara
- KORTAN, E.,** 1998a, Alvar Aalto Hümanist Mimar 100 Yaşında, Yapı Dergisi, Sayı:204
- KORTAN, E.,** 1998b, “Mimarlıkta Modalar ve Evrim”, Yapı Dergisi, Sayı:199, Sy: 68
- KORTAN, E.,** 1996, Modern ve Postmodern Mimarlığa Eleştirel Bir Bsakış, Mimari Akımlar 2, Yapıdan Seçmeler, Yem Yayınları, Sayı:9
- KORTAN, E.,** 2003, “Soruşturma 2003: Mimarlık Geçmişini Değerlendiriyor” Üzerine Bir Deneme, Mimarlık Dergisi, Sayı:314
- KUBAN,D.,** 1973, “Mimarlık Kavramları”, İTÜ. Mimarlık Fakültesi, İstanbul, Sy: 63-71
- LAWRENCE, R.J.,** 1987, “Housing, Dwellings and Homes, Design,Theory, Research and Practice”, Chichester: John Willey and Sons

LE CORBUSIER, 1923, “Bir Mimarlığa Doğru”, Çev: Serpil Merzi (1999), YKY, İstanbul

LÖKÇE, S.; AYKUT, O., 1995, Şefik Gül Villasında Varolmak!, Yapı Dergisi , Sayı:163

MOORE,W.E., 1968, “Social Change”,International Encyclopedia of the social Sciences, Vol:14,The Macmillan Company and Free Press, Sy: 365-375

MOSTAEDI, A., 2003, “Experimental .Architecture: Houses”, Carle Broto i Comerma, Spain,

MUTLU, A.,1990, Emirgan’da Bir Ev, Yapı Dergisi, Sayı: 108

ÖNAL, Ş.,1993, “Enerji Korunumuna İngiltere’den Bir Örnek: Değişken Kabuklu Cornwall Evi, Yapı Dergisi, Sayı:139

ÖZEKE, E., 1999, “Gerrit Rietvelt Üzerine”Yapı Dergisi, Sayı: 214

ÖZER, B.,1985, Postmodernizm’e Sınıflandırıcı bir Bakış, Yapı Dergisi, Sayı: 63, 1985/5)

ÖZER,F., 1990, “Çağdaş mimaride geçmişin Değerlendirilmesi”, Tasarım dergisi, Sayı:7

BONATZ, P.,1943, Yeni Alman Mimarisi, Arkitekt, 1943

RAPOPORT, A., 1969, “House Form and Culture”, Prentice-Hall Inc., London

RAPOPORT, A., 1986, “Culture and Built Form-A Reconsideration” In Cultural Change (Essays in Built Form and Culture Research), Lawrence, University of Kansas

SAYAR, Z., 1936, Kalamış’da Bir Villa, Arkitekt Dergisi, Sayı: 1936/9

SEY,Y., 1998, “75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Cumhuriyet Döneminde Konut”, Tarih Vakfı Yayınları

SCULYY, V., 1972, “Modern Mimari”, Çev: Selçuk Batur, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul

SOYGENİŞ, M., 1996, Florya’da Bir Konut, Tasarım Dergisi, Sayı: 53

SÖZEN, M.; TANYELİ, U., 1986, Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.

TEKELİ, İ., 1984, The Social Context of Development of Architecture in Turkey, Modern Turkish Architecture, Ed. Holod, A. Evin, University of Pennsylvania Press, Philadelphia

TEKELİ, İ., 2001, “Her Geçen Gün Geleceği Yeniden Yaratıyor ve Yeniden Kavırıyoruz”, XXI Dergisi, Sayı: Ocak-Şubat 2001

TOFFLER, A., 1970, “Future Shock”, Random House, New York

TONG, T., 1990, Feriköy, Kurtuluş, Bomonti ve Duatepe Mahallelerindeki Az Katlı Yapılarda Görülen Stiller(1900-1940), YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

TURGUT, H.; ÜNÜGÜR, M., 1992, “Yarışma Raporu”, Gelenekten Geleceğe Evimiz Yarışma Kitabı, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara

TURGUT, 1996, “Gecekondu Yerleşmelerinde Kültür ve Mekan Etkileşiminin Saptanması, Örnek: Pınar Yerleşmesi”, İTÜ Araştırma Fonu, İstanbul

TÜKEL, U., 2003, Arredamento Mimarlık Dergisi, 2003/03

TÜMER, G., 1996, Mimar-İşveren İlişkileri Üzerine 7 İlişki, Mimarlık Dergisi, Sayı: 266

URAZ, T. U.; TURGUT, H., 1997, “Culture, Space, Change and Continuity from Traditional Turkish House to Squatter House”, Culture&Space in the Home Environment, Dünya Yayıncılık

UTKUTUĞ, Z., 1992, “Güncel Mimari Yaklaşımlarda Strüktürel Sistem ve Mimari Biçim İlişkisi”, TMMOB Bursa Şubesi Kongre Bildiri Kitabı, Uluslararası IV. Yapı ve Yaşam’92, Bursa

ÜSTÜN, E.Ş.; ONUR, A.Z., 1999, “Mimaride Anlam ve Sınırlı Örneklerle 1980 Sonrası Türk Mimarlığı”, Mimar, Anlam, Beğeni, Yem Yayınları, İstanbul

YORKE, F.R.S., 1951, “The Modern House”, the Architectural Press, London

YÜCEL, A., 1977, “Kentsel Konut Topluluklarının Tasarlanmasında Sosyal Sistem İçeriğinin Değerlendirilmesi/Bir Kuramsal Yaklaşım Denemesi”, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul

Anon, 2001, Mimarlık ve Sanallık, Boyut Yayını

Anon, 1937, Yedigün 9, No: 221

Anon, 1992, Gelenekten Geleceğe Evimiz Proje Yarışması Raporu, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara

Anon., 1936, Moda’da Bir Villa, Arkitekt Dergisi, Sayı:1936/9

Anon., 1997, Nur Sağlam Evi, Mimar Dergisi, Sayı: 9

Anon., 1940, Suadiye’de Bir Villa, Arkitekt Dergisi, Sayı:1940/5

Anon., 1937, Kavaklıdere’de Bir Ev Projesi, Arkitekt Dergisi, Sayı: 1937/3

Anon., 1999, Dragos’ta Naibi Evi, Mimarlık Dergisi, Sayı: 1999/2

Anon., 2000, Bademli Evi , Arredamento Mimarlık Dergisi, Sayı:2000/10

Anon., 2001, 30 Büyük Ev, Tasarım Dergisi, Sayı: 108

Anon., 2000, Düşünceden Gerçeğe, Optimum Bir Yaşam Projesi Tanıtım Kitapçığı, Emta.A.Ş. Yayını, İstanbul

Anon., 2000, Mimarlık Yıllığı 1 Türkiye’de Mimarlık 2000, Koleksiyon Yayınları, Ofset Yapımevi, İstanbul

EK KAYNAKLAR

AKGÜL,M.,K.,arsiv.emo.org.tr/Kartus01/SEMPOZYUMLAR/iletisimteknolojileric alistayi/ sunular/mpm.ppt

GÖKER, 1998, Enformasyon Toplumu Üzerine Kavramsal Bir Yaklaşım Denemesi, http://www.tbd.org.tr/sayi78_html/eturkiye_goker.htm

<http://www.asa.com.tr/modernvepostmodernmimarlik.htm>

<http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk>

<http://www.garantigyo.com/gyosektoru-arastirmalar.asp>

<http://iktisat.uludag.edu.tr/dergi/3/sertac/sertac2.html>

<http://vizyon2023.tubitak.gov.tr/teknolojiongorusu/paneller/makinevemalzeme/>

http://www.bc.edu/bc_org/avp/cas/fnart/fa267/pjohnson.html

<http://www.deltur.cec.eu.int/kitap/bilgitop.html>

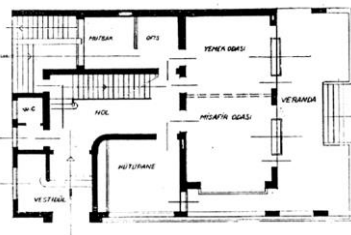
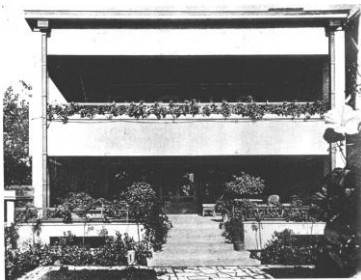
<http://www.arkitera.com/diyalog/ihsanbilgin/miesvanderrohe2.htm>

www.arkitera.com/diyalog/ihsanbilgin/lecorbuser.htm

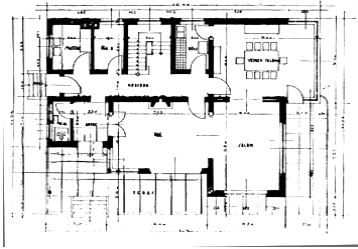
<http://www.arkitera.com/diyalog/gokhanavcioglu/ornekler.htm>
http://architecture.about.com/library/bl-styles_index.htm
<http://www.archilab.org/public/1999/artistes/shig01fr.htm>
<http://212.98.241.50/sinpas/aquamanors/konum.htm>
<http://archrecord.construction.com/projects/portfolio/archives/0212Tezuka.asp>
<http://www.boyut.com.tr/100Yapi.asp> -internet
http://www.greatbuildings.com/buildings/Villa_Savoye.html
<http://www.american-architects.com/content/profiles>

EKLER

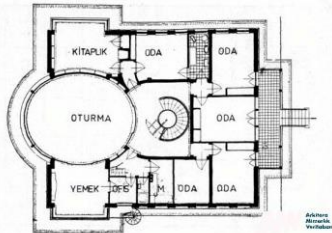
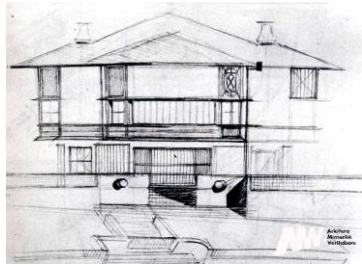
Tablo A.1

1936, İSTANBUL		
MİMAR- ZİYA KOZANOĞLU		
İSİM- MODA'DA VİLLA		
BİRİNCİ DÖNEM		
	D1-1	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekansal kurguda birbirini tamamlayan, bütünlük sağlayan çizgisel hatlar - Rasyonel mekan anlayışı görülmektedir.
YÜZEY KURGUSU		- Yüzey kurgusunda masif yatay elemanlar hakimdir. - Strüktürel elemanlar arası yatayda şeffaflık sağlanmıştır. - Yalın yüzey elemanları yüzey kurgusunun ana karakterini oluşturmaktadır.
KÜTLE KURGUSU		- Kübik kütle formu kütlenin temel özelliğidir. - Yatayda boşaltmalar yapılmıştır.

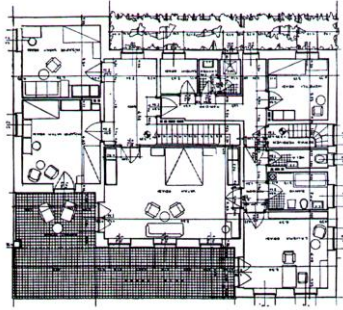
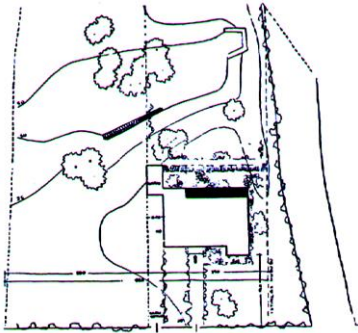
Tablo A.2

1936, İSTANBUL		
MİMAR- ZEKİ SAYAR		
İSİM- KALAMIŞ'TA VİLLA		
BİRİNCİ DÖNEM		
	D1-2	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekansal kurguda birbirini ardına eklemlenmiş fonksiyonel birimler organize edilmiştir. - Rasyonel mekan anlayışı hakimdir.
YÜZEY KURGUSU		Farklılaşan, asimetrik yüzeysel boşluklar kurgulanmıştır.
KÜTLE KURGUSU		- Strüktürel elemanlar arası yatayda boşaltmalar yapılmıştır. - Hacimsel boşaltmalara karşın kütleli bütünlük sağlanmıştır.

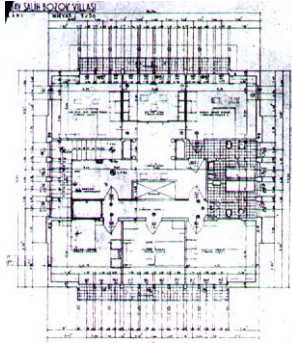
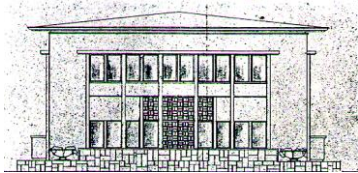
Tablo A.3

1937, İSTANBUL		
MİMAR- SEDAT HAKKI ELDEM		
İSİM- AĞAOĞLU EVİ		
BİRİNCİ DÖNEM		
	D1-3	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Orta mekan oluşturulmuştur. - Başoda kavramı mekansal kurguda hakim birimdir.
YÜZEY KURGUSU		- Geleneksel mimari bir özellik olan geniş saçaklar yüzeysel kurguda etkili olmaktadır. - Yapının duvar elemanı ile çevrili olması ile geleneksel türk evinin içe kapalı düzeni oluşturulmuştur.
KÜTLE KURGUSU		Cumbalar kütleli kurguda hakim elemanlardır.

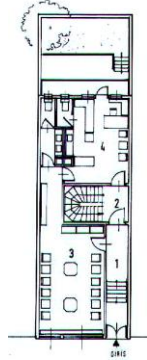
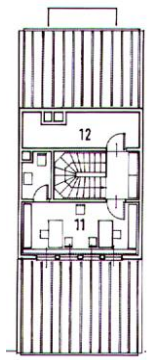
Tablo A.4

1937, ANKARA		
MİMAR- EMİN ONAT		
İSİM- KAVAKLIDERE'DE EV		
BİRİNCİ DÖNEM		
	D1-4	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekan kurgusu, fonksiyonel birimlerin birbirlerine eklemlenmesiyle oluşturulmuştur. - Geleneksel mekan kurgusunda olduğu gibi odaların açıldığı bir ön mekan oluşturulmuştur.
YÜZEY KURGUSU		Mekansal kurgudaki farklı oranlar yüzeysel kurguda da hissedilmektedir.
KÜTLE KURGUSU		Mekansal kurgudaki hareketlilik kütsel kurguda üç boyutlu yüzey elemanlarıyla bütüne tamamlanmıştır.

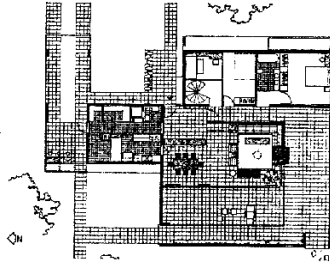
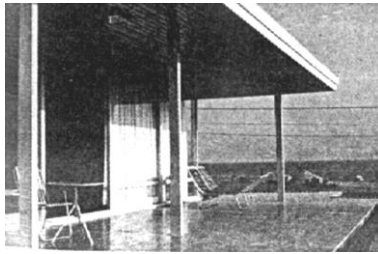
Tablo A.5

1940, İSTANBUL		
MİMAR- SEYFİ ARKAN		
İSİM- SUADİYE'DE VİLLA		
BİRİNCİ DÖNEM		
	D1-5	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		• Mekan kurgusunda yüzey kurgusunun hareketliliğine karşın bir bütünlük görülmektedir. • Fonksiyonel birimler orta mekana açılmaktadır.
YÜZEY KURGUSU		• Yüzeyde belirgin bir şekilde ritim ve tekrar göze çarpmaktadır. • Yüzeysel kurgudaki düşey ve yatay hatlar yapıya anıtsal bir görünüm kazandırmıştır.
KÜTLE KURGUSU		• Geometrik formlu bir kütleli kurgu oluşturulmuştur. • Üç boyutlu kütleli elemanlar ana kütleli yüzeyini hareketlendirmektedir.

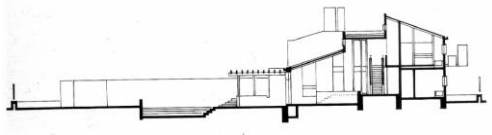
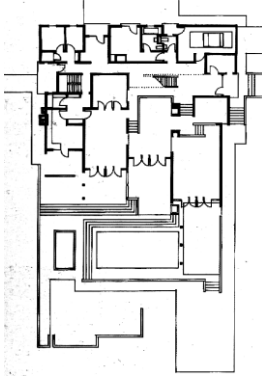
Tablo A.6

1943, MUĞLA		
MİMAR- MARUF ÖNAL		
İSİM- AKARETLERDE KONUT		
BİRİNCİ DÖNEM		
	D1-6	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		• Lineer gelişen mekan kurgusunda dışarıyla bağlantı içeri çekmelerle sağlanmıştır. • Mekanı ikiye bölen sirkülasyon elemanı fonksiyonel ayrışmaya sebep olmuştur.
YÜZEY KURGUSU		• Yüzeysel kurguda detaydan kaçınılarak pürüzsüz bir yüzey elde edilmiştir.
KÜTLE KURGUSU		• Kutlesel kurgu yapının çevresel özelliği ile sınırlanmıştır. • Rasyonel biçim anlayışı hakimdir.

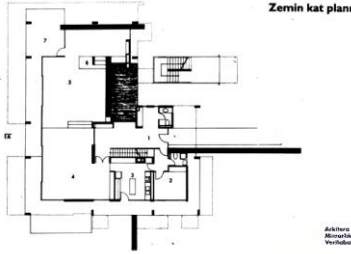
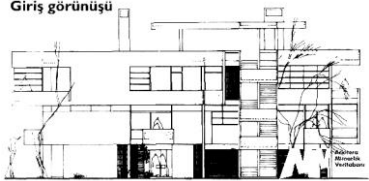
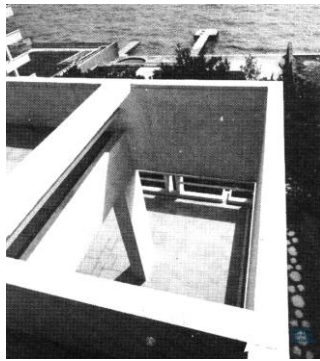
Tablo A.7

1964, ADANA		
MİMAR- ENİS KORTAN		
İSİM- YELKENÇİ VİLLASI		
İKİNCİ DÖNEM		
	D2-1	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Tümevarım bir tutumla mekan kurgusu oluşturulmuştur. - Rasyonel biçimler yerine irrasyonel bir şekilde parçalı birimler organize edilmiştir.
YÜZEY KURGUSU		- Yüzey kurgusunda geleneksel malzemeler çoğunlukla sıvanmadan, boyanmadan doğal halleriyle bırakılmıştır. - Geniş açıklıklarla şeffaf yüzeyler oluşturulmuştur.
KÜTLE KURGUSU		Önceden kararlaştırılmış bir form anlayışı reddedilmiş ve fonksiyonalist tasarım yöntemiyle yola çıkılmıştır.

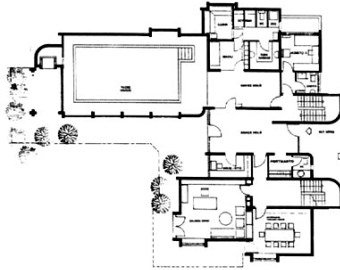
Tablo A.8

1964, ADANA		
MİMAR- ŞEVKİ VANLI		
İSİM- TÜRKER EVİ		
İKİNCİ DÖNEM		BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR • Mekan kurgusunda fonksiyonel birimler ortak bir avluya açılmaktadır. • Dağının bir düzenle konumlanmış birimler tek bir yöne doğru yönelerek tekrarlı mekan karakteri oluşturulmuştur.
MEKAN KURGUSU	D2-2 	
YÜZEY KURGUSU		• Masif yüzeyler yine masif elemanlarla hareketlendirilmiştir.
KÜTLE KURGUSU		• Kütle sel kurguda hacimsel boşaltmalar duvar elemanı ile sınırlandırılarak ana kütle ile dengelenmiştir.

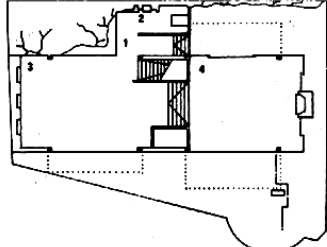
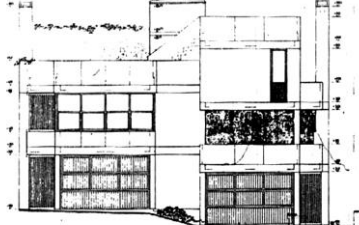
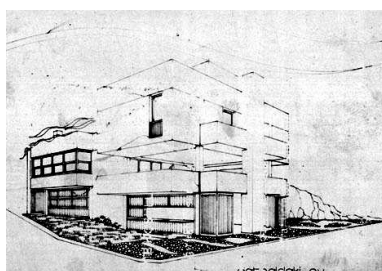
Tablo A.9

1972, İSTANBUL		
MİMAR- ABDURRAHMAN HANCI		
İSİM- KAMİL YAZICI EVİ		
İKİNCİ DÖNEM		
	D2-3	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		• Mekan Kurgusunda baskın karakterli duvar elemanları kullanılmıştır. • Fonksiyonlar mekansal ifadede parçalı olarak organize edilmiştir.
YÜZEY KURGUSU		• Mekansal Kurgudaki parçalılık yüzeyde de hissedilmektedir. • Yüzeysel elemanların farklılaşması ile asimetrik bir denge hakimdir.
KÜTLE KURGUSU		• Fonksiyonel birimlerin oluşturduğu parçalılık kütlede de hissedilmektedir. • Rasyonel formlar hakimdir.

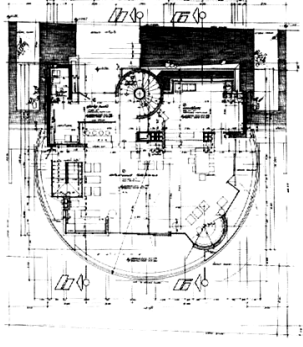
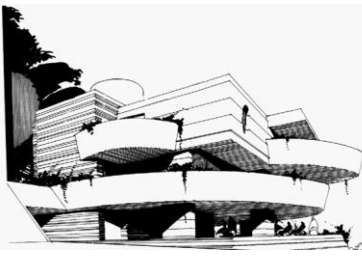
Tablo A.10

1974, İSTANBUL		
MİMAR- NİŞAN YAUBYAN		
İSİM- BEBEK’TE VİLLA		
İKİNCİ DÖNEM		
	D2-4	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		• Parçalı kütle kurgusu mekansal ifadede de kendini göstermektedir. • Fonksiyonel birimler parçalı olarak organize edilmiştir.
YÜZEY KURGUSU		• Masif eğrisel köşe yüzeyleri • yüzey açıklıkları manzara yönünde konumlandırılmıştır.
KÜTLE KURGUSU		• Kütlesel kurguda organik bitişler • Ağır görünümlü masif parçalı kütle elemanları • Fonksiyonel ayrışma kütlesel ifadeden algılanmaktadır.

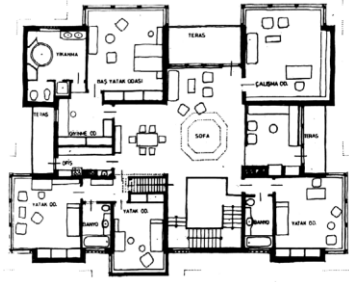
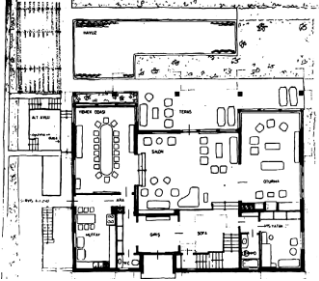
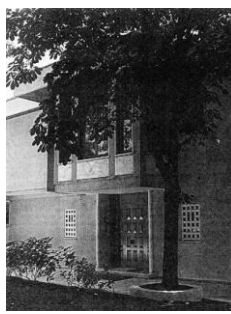
Tablo A.11

1977, İZMİR		
MİMAR- CENGİZ BEKTAŞ		
İSİM- DATÇA'DA EV		
İKİNCİ DÖNEM		
	D2-5	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		• Yarı açık, kapalı oylumların ışık gölge oyunları sağlanmak amacıyla dengelenmiştir. • Mekan kurgusunun biçimlenişinde yapının içinde bulunduğu arazi etkilidir.
YÜZEY KURGUSU		• Masif yüzeyler arası küçük ve asimetric açıklıklar mevcuttur. • Geometrik biçimli yüzey elemanları yatayda ve düşeyde etkilidir.
KÜTLE KURGUSU		• Bütünsel kütle kurgusu boşaltmalarla hafıfletilmiştir. • Yatay strüktürel elemanlar arasında yarı açık mekanlar oluşturulmuştur.

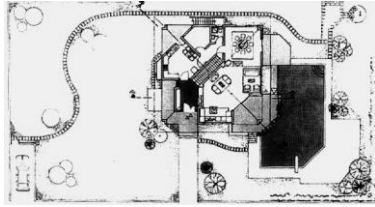
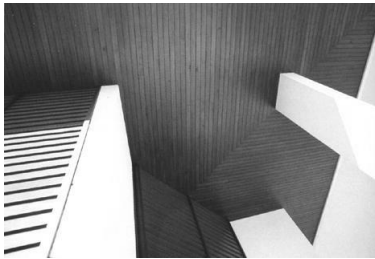
Tablo A.12

1980, BEYSUKENT		
MİMAR- DANYAL TEVFİK ÇİPER		
İSİM- YAVUZ CENGİZ EVİ		
İKİNCİ DÖNEM		
	D2-6	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		• Mekansal kurguda açık plan kurgusu görülür. • Fonksiyonel birimler geometrik biçimlerden oluşmaktadır.
YÜZEY KURGUSU		• Masif geometrik yüzeyler arası şeffaf yüzeyler algılanmaktadır. • Geometrik pencere açıklıkları
KÜTLE KURGUSU		• Dışarı doğru yönelmiş geometrik biçimler • Yatayda gelişen strüktürel elemanlar

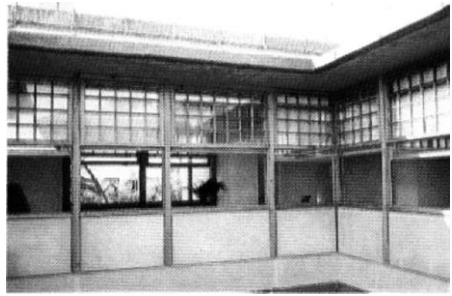
Tablo A.13

1986, İSTANBUL		
MİMAR- ASIM MUTLU		
İSİM- EMİRGAN'DA EV		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-1	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Fonksiyonel birimler arasında orta mekan organize edilmiştir. - Geleneksel mekan kurgusunda yer alan 'sofa', 'eyvan' gibi kavramlara yer verilmiştir.
YÜZEY KURGUSU		- Yüzeylerde geleneksel motifler (kafes) kullanılmıştır. - Geleneksel konuttaki açıklık oranları kullanılmıştır.
KÜTLE KURGUSU		Geleneksel kütle kurgusunda yer alan cumba, kütleli kurgudaki hakim elemanları oluşturmaktadır.

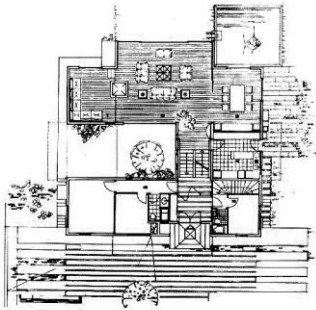
Tablo A.14

1986, İZMİR		
MİMAR- GÜNGÖR KAFTANCI		
İSİM- KARE EVLER		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-2	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekansal kurgu iki karenin kırkbeş derecelik açılarla üst üste çakışması sonucu oluşmuştur. - Mekanlarda geometrik düzen hakimdir. Bu kurgu iç ve dış mekanda ilginç plastik görünümler oluşturmaktadır.
YÜZEY KURGUSU		- Pürüzsüz yüzeyler oluşturulmuştur. - Dış duvarların malzeme, doku özellikleri iç mekandaki yüzeylerde de yansıtılmıştır. - Yüzeylerde sürekli açıklıklar organize edilmiştir.
KÜTLE KURGUSU		Kütlesel kurguda görsel bütünlük söz konusudur. Kütlede yapılan boşaltmalar yüzey elemanlarıyla bütüne tamamlanmıştır.

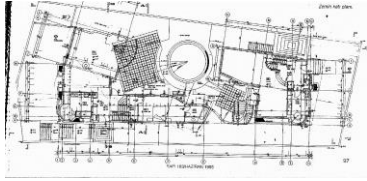
Tablo A.15

1987, İSTANBUL		
MİMAR- MEHMET KONURALP		
İSİM- DRAGOS'DA VİLLA		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-3	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekansal kurguda belirgin karakterde fonksiyonel arıyışma söz konusudur. - Fonksiyonel birimlerin ortasında bu birimlerin açıldığı bir avlu konumlandırılmıştır.
YÜZEY KURGUSU		Yüzey kurgusuna geniş saçaklar hakimdir.
KÜTLE KURGUSU		Kütlesel kurguda büyük cumbalar baskın karakterlidir.

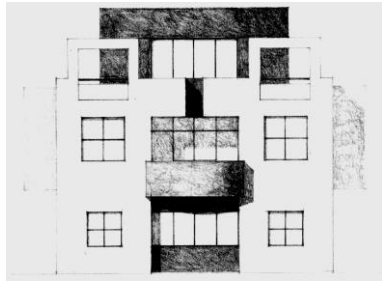
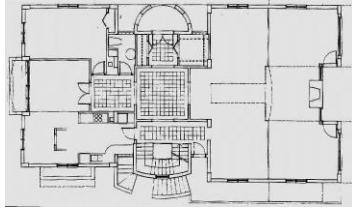
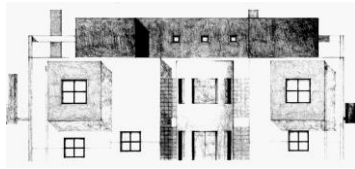
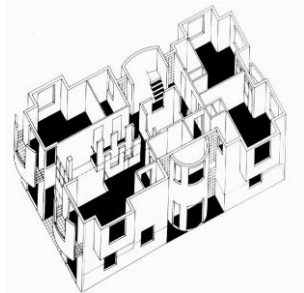
Tablo A.16

1998, İZMİT		
MİMAR- DOĞAN HASOL		
PROJE- ZEYTİNOĞLU EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-4	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Orta mekanda oluşturulan avlu dış doğa ile bütünleşmektedir. - Mekanların düşeyde ve yatayda süreklilikleri söz konusudur.
YÜZEY KURGUSU		Düşeyde ve yataydaki büyük açıklıklar sayesinde şeffaf yüzeyler oluşturulmuştur.
KÜTLE KURGUSU		Kütlesel kurguda yer yer bütünleşmeler ve ayrılımlar kurgulanmıştır.

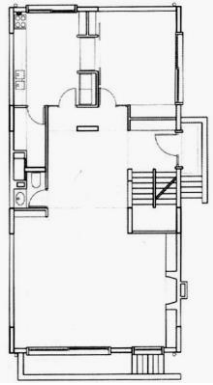
Tablo A.17

1991, ANKARA		
MİMAR- MERİH KARAASLAN		
İSİM- ŞEFİK GÜL VİLLASI		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-5	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		• Mekan kurgusunda parçalı fonksiyonel birimler organize edilmiştir. • Merkezde bir avlu oluşturulmuştur. • Mekan kurgusunda fonksiyonları birleştirici özellikte eğrisel yüzeyler hakimdir.
YÜZEY KURGUSU		• Mekan kurgusunda oluşturulan parçalılık yüzeysel kurguda da hissedilmektedir.
KÜTLE KURGUSU		• Kütlesel kurguda geleneksel işaretlerden oluşan simgeler sistemi hakimdir. • İkonik biçimlere yer verilmiştir. • Geleneksel mimarinin biçimsel özelliklerinden biri olan cumba kütlesel kurguda etkilidir.

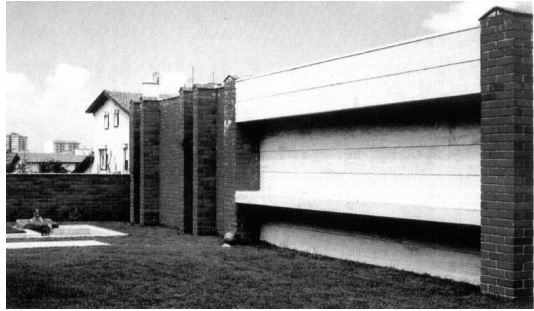
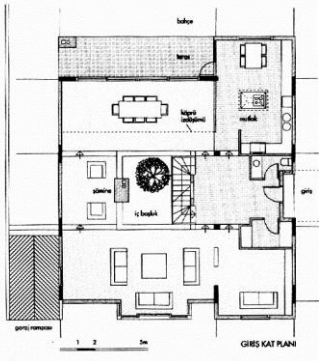
Tablo A.18

1992, İSTANBUL		
MİMAR- MURAT SOYGENİŞ		
İSİM- FLORYA'DA KONUT		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-6	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekansal kurgu geleneksel ev plan şemasının arsa şartlarına uyarlanması ile oluşmuştur. - Merkezde iki kat yüksekliğindeki orta mekan yapının bahçe ile ilişkisini arttırmıştır. - Mekan konsepti arsa aksları ile bina akslarını karşılaştırarak oluşturulmuştur.
YÜZEY KURGUSU		- Birbiri içine geçmiş ve takılmış düzlemsel elemanlar şeklinde oluşturulan yüzey kurgusunda düşeylik etkisini azaltmak amacıyla yatay derzler kullanılmıştır. - Geri çekilmiş ve boşaltılmış düzlemlerde renk farklılıkları vardır.
KÜTLE KURGUSU		- Fonksiyonların vurgulanması amacıyla çıkmalar yapılarak kütesel bütün parçalanmıştır. - Çıkmalar cepheye takılı elemanlar olarak değerlendirilmiştir.

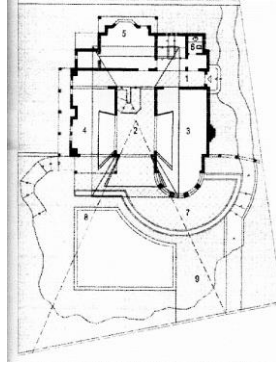
Tablo A.19

1994, ANKARA		
MİMAR- BORAN EKİNCİ		
İSİM- NUR SAĞLAM EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-7	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		• Zaman çerçevesinde oda bölünmelerinin daha kolay gerçekleştirilebilmesi için mekansal kurguda esneklik sağlanmıştır. • Mekansal boşluk oluşturulmuştur. • Fonksiyonel birimler orta mekana açılmaktadır.
YÜZEY KURGUSU		• Taşıyıcı strüktür ağırlıklı olarak dış cepheye yansıtılmıştır. • Yüzeysel kurguda farklı oranlarda asimetrik yırtıklar göze çarpmaktadır. • Yüzeylerde her türlü bezemeden kaçınılmıştır.
KÜTLE KURGUSU		• Önceden belirlenmiş bir form anlayışı vardır. • Yalın kübik bir form kütsel kurguyu oluşturmaktadır.

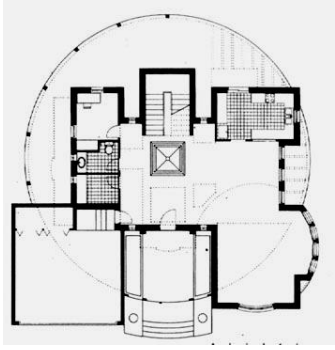
Tablo A.20

1995, İSTANBUL		
MİMAR- ABDİ GÜZER		
İSİM- DOĞAN EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-8	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Orta mekanda küçük bir avlu organize edilmiştir. - Orta mekana bağlı fonksiyonel birimler bir bütünü tamamlamaktadır.
YÜZEY KURGUSU		- Manzaraya açılan mekandaki yüzeyler şeffaflaştırılmıştır. - Oldukça masif ve yalın duvarlardan oluşan yüzey kurgusunda duvar hissini güçlendirmek için tuğla kullanılmıştır.
KÜTLE KURGUSU		- Sokak cephesinde dışa açılan hacimlerin önüne getirilen beton grid eleman aracılığıyla konuta özgü bir kimlik oluşturulmaya çalışılmıştır. - Orta aksta olan bu eleman aynı zamanda girişi vurgulayan bir sembol niteliğindedir.

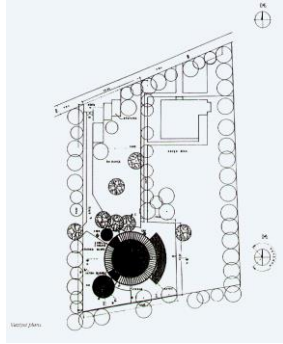
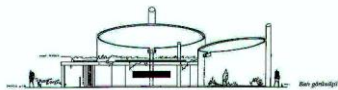
Tablo A.21

1996, İSTANBUL		
MİMAR- ERSEN GURSEL		
İSİM- NAİBİ EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-9	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		Mekansal kurguda oluşturulan parçalanma ve eğri duvarlar çevredeki eğrilerle bütünlük sağlamak amacıyla oluşturulmuştur.
YÜZEY KURGUSU		- Yüzeyde oluşturulan eğrisel hatlar yapının peyzaj ile bütünleşmesi amacıyla yapılmıştır. - Yüzeydeki dikaçılı yapısal elemanlar ile eğrisel yüzeylerin üst üste çakışmasıyla ön yüzeydeki her ilerlemede farklı algı oluşturulmaya çalışılmıştır.
KÜTLE KURGUSU		Kütledeki doluluk boşluklarla fonksiyonları dışarıdan algılanması sağlanmıştır.

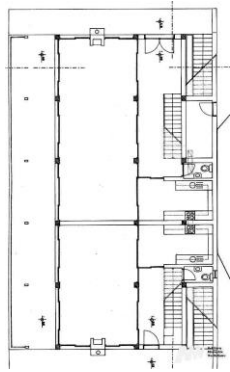
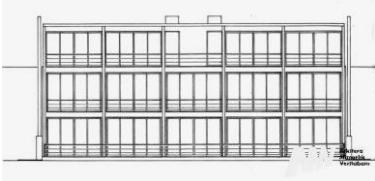
Tablo A.22

1999, İZMİR		
MİMAR- TEVFİK TOZKOPARAN		
İSİM- BADEMLİ EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-10	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekansal kurguda parçalı geometrik birimler baskın karakterlidir. - Geometrik mekanlar yüzey vurgusunu arttırmaktadır.
YÜZEY KURGUSU		- Tamamı betonarme perde olan dış duvarlar yapıda sağı yüzeyler oluşturmaktadır. - Yüzeydeki açıklıkların azlığı nedeniyle yapı içe dönük bir yüzeysel kurgu sergilemektedir.
KÜTLE KURGUSU		- Kütlerde uygulanan girinti ve çıkıntılar masif kütle etkisini hafifletmektedir. - Kütlesel kurguda kesişen elemanlar göze çarpmaktadır. - Kütlesel geometrinin tamamlanması için kullanılan üç boyutlu öğeler plastik görünüme sahiptirler.

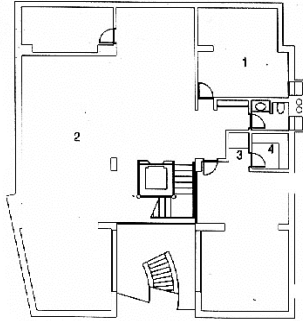
Tablo A.23

1997, İZMİT		
MİMAR- RADİ BİROL		
İSİM- GÜZİN GÜREL VİLLASI		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-11	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		Mekansal kurguya eğrisel yüzeylerden oluşan mekanlar hakimdir.
YÜZEY KURGUSU		- Yüzeyde eğrisel hatlar göze çarpmaktadır. - Eğik çatı yüzeyleri kütlelerin bütününe algısına yardımcı olmaktadır.
KÜTLE KURGUSU		- Kütlesel kurgu geleneksel Türk boylarının yerleşme birimi olan çadırdan esinlenerek oluşmuştur. - Kütleler merkezi bir mekan etrafında konumlanmıştır.

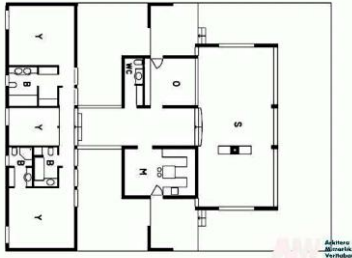
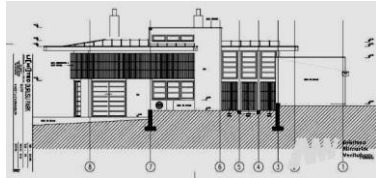
Tablo A.24

1997, İSTANBUL		
MİMAR- İHSAN BİLGİN		
İSİM- GÜVENAL EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-12	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekansal kurguya statik bir geometrik denge hakimdir. - Mekansal kurguda yalınlık ön plandadır.
YÜZEY KURGUSU		- Yüzeysel kurguda simetri ve tekrar gibi kavramlar ön plandadır. - Yüzeylerde geniş açıklıklarla şeffaflık sağlanmıştır.
KÜTLE KURGUSU		Kütlesel kurguda boşluk oranlarıyla ve ince kesitli düşey elemanlarla hafiflik sağlanmıştır.

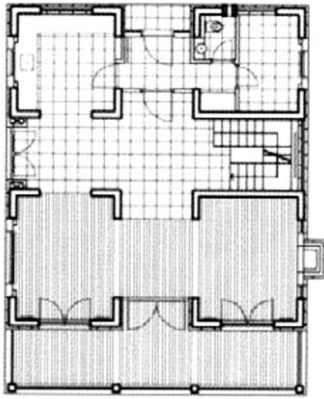
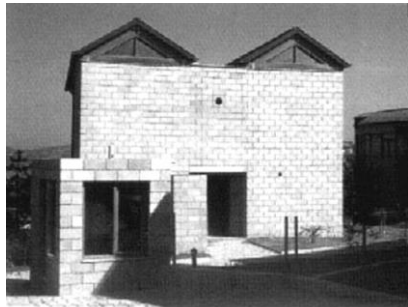
Tablo A.25

1997, İSTANBUL		
MİMAR- EMRE AROLAT		
İSİM- SAYILGAN EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-13	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Yapının ortasındaki boşluk katları mekansal olarak birbirine bağlamakta iki kat arasında bir ara mekan oluşturmaktadır. - Zemin kat döşemesinde opak cam kullanılarak katlar arasında ışık geçirgenliği oluşturulmuştur.
YÜZEY KURGUSU		- Ana yüzey malzemesi olarak metal ve parlak beyaz taş kullanılarak pürüzsüz yüzeyler elde edilmiştir. - Geniş saydam yüzeyler kullanılarak doğanın yapının içine girmesi sağlanmıştır. - Yüzeylerde en son teknoloji ürünü malzemelerden oluşmuş elemanlar hareketlilik sağlamıştır.
KÜTLE KURGUSU		- Önceden belirlenmiş bir formal anlayış reddedilmiştir. - Doluluk ve boşluklar kütesel kurguya hareket kazandırmıştır.

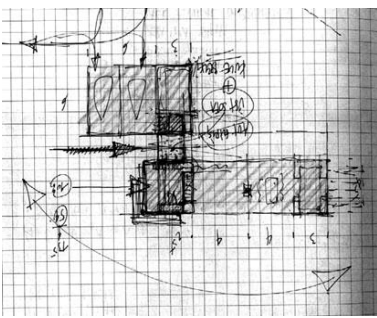
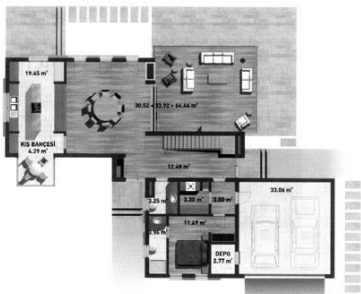
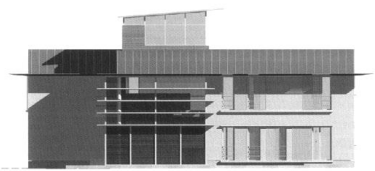
Tablo A.26

1998, İSTANBUL		
MİMAR- HAYDAR KARABEY		
İSİM- DURUSU'DA VİLLA		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-14	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		Mekansal kurguda parçalı fonksiyonel birimler bir geometrik oranlarla birbirine eklenmiştir.
YÜZEY KURGUSU		Mekansal kurgudaki geometrik bütünlük yerini tek tek algılanabilen farklı oranlardaki yüzeysel elemanlara bırakmıştır.
KÜTLE KURGUSU		Geometrik birimler farklı oranlarda ve açıklıklarda birbirine eklenmiştir.

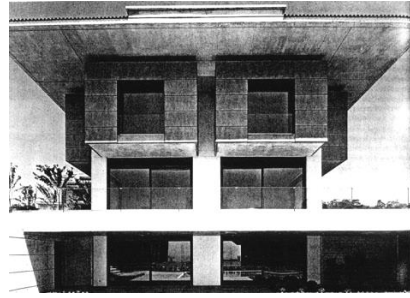
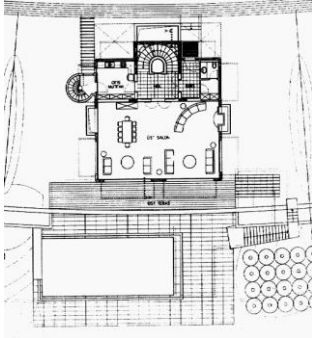
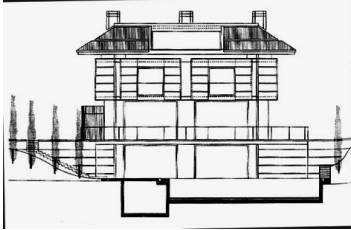
Tablo A.27

1998, İZMİT		
MİMAR- ATILLA YÜCEL		
İSİM- SAPANCA EVLERİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-15	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Yerleşim düzeninde sergilenen serbestliğe karşın konut planlarında baskın bir geometrik düzen gözlenmektedir. - Mekansal kursuda fonksiyonel birimler de ayrı ayrı geometrik özelliktedir.
YÜZEY KURGUSU		- Hafif endüstriyel bileşenler,kullanılmıştır. - İçte ve dışta örtülmemiş sıvasız yüzeyler bırakılmıştır. - Modüler malzeme ve elemanlar kullanılmıştır.
KÜTLE KURGUSU		- Kütlesel kurguda mekansal kurgudaki geometrik anlayış hakimdir. - Kütledeki baskın geometri ve simetrik düzene karşın içinde bulunduğu yerin organik dokusuyla uyum içerisinde konumlandırılmıştır.

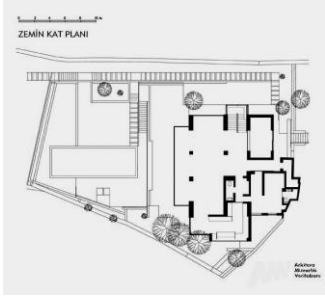
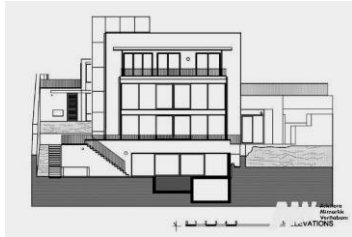
Tablo A.28

1999, İSTANBUL		
MİMAR- HAN TÜMERTEKİN İSİM- OPTİMUM EVLERİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-16	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Mekan kurgusunda sadelik, açıklık ve netlik gibi kavramlar ele alınmıştır. - Mekanlar parçalı olarak, organize edilmiş ve her birinin arasında dışarıya ile bağlantısının kopmaması için açıklıklar düzenlenmiştir.
YÜZEY KURGUSU		- Mekan kurgusunda ele alınan kavramlar yüzey kurgusunda da geçerlidir. - Yüzey kurgusunda içeriden doğanın olabildiğince algılanması için büyük şeffaf yüzeyler oluşturulmuştur. - Pürüzsüz çatı yüzeyi baskın karakterlidir.
KÜTLE KURGUSU		- Kütlesel kurguda mekan ve yüzey kurgusundaki kavramlar geçerlidir. - Teknolojik ifade kütlemin baskın karakteridir.

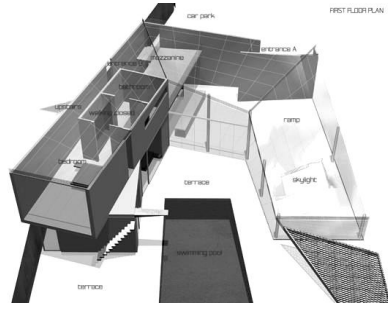
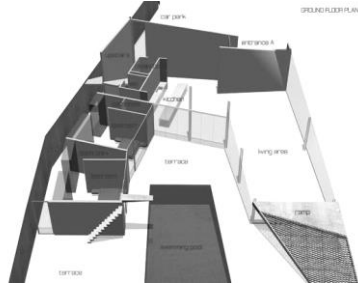
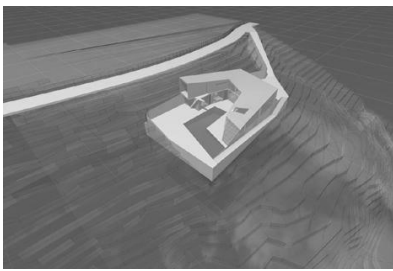
Tablo A.29

1999, İSTANBUL		
MİMAR- MUTLU ÇİLİNGİROĞLU		
İSİM- 30 BÜYÜK EV		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-17	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		İç mekanda esnek çözümler için statik çözümlerden kaçınılmıştır.
YÜZEY KURGUSU		Çıkma ve çatı pürüzsüz yüzeyler olarak ele alınmıştır.
KÜTLE KURGUSU		Geleneksel konut biçiminin bir ögesi olan cumba günün teknolojik malzemeleri kullanılarak yorumlanmıştır.

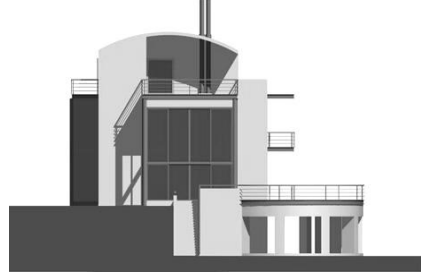
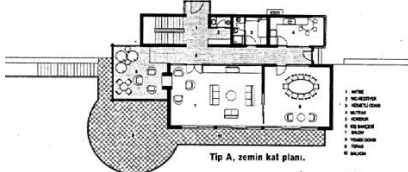
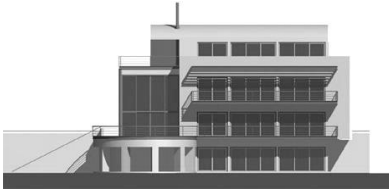
Tablo A.30

2000, İSTANBUL		
MİMAR- NEVZAT SAYIN		
İSİM- ÖZEN EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-18	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		Fonksiyonel birimlerle oluşturulan çıkmalar ve boşaltmalarla mekansal kurguda hareketlilik sağlanmıştır.
YÜZEY KURGUSU		Yüzeysel kurguda geniş açıklıklarla şeffaflık sağlanmakta, aynı zamanda büyük masif yüzeylerle de anıtsal bir ifade hakimdir.
KÜTLE KURGUSU		Birimlerin farklı düzeylerde birbirlerine eklemlenmesi ile kütesel kurguya hareketlilik kazandırmıştır.

Tablo A.31

2000, MUĞLA		
MİMAR- GÖKHAN AVCIOĞLU		
İSİM- RAMPA EVİ		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-19	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU		- Fonksiyonel birimler bir merkezde oluşturulan avlu etrafında konumlandırılmıştır. - Her bir mekan farklı açılarda dönüşler yaparak görsel zenginlik sağlanmıştır.
YÜZEY KURGUSU		- Yüzeysel kurguda detaysız ve pürüzsüz yüzeyler hakimdir. - Yaşama mekanı mümkün olduğunca şeffaflaştırılmıştır.
KÜTLE KURGUSU		Parçalı fonksiyonel birimlerin oluşturduğu geometrik olmayan bir bütün oluşturulmuştur.

Tablo A.32

2000, İSTANBUL		
MİMAR- ADNAN KAZMAOĞLU		
İSİM- NİŞANTAŞI VİLLALARI		
ÜÇÜNCÜ DÖNEM		
	D3-20	BİÇİMSEL YAKLAŞIMLAR
MEKAN KURGUSU	 Tip A, zemin kat planı.	• Lineer bir koridor omurgası üzerine takılı mekanlardan oluşan bina gerekli oranlarda dört yöne şeffaf açılımlar yapmaktadır. • Mekansal kurguda geometrik birimler yine sayısal oranlarla bir arada organize edilmiştir. • Kapalı mekan, yarı açık mekan, açık mekan ve dış mekan dizisi kurulmuştur. • İç mekanları üçüncü boyutta bağlayan kış bahçesi iç mekan dış mekan arasında geçiş elemanı olarak kullanılmıştır.
YÜZEY KURGUSU		• Yüzey kurgusunda da mekansal kurgudaki geometrik düzen hissedilmektedir. Mekansal kurgu ve yüzeysel kurgu özdeş olarak düşünülmüştür.
KÜTLE KURGUSU		• İç mekanda oluşturulan şeffaf aralıklar cephelerde kütleli elemanlar olarak yansıtılmış, doluluk boşluk dengesi aranmıştır. • Kütle temel geometrik formların yan yana ve üst üste gelmesiyle ortaya çıkmaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

H. Ece Acar, 6 Temmuz 1978’de Zonguldak’ta doğdu. Zonguldak Gazi İlköğretim Okulu’nda başladığı orta eğitimini Zonguldak Fener Lisesi’nden 1994 Yılında mezun olarak tamamladı. 1996 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nde mimarlık lisans eğitimi görmeye başladı. 1999 yılında Özkan Gülağaç ile birlikte katıldığı Ytong Öğrenci Proje Yarışmasında İkincilik ödülü aldı. 2000 Yılında lisans eğitimini tamamlayıp aynı yıl İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bina Bilgisi Programı’nda Prof. Dr. Hülya Turgut yürütücülüğünde yüksek lisans eğitimine başladı.